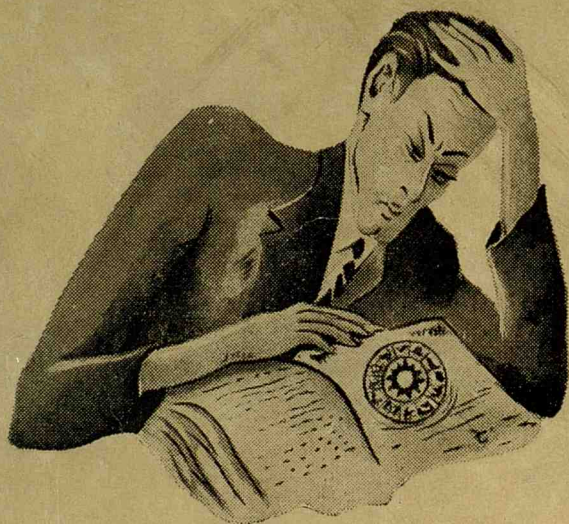

CRxx11693

CEA STREINUL

SÓARELE
PĂSARE
NÓAPTEA

ROMAN

PUBLICOM
www.dacoromanica.ro

tura „PUBLICOM” își
ne activitatea prin prezentarea

romanului

lui MIRCEA STREINUL :

RELE RĂSARE NOAPTEA”

umul, pe care îl înfățișăm ci-
lor noștri este unul din cele mai
nice ale autorului „Prăvăliei
olului”. Fantast, liric și — to-
— realist, D-l Mircea Streinul
lizat în romanul „Soarele ră-
noaptea” o carte de-un sgu-
r dramatism, cu puternice ac-
de umanitate.

n Nimeni, straniul erou al a-
i roman, este unul din tipurile,
vor rămâne în literatura ro-

ate bun cu Panait Istrati, pentru
are un adevărat cult, d-l Mir-
Streinul — poate cel mai sbu-
at scriitor român de azi — a-
în proza sa, o aceeași caldă
oste de oameni și un acelaș
uitor suflu tragic, menit să a-
multe deslegări în inima ce-
puni.

„Soarele răsare noaptea” pri-
epocă scriitoricească a d-lui
ea Streinul se încheie — după
spune d-sa. In acest caz, ro-
nul acesta epiloghează strălucit
tuturor celorlalte romane ale

itura „Publicom” în dorința de
apropia cât mai mult de reali-
e grafice apusene, încearcă să
înainte acest roman într’o formă
mai îngrijită, și bine înțeles
cât i-au îngăduit împrejură-
actuale.

De acelaș autor

in pregătire:

Ământului către cometă

poem

dă Lupșa, clasa IV^a B

roman

zia lui Georg Trakl

traducere integrală

Miracolul», s. c. g. l.

comedie

Era lumina luni

roman

Eroul soarelui

roman

Jocul cu fiara

piesă într’un act

Rumâneasca

poem

Catilina

biografie romanțată

4 Aprilie

roman

Mircea Streinul

Soarele răsare noaptea

roman

Editura „Publicom“ București

www.dacoromanica.ro

Ilustrațiile: Doamna Tanți Mihăescu-Burnea

Toate drepturile rezervate:
Editura „Publicom” București
Tiparul: Impr. „Curentul” S. A. R. București
1943

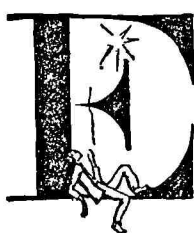
Domnului **Maior - Magistrat Neculai Manoliu**
pentru bunul Domniei-Sale suflet moldovenesc

M. S.

Stan Nimeni

In loc de prefață
sau
Note despre o călătorie
cătrec sine însuși

roul romanului meu s'a născut într'un timp stupid : 1910, 2 Ianuarie.

Zodiacul său prevede lucruri oribile.

I le-a spus d. Armand Constantinescu, autorul volumului „Cer și destin”.

Astrologul i-a vorbit cam așa :

— Te pasionează misterul. Ai avut o copi-

lărie agitată *). In 1934 ai părăsit o instituție destul de serioasă **). Cafeaua n'o bei decât amară. Iți place noaptea. Sănătatea ți-i șubredă. Vei avea parte de-un sfârșit foarte tragic. Cred că vei fi împușcat. La dumneata nu există medie. Cei ce te cunosc nu fac altceva decât să te iubească foarte mult, sau să te deteste. Ești un om nelămurit.

Stan Nimeni a iubit-o — anterior anului 1940 — pe domnișoara Veronica Parascan.

Acest episod l-am consemnat în romanul „Era lumina lunei“.

Eroul cărții mele n'a căzut în luptele cu bolșevicii. Totuși, e convins că va muri de glonte.

Așa spune zodiacul.

Și Stan crede cu tărie în zodiac.

Pentru a putea explica mai bine romanul „Soarele răsare noaptea“ — e necesar să scriu câteva pagini despre războiu.

Intocmai cum l-a trăit Stan Nimeni.

Însă aceste câteva pagini vor servi numai și numai pentru a fixa unele date referitoare la înțelegerea personajului principal din romanul acesta.

---

*) Despre copilăria lui Stan Nimeni am scris în romanul „Viața în Pădure“.

***) O librărie din Cernăuți, pe care o conducea.

otul se cufundă în beznă.

Stan Nimeni, sublocotenent de vânători, se așeză mai bine pe bancheta scorojită din stânga peronului invadat de viță sălbatică. Dincolo de perdeaua ei deasă, de-un verde strălucitor, satul Adâncata și pădurile dinspre Dumbrava-Roșie și Cuciurul-Mare mai mult se ghiceau de cât se puteau desluși sub cerul înourat, care coborîse până aproape de culmile dealurilor. Șiruri lungi de vagoane așteptau să plece. Garniturile erau pline de soldați ; totuși, o liniște ciudată se-așternuse peste cuprinsul larg al gării ; până și locomotivele — unele uriașe, altele mici, bune doar pentru vre-un mărfar — par'că-și mai domoliseră suflarea, iar impiegații c. f. r. treceau cu pași de fantasme peste prundișul scrâșnitor al liniilor.

Semnarele luminoase încremeniseră ca fanfarele unor strigoi surprinși de cântatul cocoșilor, pe când vântul trecea cu teamă prin frunzișul plopilor uriași, care vegheau tutelar asupra cantoanelor.

Sublocotenentul își privi din nou cadranul fosforescent al ceasului de mână.

„Mai am două ore,” — se gândi, aprinzându-și o a zecea țigară.

Cineva, după glas desigur un țăran bătrân, spunea unei femei :

— Acolo îi împușca... În spatele gării.. Odată, au căsăpît vre-o cinci zeci de oameni... cu mitraliera! Voi, cei din Cuciurul-Mare, ați avut mai mult noroc.

— Așa a vrut Dumnezeu, — răspunse femeea. — Da' au fost și la noi destui !

Incepu să ploaie—o bură subțire, ca de toamnă. Lovea încet, melodios, în acoperișul de tablă încrețită al peronului și Stan Nimeni se gândea la copilăria sa, care, acuma, i se părea atât de depărtată, încât avea impresia că e a altcuiva. Apoi, se dăruie cu totul ploii, care se mai îndesise între timp. Găsea că e foarte plăcut să nu se gândească la nimic precis, ci numai să asculte fuga capricioasă a stropilor peste șinele, care își înfingeau fără milă cuțitele în hoitul imens al nopții.

După un timp, Stan se plictisi, totuși. Atunci intră în restaurantul gării, un restaurant meschin, însă nu lipsit de farmec. La cassă trona o femeie bătrână și uscată ca o mumie. Lângă ea, un motan — poate tot atât de bătrân, relativ... — melancoliza după cine-știe-ce tinereti pierdute printre ciulini și boji cu miros amar de rășină, în goană după șoareci sau alt vânat. La tejghea un băiat voinic, sprinten, căruia i-ar fi stat mai bine la coarnele plugului, moțăia cu nasul într'o gazetă veche, iar lângă o ferastră plină de colb, un ceferist își înoda cu meticulozitate șireturile de piele ale bocancilor.

Sublocotenentul își astupă urechile și-și închise ochii. Așa făcea și în copilărie. Cocheta cu basmele...

Și, iată, începură să iasă, din ascunzișul sufletului său, fantomele.

Oameni, morți de mult, veniră să-i mângâie tâmplele înfierbântate.

Peisagii, învăluite în ceață, prinseră să se contureze tot mai clar în întunericul ochilor închiși.

Nopti pe Prut...

Lanterne agitate în noapte...

Intreceri cu lupii prin țara Huțulilor...

„Și-acuma unde merg ?!” — se înspăimântă Stan Nimeni.

„Oare la moarte ?“

Iși răspunse :

„Ei și ?!“

Stan Nimeni trăise în repetite rânduri moartea.

Odată, în 1937, pe când se afla incidental la București și locuia la prietenul său Vasile Matușevschi, avusese un vis îngrozitor : cineva trăsesse cu un revolver în el. Și, atunci, simțise aeeva cum moare un om. *Deși era numai vis.* (Acăeeși senzație o mai avusese la București, în 1941, când, deodată, s'a pomenit, *fără să doarmă*, în bulevardul Basarab, deși se culcase în patul său de toate nopțile.)

Deci : Stan Nimeni nu se mai temea de moarte.

Chiar și scrisese o poezie în sensul acesta, o poezie, din care cred că e necesar să reproduc câteva versuri :

*Abia acuma văd că și moartea se învață
cum în copilărie 'nvățai mingea s'o arunci
în palma de răcoare, pe care-o dimineată
cu 'nalte brumi și stele ți-o dăruia atunci.*

*Ne despărțim de ziuă și ne venim în seară
ca la un joc, de care și cerul știe cum se
desface : simplu și fără să te doară
cu ne'nțelesuri de lumină și pajere ascunse.*

Acuma, Stan Nimeni aștepta să ia contact direct cu moartea.

O aștepta cu o curiozitate aproape morbidă.

Iși închipuia că moartea se prezintă astfel: o descărcare uriașă de energie, care se topește imediat în neant.

Q locomotivă fluieră iarăși — undeva aproape de peron. Stan se scutură și începu să se gândească la lucruri mai plăcute. Ploaia favoriza o dulce stare de melancolie — așa cum o întâlnești în multe pagini din Maupassant. Pădurile Adâncatei se apropiau de el ca niște oameni și par'că i se închinau de dincolo de ziduri

„Ierusalimul meu e Cuciurul-Mare !” — strigă în sine Stan Nimeni. — „Jur, în noaptea asta, că dacă mă voi re'ntoarce de pe front, întreaga mea viață va fi închinată satului meu. Nu voi mai scrie nimic. Voiu trăi. Orice brazdă trasă cu plugul în ogorul meu va însemna mai mult decât o mie de poeme. Ajută-mi, Doamne !”

Sublocotenentul mai sorbi o gură de vin.

Euforia cauzată de băutura îl moleșea ca un somn de după-amiază.

Totuși, se scutură de ea.

Voia să rămână lucid.

Lucid până la absurd.

Așa cum trebuie să fii când mergi la moarte.

Băiețandru Culai a' lui Mihai Mălai, voluntar de războiu ca și superiorul său, se prezentă cu un zâmbet larg ca valea Moldovei în fața lui Stan Nimeni.

— Să trăiți ! Pofțiți la tren, domnule sublocotenent !

Și Stan îi răspunse cu un zâmbet la fel; dar par'că întunecat de-un nour de ploaie.

— Să mergem, Culai... !

În vagonul luminat ca o colibă de sărac, ordonanța îngenunchie pentru somn la picioarele sublocotenentului.

Stan își plecă încet capul și spuse — și *Culai înțelese* :

— Măi băiete, moartea nu doare. Doare numai gândul la ea. Să nu uiți niciodată asta.

Trenul gonia prin noapte ca un balaur din turbinca lui Ivan.

Stan veghea.

Culai dormea.

Stan era copil prin artă.

Culai era copil fiindcă era copil.

Acestea sunt întâlniri foarte puțin înțelese.

Frontul.

Și, cu cât treceau zilele, Stan simțea cum se desintoxică.

În contact cu focul, dispăreau toate otrăvurile civilizației și ale culturii, cu cari se îndopase atâta timp.

Pe front, Stan reuși să uite tot ceea ce îl falsificase până la absurd până în ziua, în care se prezentase voluntar la unitatea sa.

— Rușii au devenit brute, pentru că luptă în numele unei abstracții, — îi spuse Stan prietenului său Isachie Lume. — Noi luptăm cu gândul la dealurile și pădurile bucovinene, la mănăstirile și bisericile noastre, la duhul lui Ștefan-cel-Mare, la țăranii Cuciururilor. Toate acestea sunt realități, cum realitate este și cerul acesta înstelat de deasupra capului nostru.

De peste un deal venea bubuit de tun, însă horbota continuă de explozii nu-i mai impresiona pe cei doi ofițeri.

Sublocotenentul Isachie Lume răspunse:

— Sunt sigur că, deastădată, Rușii vor fi puși în situația de-a nu mai reprezenta o amenințare permanentă față de Europa.

— Urăsc Rusia, — reluă Stan. — Rușii sunt un popor complet asocial, pe care bolșevismul l-a transformat într'o imensă cloacă de monștri. Ei nu mai au nimic omenesc în sufletul lor.

În astfel de convorbiri trăia Stan Nimeni.

Nostalgii nu mai avea decât pentru Cuciurul-Mare.

Uneori, dar foarte rar, se gândea și la Veronica.

Atunci, se posomora, își strângea între pumni tâmpilele și-i venea să urle.

Trecuse cu noroc prin lupte aprige, în cursul cărora pământul se transformase în iad.

Fu decorat.

Apoi, avansat.

Camarad excelent, era iubit de toți soldații.

Pe front, nu-l ura nimeni.

Se pare că însăși semnele zodiacului își pierd înțelesul și puterea în iureșul zilelor de foc ale bătăliilor.

Aceasta, însă, nu chiar întotdeauna.

Stan Nimeni și Culai dormiseră ca morți. Dimineața, primul care se trezi fu locotenen-

tul. După ce se frecă îndelung la ochi, își des-
tupă bidonul și înghiți câteva guri de apă. Pe
urmă, se înălță din groapă, ca să cerceteze îm-
prejurimile. Erau la marginea unei păduri,
care se prelingea ușor către ei pe lunecuşul
dulce al unui deal.

Locotenentul nu-l scutură din somn pe Cu-
lai, ci se săltă pe marginea gropii și își a-
prinse o țigară, pe care o fumă cu o deosebită
plăcere. Isprăvind-o, își mai aprinse una. Avea
senzația că e în vacanță, într'o vacanță pe care
n'o amenință nici un sfârșit. Dacă pământul
din jurul său n'ar fi fost sfârtecat de explozii,
Stan s'ar fi putut socoti undeva pe lângă Cu-
ciurul-Mare.

„Da! Acolo...!” — îi zâmbi unui alt răsboiu,
celui din copilărie, ofițerul.

Se gândi lung la războiul 1914—1918.
Atunci, totul fusese altfel, — mai mult un
răsboiu al împăraților. Acuma, însă, se lup-
tau ideile, și lupta pentru idei se arăta infinit
mai cruntă.

În 1914—1918 cavalerismul încă nu se stin-
sese în încăierarea sângeroasă a armatelor ina-
mice și era reciproc. O mulțime de prietenii
trainice se închegau uneori între combatanții
adversari. Dacă gloanțele mitralierei unui avia-
tor francez se terminau, Richthoffen sau Udet

salutau pe adversarul nenorocos și se depărtau cu pasările lor de oțel. Dar acuma? Stan zâmbi. Nu putea să și-l închipuie pe-un bolșevic în ipostaza unui Udet. Amintindu-și de aviatorii comuniști, care mitraliau țărani pașnici pe câmpiile basarabene, scrâșni și se întrebă: „Unde dracu' au dispărut Rușii aceia blânzi ai copilăriei mele?” și avu o viziune drăcească, apocaliptică: un fel de ceață roșie, ca negura din diminețile de toamnă de pe Prut, începu să se scurgă dintre copacii pădurii din față. Pe încetul, ceața prinse să ia o formă mereu mai precisă — o fiară alcătuită din toate fiarele pământului. Avea coarne multe, de aur, dar printre ele nu era păienjenişul înrouat al cerbului din poveste, ci o grămadă de viermi albaștri, cari colcăiau într'o mîsgă mai urâtă ca urdorile scroafelor. Fruntea îngustă ieșea în afară peste zeci de ochi roșii, înveninați, iar din nări pufneau aburi răi ca pucioasa.

Trezirea lui Culai spulberă viziunea, pe care o avusese Stan.

— Vai, domnule locotenent! — exclamă soldatul. — M'ați lăsat să dorm...

— După o seară ca aceea de ieri, un somn bun nu putea să-ți strice, — îi răspunse cu prietenie ofițerul.

Culai se săltă și el pe marginea gropii.

— Ați dus la sfârșit frumos misiunea, domnule locotenent, — vorbi admirativ soldatul.

Stan zâmbi :

— Dacă nu te aveam pe tine, nu știu zău dacă o duceam la un sfârșit chiar atât de frumos.

Apoi, se îngândură.

— Trebuie s'o luăm din loc, măi Culai.

— Trebuie, să trăiți — și soldatul sări drepti.

Incepură să meargă.

În curând, pădurea îi primi frățeste între copacii ei.

Frunzișul bătrânelor ființe vegetale era atât de des, încât cerul abia de se putea desluși prin revărsarea luxuriantă a valurilor verzi, cari se tălăzuiău peste lemnul vânjos al crenșurilor.

Pe-alocuri, bombardamentul înamic din dimineața zilei precedente făcuse goluri mari în pădure. Trunchiurile copacilor doborâți păreau niște împărați uriași, descinși din negurile vre-unei legende și răpuși de cine știe ce baziliști vicleni. Stan privea cu strângere de inimă aspectul jalnic al acestor nobili stăpâni ai pădurii, care muriseră mândri ca niște soldați.

Lângă un isvor, care gălgâia dealungul unor

tranșee părăsite, cei doi pământeni se opriră, ca să-și reîmprospăteze provizia de apă.

Apoi, își răcoriră picioarele arse de nedescălțare și începură să fumeze tăcuți.

Se ivi un lup ; Stan văzu că fiara mai e buimăcită de bombardamentul, pe care îl suportase pădurea în ziua trecută. Dupăce privi temător spre oameni, lupul se grăbi să dispară într'un tufiș din apropiere. O rază de soare căzu ca o mână de argint în valurile limpezi ale pârașului.

— Par'că-i fermecată pădurea asta !—rupse Culai într'un târziu tăcerea. — Și liniștea de-aici e și ea fermecată.

— Cred că bolșevicii s'au depărtat cu mult de locurile acestea, — spuse Stan Nimeni. — Vezi, acolo, în dreapta, trebuie să fie ai noștri. Hai, putem porni mai departe.

Spre siguranță, trase întâiu un foc de revolver, dar nu răspunse nimeni.

Atunci, săriră peste tranșeea din fața lor și începură să meargă prin pădure.

— Ui-te, sunt și pe-aici fagi, ← vorbi fericit Culai. — Ca la noi, în Bucovina ! — și alergă la un copac, ca să-l îmbrățișeze.

— Pământul e acelaș, bun și generos, pretutindeni, — spuse locotenentul. — Depinde, însă, cum îl simt oamenii.

Iarăși tăcură câțva timp.

— Va fi o zi caldă astăzi,—vorbi apoi Culai.

— Liniștea asta e într'adevăr fermecată, — spuse Nimeni, obsedat de cuvintele soldatului.

— Numai să nu fie vre-o capcană pe-aici, — se îngrijoră Culai. — Bolșevicii îs niște vulpi strașnic de afurisite !

— Ian nu mai cobi ! — îl ghionti prietenește locotenentul. — S'au dus dracului. Mai bine dă-mi o țigară, că le-am isprăvit pe-ale mele.

Deodată, un soldat inamic răsări ca din pământ în fața lor.

— Predă-te ! — strigă Stan.

Rusul, de care îi despărțeau doar vre-o zece metri, își aruncă arma și-și ridică mâinile.

— Așa te vreau, bravul meu tovarăș... — zâmbi locotenentul și-și coborî neglijent revolverul.

Soldatul inamic profită cu o repeziciune drăcească de faptul acesta.

Plecându-se, apucă arma dela picioare și, până ca Românii să-și dea seama ce se întâmplă, comunistul trase.

Stan simți o fulgerare sub crucea pieptului. Ceva cald, mai mult usturător decât dureros. Avu un fel de zâmbet nedumerit și, apoi, căzu moale peste o tufă din lemnul-Domnului, totuși nu-și pierdu cunoștința, ci putu să audă o nouă

împuşcătură, care, însă, se risipi în gol. Işi duse mânila la pânţece, ca, imediat, să şi le desprindă pline de sânge şi să şi le ridice ca pe nişte flori roşii spre soarele, care pătrundea în luminiş.

Culai, care rămăsese încremenit câteva clipe, se năpusti ca o panteră asupra soldatului comunist.

Iarăşi vui o detunătură, care lui Nimeni i se păru mai puternică decât celelalte două, dar Culai nu se clătină, ci — neatins — reuşi să ajungă cu uşurinţă la Rus şi o luptă pe viaţă şi moarte se încinse între cei doi soldaţi.

— Dece-ai tras, hadnă spurcată ce eşti ?! Dece ? — găfâi Românul. — Ne-am purtat omeneşte cu tine, şi tu...

„Nu-l ucide...” — vru să-i strige Stan, dar nu isbuti, căci un val de sânge îi năvăli în gură, prefăcându-i într'un borborosit stins cuvintele.

Apoi, surâse oarecum încântat :

„Iată ! M'a ucis o idee... O idee cu mustăţi, o idee care se numeşte Stalin... !” — şi, imediat, se gândi la prezicerea astrologului : — „Intr'adevăr, de glonte am avut parte !”

Intre timp, Românul îl doborîse pe Rus.

Cu o sfortare aproape supraomenească, locotenentul reuşi în cele din urmă să vorbească

inteligibil, așa că-i zise lui Culai, care venise lângă dânsul :

— Ei ? Ce ne facem ? Mai bine spus, ce te faci tu ? Că eu...

Soldatul se scutură.

— Nu vorbești așa... nu...

Incepu să-i cerceteze rana.

— Nu e gravă, domnule locotenent...

— Atunci de ce lăcrimezi, măi Culai ? — zâmbi iarăși ofițerul.

— Eu ? Imi vine soarele în ochi, domnule locotenent...

Soldatul își așeză ranița sub capul lui Stan.

Ușurat, ofițerul putea să vorbească mai în voie acuma.

— Măi Culai, adă-l încoace.

— Pe cine ? -- întrebă nedumerit soldatul.

— Pe omul de acolo...

— Pe bolșevic ? — întrebă și mai nedumerit Culai.

— Nu. Pe om.

Se priviră îndelung

Soldatul înțelese.

Ridicându-se de lângă Stan, merse la Rus, îl apucă de subsuori și-l aduse până la ofițer, ca, apoi, să se lase din nou la pământ.

Lumina zilei aceleia era ireal de albăstruie. Câțiva nouri lunecau încet spre Nistru. Fâneața luminișului își unduia grațios valurile.

Stan își trecu mâna peste fața Rusului, ai cărui ochi continuau să stea deschiși.

— ...și e mort... — sfârși cu glas tare un gând ofițerul.

— L-am lovit în tâmplă, — explică mecanic soldatul — Trebuie să fi murit imediat. Cine dracu' l-a pus să fie necinstit cu noi ?

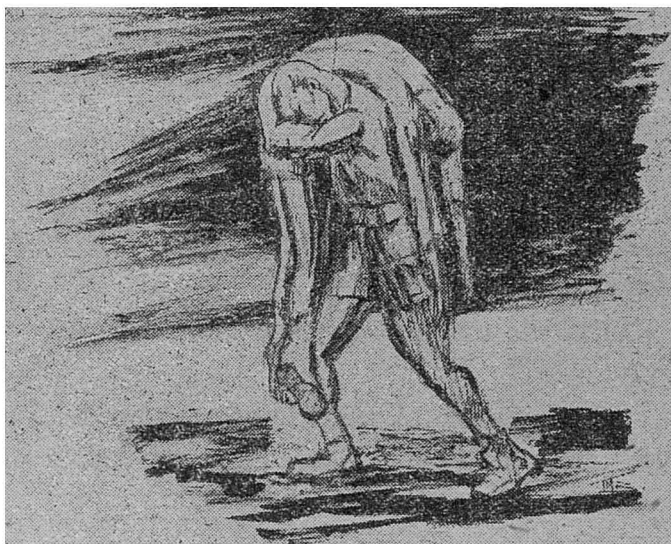
— Se pare că așa e în firea acestor oameni, — vorbi Stan și închise ochii Rusului. — N'a știut să moară frumos. Ultimul lui gând a fost gând de înșelăciune.

După o lungă tăcere, vorbi iarăși :

— Hai, măi băiete... E timpul să pleci...

— Cum să plec ?! — exclamă consternat soldatul. — Doar nu vă pot lăsa singur aici !

— Ce, nu vezi că sunt pe moarte ? Dacă nu mor decât abia la noapte sau mâine dimineață ?!

— În primul rând, nu sunteți pe moarte. Și, în al doilea, voi sta chiar de-ar fi să stau și până la sfârșitul lumii. Așa ! Da' ian să vă fac un bandaj provizoriu...

Terminând, spuse, lovindu-se cu palma peste frunte :

— Trebuia să mă gândesc dela început la asta... !

— La ce ? — se interesă ofițerul.

— Iată ce-i... Vă voi lua în cârcă și ne vom continua astfel drumul.

— Imposibil ! — protestă locotenentul.

— Ba e foarte posibil, — îl contrazise Culai și-și puse în aplicare cuvintele.

Peste puțin, Stan leșină ; totuși, soldatul nu se opri, ci learcă de sudoare, merse voinicește înainte...

Când își reveni din leșin, ofițerul se găsea într'o ambulanță.

Un medic maior, care sta lângă dânsul, îi spuse :

— Mare noroc ai avut. Dacă mai întârzi ai o oră, rămâneai pentru totdeauna pe, adică în pământul sfintei Rusii...

— Cum am ajuns aici... ? — întrebă Stan în șoaptă.

— Te-a adus în cârcă un flăcău.

— Unde e acuma... ?

— A plecat îndărăt în primele linii, — îi explică medicul maior și glumi : — Ce, te temi că noi n'o să fim în stare să te dădăcim destul de bine ?! Întâu îți vom extrage frumușel glonțele, apoi o să te trimitem la un spital din țară și, la urmă, îți vom da drumul acasă.

„Culai, bunul meu Culai,” — se gândi Stan.

„Și nici măcar n'am avut cum să-i strâng
mâna !“

Țăranul român—oșteanul român — își făcea
mai departe datoria acolo, sub cerul rusesc.

Când i se comunică, după vre-o lună, că a
trecut de orice primejdie, Nimeni își spuse ·

„Prin urmare și astrologii se pot înșela
uneori“...

Cadrul ideal:
Cuciurul = Mare

ând treci cu trenul prin Cuciurul-Mare, nu poți bănuî întreaga frumusețe a acestui sat, cel mai întins din România. Linia ferată e uneori meschină, deși trece prin-

tre câteva pomete bogate în rod și peste niște poduri, care amintesc de filmele americane cu cow-boy. Frumusețea Cuciurului-Mare începe cu adevărat dincolo de Țarenca, adică dincolo de câmpiile din spre apus, care se întind pe o lungime de câțiva kilometri dealungul satului. Dacă urci, acolo, pe platou, în față ți se deschide deodată o vale atât de cuprinzătoare, încât ar trebui să răstorni în ea câțiva munți de țărână ca s'o poți aduce la nivelul Țarenței.

Din vale pornesc o mulțime de drumuri, dintre care cele mai însemnate duc spre Storojineț, Camena și Mihalcea. Aceste drumuri,

umbrite de răchite, colindă capricios prin hârtoape, peste pâraie cu bolovani cât dinții unor balauri și printre scaeții toloacelor, aleargă cuminte pe lângă țarini, care se împiedică uneori de diferite văgăuni, ca, la urmă, să ajungă totuși. fără nici o pagubă pentru călător, la destinație. Dincolo de vale, după ce te ostenești pe un urcuș destul de priporos câteodată, încep pădurile, niște păduri năvalnice de fagi și de stejari, care alintă cu un braț uriaș această comună fără margini de bogată în pomete, pământ bun și ape.

Mai departe, în dreapta apusului, se văd Cernăuții și dealul Țeținului, acela de pe care vin ploile ; când văzduhul e limpede, multele turle și coșurile de fabrici dau orașului o ireală înfățișare de vis : par'c'ar fi și el o pădure, însă una de piatră și de fier, ca un fel de răspuns la pădurea cea adevărată.

Dacă ne întoarcem la linia ferată, nimerim — sub dealul Horaița — în săliștea satului, unde s'au strâns chiaburii și meșteșugarii.

Tot acolo s'a năpustit și moara — pasă-mi-te ca să fie mai aproape de hambarele și chimirul bogătanilor, care și-au durat case cu multă socotință clădite și arătoase, pe drumul dintre cele două poduri de cale ferată.

Nu departe curge pârâul Derehului. Lumea,

rea de gură cum e, clevețește că în valurile acestui pârâu, care isvorește pe undeva de sub Storojineț, nu se găsesc decât broaște. Totuși, de mult, tare de mult, un gospodar vrednic de crezare a afirmat odată, că a văzut un pește lângă bulboana de sub podul Volocei. Bineînțeles, pe tema asta s'a produs o mare senzație în sat și lumea s'a împărțit de îndată în două tabere. Spre bunul nume al comunei, victoria a revenit taberei, care era hotărîtă să dea crezare versiunii, că într'adevăr în apele Derehluului există nu numai răcățeți și broaște râioase, ci și boișteni. Memorabila dispută, care a avut loc în fosta cârciumă a lui Berciu Wender, cel de-a fugit cu comuniștii în Iunie 1941, s'a terminat într'o înfrățire generală... (Dacă întâmplarea s'ar fi desfășurat în Tarascon, desigur că bravul Tartarin ar fi propus să se deschidă imediat o listă de subscripție, pentru a se putea ridica peștișorului un frumos monument de marmoră !)

Dar să lăsăm la-o-parte gluma.

Sătenii din Cuciurul-Mare sunt oameni de cinste și de răs nu-i fac decât cei câți-va venetici pripășiți pe-acolo.

Sutele de gospodării dovedesc, toate, dragostea de bună și trainică datină românească.

Soarele răsare noaptea

Partea Intâia
O m la drum

După ce fu demobilizat, Stan Ni-
meni se găsi iarăși în forfota
Bucureștilor. Aici, se considera
numai musafir, așa că începu
să se gândească din ce în ce mai
mult la viitorul său.

Rana primită peste Nistru nu-i îngăduia să
lucreze într'un birou. În consecință, se hotărî
să plece în Bucovina, pe care, din 1940, cu ex-
cepția trecerii spre front, n'o mai revăzuse. La
Cernăuți o viață nouă înflorea acum peste în-
treg doliul trecutului. Totuși, Stan era decis să
nu se stabilească acolo, ci la Cuciurul-Mare,
unde îl atrăgeau amintirile copilăriei, pe care
continua să le întrețină vii în sufletul său.

Cât timp zăcuse la spital — zăcuse aproape
trei luni —, scrisese la un roman de războiu,
pe care îl termină în Capitală. Cu banii încă-

sași pentru carte, putea să-și constituie un prim capital. Fără să mai aștepte apariția lucrării, Stan își împachetă puținele bagaje și, într-o dimineață de Decembrie, plină de soare, urcă în acceleratul București-Cernăuți, amintindu-și cu prilejul acesta de tristețea, cu care privea, pe timpul ocupației bolșevice din Bucovina, tăblia indicatoare „București-Dornești“, Dorneștii aceia, dincolo de care nu exista nimic decât o negură nesfârșită, străbătută de gemetele și de bocetul Românilor rămași în diasporă. (Lui Stan Nimeni îi plăcea foarte mult să stea pe peronul Gării-de-Nord ; i se părea că toate trenurile pleacă spre niște Cernăuți de legendă, spre un fel de Ierusalim inaccesibil cruciaților din fața lui ; e explicabilă, deci, emoția cu care urcase în compartimentul acceleratului în dimineața aceea.) Când trenul porni, Stan își făcu cruce, cum își făcea la început de drum în timpul copilăriei sale. Așa îl învățase că se cade Ioniță, tatăl său, a cărui cruce se surpase acuma de mult în cimitirul din Cuciurul Mare.

N'avea nici o știre despre satul său. Gospodăria părintească fusese vândută, însă Stan nu se descuraja de asta, căci spera să ajungă la o înțelegere cu actualul proprietar. „Numai să n'o fi risipit bolșevicii,” — se temea dânsul.

Trenul gonia sălbatic printre câmpiile de zăpadă, deasupra cărora se boltea un strălucitor cer fără nouri. De la Mărășești, însă, începu să ningă — și văzduhul se încenușă ca o poveste spusă seara la gura sobei. Stan picotea în ungherul său, detașându-se tot mai mult de prezent, ca să revadă straniile pagini ale unui trecut doldora de miracole. Când își redeschidea ochii, se mira că se găsește între oameni străini, care trăncăneau verzi și uscate în jurul războiului, și nu între prietenii săi, care trăiau atât de viu sub nourii unui Cuciur-Mare de vis.

Apoi, se gândi la viitor.

Voia să-și organizeze o viață frumoasă, gospodărească, simplă, voia să-și cultive singur grădina și țarina, și tot singur să stea de vorbă cu cerul în nopțile clare de August bucovinean.

„Trebuie să mă desintoxic până la puritatea de sânge a unui copil — își spuse, poate pentru a zecea oară, pe când trenul pipăia funinginea înserării și în timp ce, pe la cantoane, se aprindeau ochii somnoroși ai semnalelor luminoase. „Vreau să devin omul, care plantează nuci și vișini în țărâna proaspătă a satului său, și nu să rămân sămănătorul sterp de stele, care-am fost până acuma!” — dar ceva se strânsese în inima lui când gândise acestea.

Cu cât se apropia de capătul călătoriei, Stan

Nimeni se emoționa tot mai mult. Lacrimi mari îi veneau în ochii verzi, în care lumina compartimentului aprindea luciri tainice de focuri ciobănești. Imbrățișându-și cu privirea tovarășii de drum, le spuse că pleacă să-și revadă pentru întâia oară după refugiu satul natal, unde dorește să se stabilească pentru totdeauna. Un călător îl privi indiferent peste ochelari, altul făcu un „Da?” incolor, iar ceilalți nici nu-l luară în seamă, ci continuă să discute despre rentabilitatea unei fabrici de cherestea din Vatra-Dornei. („Crezi că intră și Forfotă în combinație? Dar Cvasniuc?” etc., etc.) Jenat, Stan Nimeni se strecură, printre picioarele călătorilor, de la locul său de lângă geam până la portieră, ca să iasă în coridorul aproape cu totul camuflat, și deschise ușa. Un val de zăpadă îl înproșcă în față, prefăcându-i-o în obraji de Moș-Crăciun. Stan râse fericit și, închizând ușa, își aprinse o țigară, ca să zărească în fumul ei iernile de altădată. Uneori, în vre-o după-amiază, Ioniță înhăma calul la sania cea mică, țărănească, îl înfășura bine în blană pe băiat și porneau amândoi peste câmpiile înghețate. Când soarele apunea, fostul diriginte școlar oprea calul și privea împreună cu băiatul său cum zăpezile prindeau o brumă de aur peste întinderea lor nemărginită, o brumă care, apoi,

își schimba într'o puternică văpaie roșie luci-
rea. După aceea, porneau spre casă, unde gos-
podina, doamna Melania, îi aștepta cu masa
pusă. Cum aburea de gustos borșul de sfeclă din
talgerele înflorite ! Cât de plăcut la vedere era
scrobul auriu din cratița uriașă, care se răsfăța
pe acoperământul alb ca omătul ! Și cum sfâr-
săuiau în tigaie cârnații afumați de casă, pé cari
îi prepara meșterul Ciapek !

Pe urmă, Stan o ruga pe Melania să-1 citească
o poveste „lungă, cât mai lungă, mamă !“ și
ziua se încheia sub aripi de cai năzdrăvani sau
cu spaime de balauri.

Trenul ajunsese abia după miezul-noptii la
Cuciurul Mare Aici, viscolea strașnic. Pe pe-
ron, nimeni decât impiegatul de serviciu, care,
cu gulerul paltonului ridicat, abia de rezista la
bătaia vântului. Semaforul își coloră în verde
ochiul și trenul porni mai departe, pierzându-se
imediat în rafalele de zăpadă. Impiegatul privi
spre călătorul singuratic, încercând să-1 ghi-
cească față, însă — cum Stan nu 1 se adresă
cu nici un cuvânt — reintră tropăindu-și pi-
cioarele pline de omăt în biroul de mișcare, ca
să reia lectura unui ziar primit de la fochistul
acceleratului, și nu se mai sinchisi de călătorul
acela ursuz, care nici măcar „bună-seara“ nu-1
dăduse

Afară, Stan rămase locului câteva minute. Își așezase în zăpadă geamantanul și, acum, încercă să deslușească prin fulguirea mereu mai deasă contururile satului, dar, bineînțeles, nu putu să străbată cu privirea mai departe de peronul gării. Cum geamantanul nu era prea greu, Stan se hotărî să-și caute în sat un adăpost, nu la gară, așa că porni voinicește prin noapte.

Uneori, se împiedica de troienele uriașe din marginea drumului, alteori luneca în vre-un șanț, însă nu se descuraja, ci râdea vesel în timp ce omătul i se îngroșa pe cușma, pe care avusese precauția să și-o cumpere la București, unde umbla numai cu pălărie. După ce trecu pe lângă cantonul c. f. r. dinspre Dumbrava-Roșie și pe sub pod, ajunsese în cele din urmă pe ulița, care ducea spre casa părintească. Incepu să fie îngrijorat. Peste ce fel de oameni va da? Se va putea înțelege cu ei? Cele 200.000 de lei, pe care le încasase de la editorul său, prezintau un acout acceptabil. Până într'un an, Ni-meni ar fi plătit cu siguranță restul de bani pentru gospodărie, iar peste doi ani ar fi răscumpărat și țarina de la actualul proprietar. Dorind din tot sufletul ca acesta să se arate rezonabil, Stan își grăbi pașii și, în curând, se găsi în ograda gospodăriei fostului diriginte

școlar. Un câne prinse să latre furios la străin.
Un altul nu întârzie să-i întovărășească glasul.

Peste puțin, ușa pridvorului se deschise și un bătrân scund și bărbos, cu un suman stacojiu peste umeri, ieși pe prag, înălțând fanarul prăfuit, pe care îl purta în mâna stângă. Scrutând ograda, strigă cu vocea răgușită : „Da' care-i acolo, mă ? !” Stan răsări din umbră, sperindu-l cu apariția sa bruscă pe moșneagul, care se retrase brusc în pridvorul cu o mulțime de gemulețe colorate, în pridvorul acela fermecat. unde, pe timpul când părinții străinului din

noaptea asta mai trăiau, se petrecuseră atâtea lucruri frumoase și unde băiatul de pe vremuri învățase zi de zi să cunoască o viață, pe care, acuma, voia s'o reconstitue neapărat, cu toate minunile și tainele ei. Fanarul bătrânului prefăcu gemulețele colorate într'o ploaie ciudată, care se risipi ca un miraj pe fulgii de zăpadă din dreptul lor.

— Tu, de colo, ce vrei? — strigă, dîndărătul ușii, moșneagul, ale cărui priviri încercau să pătrundă printr'un gemuleț roșu ca ochiul unui diavol.

Lui Stan îi veni să rîdă. Bătrânul părea un drac caraghios, din cei ce pot fi văzuți prin bălciurile ucrainene, unde caută să înveselească lumea; totuși, se stăpâni și strigă la rîndul său — din răspuțeri, ca să domine urletele vîntului, care sgâlțâia porțița ferestrei de la podul șurei, și lătratul tot mai vehement al potăilor de lângă grajd.

— Dă-mi drumu', că așa nu putem vorbi...

Capul bătrânului se bălăbăni cu atîta tărie în dreapta și în stînga, încât Stan crezu că se va desprinde de pe grumazul subțire și cam strâmb, cu un măr al lui Adam exagerat de proeminent

— Bine, măi omule al lui Dumnezeu, — strigă din nou drumețul, — doar n'o să mă lași

afară pe-o urgie ca asta ! In casă ți-oiu spune cu deamănuntul despre ce-i vorba, că nu-i crede că voui fi fiind un vârcolac, care să te mănânce.

Moșneagul chibzui câtva timp și se părea că vrea să cedeze, asa că Stan rămase cu atât mai dezamăgit, când momâia de după geamul cel roș isi bălăbăni iarăși capul.

Văzând că nu e nimic de făcut și oftând la o astfel de primire, îl lăsă în plata Domnului pe moșneag și porni de acolo. In uliță se opri puțin, ca să se gândească încotro s'o ia. Acuma, geamantanul i se părea greu, ca și cum ar fi fost umplut cu pietre, căci luptase din greu prin nămeți de la gară până aici. De câteva minute. viscolul se deslănțuise într'un adevărat orcan. Trâmbe de zăpadă dănțuiau tot mai sălbatic prin uliță, ca, apoi, să sară peste garduri pentru a se pierde prin grădini fără fund. Orice sunet, afară de cel al furtunii, părea stins. Orcanul urla atât de puternic, încât nici măcar foșnetul de ocean înfuriat al teilor din ogradă nu răsbătea prin perdeaua de fulgi. Stan ajunse la concluzia că, dacă nu se re'ntoarce la gară, ca să ceară impieșatului găzduire, într'un cotlon din biroul de mișcare, va sfârși prin a muri doborât de viscol. Blestemând încăpățânarea moșneagului și năpădit de amărăciunea unei astfel de întoar-

ceri la gospodăria părintească, Nimeni se plecă să-și ridice geamantanul. În acelaș moment, văzu că o fereastră a casei cooperatoriale e luminată și inima îi svâcni. Ce ar fi dacă ar încerca acolo ? Ridicându-și plin de speranță geamantanul, trecu peste uliță și se pomeni la ușa clădirii preoțești. O hargată, care tocmai voia să intre în casă, se isbi speriată de dânsul.

— Nu te teme, — se grăbi Stan să-i liniștească spaima. Părintele cooperador e acasă ?

— Este, — răspunse fata, ținând pe jumătate deschisă ușa, ca și cum s'ar fi gândit să se repeadă înăuntru la cel dintâiu semn de primădie din partea străinului.

— Atunci, fii bună, rogu-te, și poștește-l din partea mea să mă primească în casă pentru câteva clipe, căci vreau să-i vorbesc ceva.

— Apoi, bine... — conveni hargata, însă adăuse imediat : — Da' să așteptați aici !

— Am să aștept, fată, — răsă încet Stan Nimeni și începu să-și scuture de omăt picioarele.

Peste puțin, fata se arată din nou și-l pofti în casă. În antreu, bărbatul se desbără de palton și de cușmă, și se lăsă condus de hargată în cancelarie, unde un preot tânăr și vioiu îi ieși mirat înainte. Stan își spuse numele și-i arată ce nevoie îl mânase încoace. Părintele

Cremene păru bucuros de musafir, deși asemenea ceas nu prea era potrivit pentru ospetie.

— Iată, chiar acum am picat și eu acasă. Vin dela un bolnav pe moarte, pe care l-am grijit. Incă n'am luat masa. Vrei să mi-o cins-tești și dumneata ?

Mai târziu, Stan avea să-i mulțumească lui Dumnezeu că moșneagul din seara aceea nu voise să-l primească. Incă în timpul cinei, cină târzie ca și picarea în casă a drumețului, se întemeie o prietenie adâncă între cei doi oameni. La ea contribui, nu cu puțin, și Ana, soția cooperatului.

După cină, femeia se retrase și cei doi bărbați rămaseră să mai tăifăsuiească la o țigară, fără să se îngrijoreze de nătângia vântului, care bufnea fără încetare cu frunți mari de zăpadă în fereastră. În încăperea era cum nu se poate mai plăcut. Odaia n'avea nimic convențional în ea. Pe lângă biblioteca teologică și registre — căci, cum îi explică părintele Cremene mai târziu, parohul îi încredințase lui purtarea cancelariei —, se găseau și destule cărți mirene. Pe pereți, prinse deasupra scorțarelor, câteva bune tablouri bisericesti își îmblânzeau dulce culorile în lumina domoală a lămpii cu abajur albastru. De cald, era cumu-i mai potrivit, așa că țigările le ticneau într'adevăr celor doi meseni.

Stan îi istorisi pe scurt părintelui Cremene ce fel de treburi îl aduceau încoace. La rândul său, preotul îl puse la curent cu situația fostei gospodării a lui Ioniță Nimeni

— Dacă nu mă înșel, casa a fost vândută de mătușa dumatăle, și anume lui Nuchăm Glaubach, care s'a spânzurat anul trecut Rămânând în mâinile comunistului Muniș, un fecior de-al lui Nuchăm, acela a lăsat-o în părăsire. Scurt înainte de-a fugi din sat odată cu ceilalți comuniști, l-a instalat, în bătaie de joc, pe Durac, năucul satului. venit de undeva de peste Prut, ca stăpân al gospodăriei, și l-a poruncit să nu părăsească în nici un caz casa, căci, dealtfel, îl va duce cu duba cea neagră în Siberia. Năucul a luat în serios porunca lui Muniș Glaubach, așa că s'a instalat deabinelea ca stăpân al gospodăriei și oamenii, întrucât sunt destule case libere în sat în urma deportării țăranilor de către bolșevici, l-au lăsat în pace. Adevărat, jandarmii au cercetat întreaga chestiune, însă deocamdată n'au luat nici o măsură, de vreme ce nu s'a anunțat nimeni care să ridice vre-o pretenție

— Prin urmare, ce trebuie să fac ? — întreabă Stan

— Să pleci mâne la Cernăuți, unde să te interesezi la guvernământ, căci nu cunosc procedura exactă.

După ce mai fumară câte o țigară, se pregătiră să meargă să se culce, însă Ana se arătă în ușă, rugându-i să mai zăbovească „până' se va încălzi odaia domnului Nimeni”, astfel că bărbații se așezară iarăși la sfat

Totuși, Stan nu plecă a doua zi la Cernăuți, căci viscolul nu slobozise de loc din țările, ci continua să sufle cu o țarie turbată; ca să nu piardă zădarnic timpul, se hotărî să meargă până la jandarmerie, unde vorbi cu șeful de post Buzdugan, care îi explică serviabil că întreaga chestiune poate fi rezolvată chiar în localitate și care se oferi să facă imediat toate formele legale la autoritățile respective, arătându-i că lucrul e cu atât mai ușor, cu cât gospodăria și țarina au aparținut pe vremuri părinților lui Stan

— Până deseară, totul e gata, — încheie șeful de post. — Deocamdată, vă dau doi jandarmi, care să-l evacueze pe Durac, ca să vă luați încă astăzi în primire casa.

— Nu, — protestă Stan — Nu doresc să-l dau afară pe omul acesta. Unde să meargă pe-o vreme ca asta ? Vreau să-i fac un rost pe lângă casa mea („Doamne” ! — se gândi îndată. — „Am spus pentru întâia oară casa mea ! Da, e casa mea, acuma e cu adevărat casa mea !” — și-o mare bucurie îl cuprinse, deși, în momen-

tul acela, viscolul urla mai tare ca niciodată afară).

— Bine, cum doriți, — răspunse jandarmul, — deși ar fi mai bine să-l trimit la urmă, peste Prut, de unde a venit

Cum era aproape de amiază, Stan îi invită pe cei trei însoțitori la o ospătărie de lângă podul c. f. r., pe care o ținuse pe vremuri Berciu Wender, un evreu, dar care, acuma, era în stăpânirea unui român. După ce mâncară niște bucate gustoase, gătite de nevasta durdulie a ospătarului Jaba, se despărțiră, șeful de post pornind-o spre primărie, iar ceilalți doi jandarmi, împreună cu Stan, spre „casa lui Durac“. Până acolo, nu scoase nimeni nici o vorbă, căci pumni întregi de omăt le-ar fi intrat în gură. Abia în ogradă unul din jandarmi strigă, bătând cu patul puștii în ușa pridvorului, să li se deschidă ; trecu foarte mult timp până ca moșneagul să crape un geam și să-l întrebe pe jandarm ce vrea. Acesta nu mai strigă nimic, ci începu să bontănească din nou în ușă, așa că moșneagului nu-i rămase altceva de făcut, decât să se conformeze.

Pătrunseră cu toții în casă.

Trecură prin pridvor, tindă și odăi, însă nu se opriră decât în bucătărie, căci numai ea fusese încălzită. Dealtfel, celelalte încăperi erau com-

plet goale. Înainte de-a fugi, Muniș Glaubach, care militase în rândurile comuniste, ajungând chiar să facă parte din G. P. U.-ul comunei, vânduse toată mobila, pe care Nuchăm o strânsese cu atâta mândrie burgheză pentru familia sa, și nu lăsase în casă decât un pat și câteva țeale pentru Durac. Pe plită, se răsfața un ceainic, în care clocotea o fiertură de varză, iar pe pat, peste țeale, un dărab de mămligă rece. Lui Stan îi tremurau mâinile — atât de emoționat era. Revăzu, dintr'odată, totul : pe Valia, servitoarea, pe Nazarie, hargatul, cânele, pisica, masa curată și țigăile strălucitoare, blidarele și dulapul cu ulcele și pahare, cumpărate de la Putna, cuptorul înalt, dărâmat acuma, și toate celelalte ustensile ale unei bucatării gospodărești, care se respectă. Trecându-și cu palma peste ochi, viziunea dispăru și Stan îl avu iarăși pe Durac în fața sa, pe Durac, căruia jandarmii îi și explicaseră rostul lor aici.

Moșneagul se apăra din răspuseri. Nu, nu va pleca din casa asta. Gospodăria, grădina și țarina îi ale sale. Cine-i omul acesta, care a venit să-l turbure încă de cu noaptea ? Să-l turbure aici, în ograda, pe care i-o dăduse tovarășul Muniș Glaubach în primire ? Asta e o necuviință față de dânsul, față de Durac ! Stan încercă să-i explice că nu-l dă nimeni afară: Dim-

potrivă, îl pofteste să rămână și chiar îl va îmbrăca și-i va da simbrie, însă moșneagul se arăta mereu intransigent. El e stăpânul casei și n'are nevoie de simbrie ! Numai hargații primesc simbrie .. Atunci, pierzându-și răbdarea, unul dintre jandarmi îi porunci să-și facă imediat catrafusele. Dacă nu, îl vor lua pe sus și-i vor arunca în uliță boarfele.

Durac se uită cu o ură groaznică la Stan, care îi examina cu o întristată curiozitate fața sălbatică, încadrată de o barbă încâlcită, roșcată și cu multe fire albe în ea.

— Dați-l dracului, domnule Nimeni ! — vorbi unul din jandarmi. — Rusnacul ăsta o să vă aducă numai neplăceri Tot e mai bine să-l trimitem la urmă, după cum a zis și domnul șef de post.

Stan făcu un gest liniștitor.

— Lasă, domnule plutonier. V'am mai arătat că nu vreau ca omul acesta să fie aruncat pe drumuri.

Apoi, 1 se adresează lui Durac

— Moșule, înțelege odată... Vei trăi aici și de-acuma încolo ca în casa dumitale, care, de fapt, e, totuși, casa mea Ți-oiu da o simbrie într'adevăr bună..

Bătrânul nici nu-i răspunse, ci ieși trântind ușile, însă afară îl apucară niște brațe de vânt

atât de turbate, încât, aproape fără să vrea, se dădu repede îndărăt în pridvor.

Stan, care se luase după dânsul, îi spuse, arătând spre câni :

— Și pe ei cui vrei să-i lași ? Unde ai să te duci pe o vreme atât de cumplită ? Haide, hotărăște-te și rămâi...

Moșneagul se gândi câțva timp. În cele din urmă, dădu încruntat din cap. Atunci, noul stăpân al casei răsufală în așa fel, ca și cum i s'ar fi ridicat o piatră de pe inimă.

După ce Stan îl convinsese în asemenea mod pe Durac, le mulțumi jandarmilor și merse la părintele Petrea Cremene.

— Tocmai te așteptam cu masa, — îl întâmpină Ana, ieșind din bucătărie.

Stan roși.

Erau orele 2...

— M'am gândit să nu vă mai deranjez cu masa, după ce ați fost atât de amabili și mi-ați oferit un adăpost ! — protestă invitatul. Am mâncat la ospătăria de lângă pod...

— Două mese nu strică niciodată ! — râse părintele Cremene, netezindu-și bărbuța neagră ca smoala. — Hai, nu mai face nazuri ! Poftește cu noi... Doar nu vrei să-mi jignești soția ? !...

De astă dată, mâncară în sufragerie. Stan o

găsea fermecătoare pe Ana. Ulterior, află că Petrea Cremene o iubise încă de pe când era elev în clasa a IV-a la liceul „Aron Pumnul“ din Cernăuți, iar dânsa elevă la „Liceul Ortodox de fete“. Se întâlniseră într’o dimineață de Iunie în parcul Dominic, se priviseră lung și, de-atunci, se întâlniseră mereu, ca, după ce Petrea își luase licența în Teologie, să se căsătorească, deși tatăl vitreg al fetei, un învățător pensionar, cu numele Bzoveiu, nu prea era de acord cu profesiunea lui.

— Proaspăt hirotonisit, am venit ca și dumneata, într’o noapte la fel de vișcoloasă, în satul acesta. Intâiu, ne-am înspăimântat. Apoi, însă, am îndrăgit Cuciurul-Mare și am rămas aici chiar și după ce mi-am dat doctoratul, ceea ce l-a supărat foarte mult pe socrul meu, Dumnezeu să-l ierte !

Refugiul îl trăise într’un sat din sudul Ardealului. De cum Bucovina fusese eliberată, căutase să se reîntoarcă de îndată la Cuciurul-Mare. Aceasta, cu toate că un Inalt Chiriarh ardelean, care îl cunoștea din teza lui de doctorat, onorată cu „Magna cum laude“, ar fi dorit să-l păstreze pe lângă sine.

Acuma, trăia cam izolat. Dintre vechii prieteni intelectuali din sat nu se reîntorsese nici unul deocamdată. Deaceea și era atât de bucu-

ros că Stan Nimeni se hotărîse să se așeze la Cuciurul-Mare.

Preot adevărat, chemat prin harul Celui-de-Sus, nu făcut din cine știe ce socoteală ome-nească, părintele Petrea Cremene era destinat să ajungă un fel de popa Tanda.

Cu parohul bisericii sale, cooperatorul nu se împăca tocmai bine.

Părintele Eustațiu Seredencu, originar de peste Prut, avea teorii proprii în ceea ce privește pastorația. Astfel, sfinția-sa era de părere că sătenii trebuie ținuti la distanță și că preotul nu prea are ce căuta în viața lor cea de toate zilele. Uneori, părintele Seredencu chiar îl și mustra pe cooperator pentru zelul arătat în relațiile cu țărani.

— Totuși, — încheie cooperatorul, — nu pot să-i port pică. Suntem două mentalități deosebite și atâta tot.

Stan Nimeni și noul său cunoscut își încheiară ziua jucând câteva partide de șah — în timp ce Ana, luminată de razele blânde ale lămpii cu abajur, citea o carte de nuvele.

Înainte de-a se ridica de la ultima partidă, părintele Cremene îi șopti fericit și roșind ușor:

— Știi... în curând vom avea un copil... Am să te rog să-i fii naș... Căci ești om tare cum se cade și vei fi un bun părinte sufletesc.

După ce viscolul se potoli, Stan plecă la Cernăuți, ca să cumpere mobile. Trecând pe la guvernământ, se interesă dacă, în baza actelor, pe care 1 le adusese șeful de post Buzdugan, se poate considera stăpân absolut al bunurilor părintești. I se răspunse că da, și, atunci, Stan Ni-meni umblă două zile la rând pe la diferite prăvălii, ca să-și cumpere mobila dorită, adică mobilă, care să samene cât mai mult cu aceea de odinioară. Intr'o Vineri, după câteva ceasuri de drum greu, camionul închiriat la Cernăuți descărcă în ograda lui Stan, grămada de mese de scaune, de paturi, de covoare și de mărunțișuri.

În lipsa stăpânului, Ana angajase o servitoare, care făcuse curățenie radicală în casă, așa că Stan se putu ocupa imediat de aranjarea mobilelor.

Această îndeletnicire îi produse o adevărată betie.

— Am impresia, — îi spuse Anei, — că scriu cea mai frumoasă poezie. Iată, odaia asta e acuma aproape exact cum a fost cu douăzeci de ani în urmă. Salonul, la fel. N'ai ideie cât am alergat până să găsesc și lampa potrivită !

Buna lui dispoziție o contamină și pe d-na Cremene Hargata, o fetișcană harnică și care știa și găti, se mișca asemenea unui prâsnel în-

coace și'ncolo prin odăi. Numai Durac era posomorît și le tot vorbea ceva cânilor săi, între care sta întunecat ca un duh al răului.

— Oameni buni, am flămânzit de când vă tot aștept! — răsări în pridvor cooperatorul.
— Haideți la masă, că aveți și după amiază timp...

Merseră împreună, luând cu ei și servitoarea, care nu avusese timp să gătească nimic în dimineața aceea.

Durac mormăi către unul din câni :

— Ai văzut, Diavole ? Pe mine nu m'au chemat ! Și nici să-mi fierb în bucătărie barabulele n'am avut cum, căci afurisita asta de hargată într'una se tot fâșnea pe lângă mine.

Apoi, către celălalt :

— Da, da, vei rămânea nemâncat, Satano ! Până la urmă, va trebui să vă duc pe amândoi la Derehlu, ca să vă înec, că e mai bine să pieri înecat, decât să mori de foame, crede-mă, măi Satano ! — și Durac își șterse barba încâlcită, în care se prelinseseră câteva lacrimi.

Un scârțâit îl făcu să-și întoarcă spre porțiță capul.

Venea hargatul părintelui Cremene, care purta un coșuleț în mâna stângă și o pâne în cea dreaptă.

— Noroc, moș Durac ! — îl salută vesel flăcăul. Iată, ți-am adus de mâncare.

Scoase o oală, în care fumea o halcă de carne afumată, apoi un castravete și cartofi berechet.

— Uite, ține și pânea. Pentru câni ai niște mămăligă rece. Iată și-un șervet. Unde să ți le așez ?

Cum moșneagul tăcea, hargatul îl privi nedumerit. Nu știa ce să facă. În cele din urmă, se hotărî să pună îndărăt în coș bucatele și-l lăsă lângă Durac.

Înainte de-a pleca, mai spuse :

— Bagă de seamă, să nu-și vâre câinii botul în oală. După coșarcă oi veni eu mai târziu. Sănătate bună...

După ce hargatul dispăru după porțiță, fluierând o melodie săltăreață, auzită la horă, moșneagul se apropie încet de coș și-i cercetă îndeamănunt conținutul. O făcu cu atâta precauție, ca și cum n'ar fi fost decât otravă înăuntru. Apoi, deși un nod i se tot urca în gât, îl împinse cu dispreț la-o-parte, în timp ce câinii se uitau cu ochi înlăcrimați la dânsul.

Când moșneagul observă privirea lor, oftă și, apropiindu-se iarăși de coș, scoase din el mămăliga și le-o aruncă. Diavolul și Satana se năpustiră lacomi, înghițind-o într'o clipă. Apoi, se așezară în coadă și începură să-l privească din nou.

Lui Durac îi era grozav de foame. Mirosul cărnii afumate, care mai aburea în oala ei de lut, i-o ațâța și mai mult. Pe urmă, moșneagului i se umplea gura cu apă și după castravețele dolofan și tare (îl încercase cu unghia). Totuși, nu se atinse de bucate. Nici măcar un pumn de pâne nu gustă, ci, scoțându-și de după brâu cuțitul, tăie în două pânea și le-o svârli potăilor. La fel procedă și cu carnea. Din cartofi făcu două părți egale, așezându-le sub bo-

tul fiecăruia din câni, care își hlăpăiră pe dată porția.

Terminând cu acestea, Durac aruncă bietul castravete în fața pridvorului, „ca să vadă ei!“ — și ieși în drum.

(De fapt, „ei“ nu văzură nimic, căci hargatul, venind să-și ia înapoi coșul, îl ridică și-l aruncă după o cioară, care cârâia pe gard...)

Moșneagul simțea că, de foame, i se moaie picioarele.

După un timp de meditare, luă hotărîrea să meargă prin vecini.

Nimeri la Catrina Chinașciuc, o cotoroanță vestită prin largul gurii ei.

Dornică să cunoască amănunte asupra lui Stan Nimeni, femeea îi dădu bucuroasă de mâncare.

Moșneagul înghiți două străchini cu borș și-o oală întreagă de sarmale.

Deși era nerăbdătoare să deslege cât mai curând baierile gurii lui Durac, totuși Catrina Chinașciuc așteptă cu destulă răbdare ca bătrânul s'o termine cu masa și abia pe urmă îl întrebă, simulând o mare milă :

— Da' cum de-ai ajuns așa de rău, moș Durac?... că te știam om vrednic și cu tot rostul...

— Iată, m'au dat afară din casă, — oftă moș-

neagul și îi istorisi, pe larg și în felul său, întreaga afacere.

Știa și Durac, oricât de „durac“ era el, că femeea din fața sa are faima celei mai active poște a satului.

După o zi, întreg Cuciurul-Mare cunoștea povestea cu zăludul din casa lui Stan Nimeni...

Iarna trecea greu, însă nu neplăcut.

Atâtea lucruri mai trebuiau puse la punct !

De ales semințe...

De gunoit pământul...

De năimit oameni...

Noroc că Stan îl avea alături, de ajutor, pe părintele Cremene, care-i sta la îndemână nu numai cu vorba, ci și cu fapta.

Serile, după diferite treburi și alergături, Nimeni mergea aproape întotdeauna la cooperator, unde juca un șah sau tăifăsuia la gura sobei, în timp ce, afară, iarna își dădea cu nerușinare poalele peste cap.

De cele mai multe ori, lua masa la preot. La el, regăsea o bună parte din atmosfera copilăriei sale. Masa decurgea într'o plăcută, familiară solemnitate sub veghea lămpii — și Stan avea impresia că trăiește cu douăzeci și cinci de ani în urmă. Când se întorcea, apoi, acasă,

își afla bine încălzit dormitorul, așa că se lungea mulțumit pe divan, ca să citească o carte de gospodărie sau un roman criminal și să soarbă o cafea fierbinte sau un ceaiu. De scris, nu mai scria : era ferm convins că e inutil să trăiești în viitor.

(„Ce va mai rămâne din Shakespeare peste câteva zeci de mii de ani ?!“ — se întreba cu melancolie Nimeni.)

Dupăce stingea lampa, își aprindea o ultimă țigară, pe care-o fuma fără grabă, și se gândea la de-ale agriculturii. Vedea mări de păpușoiu, tâlăzuindu-se frenetic în grădină, oceane de lucernă și auriu amurgite caruri de grâu. Totodată, se gândea și la drumurile de pădure, pe care va trebui să le facă în toamnă.

Somnul îi era sănătos și fără visuri proaste.

Nici o vedenie nu mai venea să-l turbure.

Uitase până și de rășboiu.

Dimineața, se scula pe la 8. Inspecta ograda, se interesa de orătării și intra în grajd, ca s'o mângâie între coarne pe Bălaia. Pe urmă, dădea o raită prin bucătărie, unde sta de vorbă cu Saveta, care se dovedea întotdeauna gospodină harnică și credincioasă. Terminând și cu dânsa, se reîntoarcea în dormitorul său și se așternea pe socoteli, ca să se dumirească în ce

fel ar putea s'o scoată mai potrivit la capăt cu purtatul casei.

„De s'ar desprimăvăra odată !“ — își spunea Stan adesea.

Cu câtă voluptate va înfige în pământul reavăn cuțitul plugului !

Cu câtă bucurie va vedea cum răsare primul fir de păpușoiu !

Cu câtă dragoste va cerceta fiecare sămănătură !

Și, închizându-și ochii ca să deslușească a-vea înlăuntrul său toate acestea, Stan surâdea fericit.

— Domnișorule, domnișorule ! — bătu cu putere în ușă Saveta, trezindu-l pe Stan.

— Ce s'a'ntâmplat ? — întrebă încă buimac de somn acesta.

— Cineva bontănește de-un ceas în fereștile pridvorului, — veni speriată vocea servitoarei.

Incordându-și auzul, Stan desluși și el, la răstimpuri, câteva lovituri puternice.

— Mă îmbrac și vin îndată,—o liniști dânsul.

În timp ce Stan își punea hainele, Saveta îi explica din tindă :

— M'am uitat prin fereastra dela odăița mea și-am văzut un fel de momâie. Zău ! Și-am cre-

zut că-i un tâlhar, așa că mi-am tras imediat țoalele peste cap și-am spus într'una „Tatăl nostru“, da' momâia tot nu s'a dat dusă. Ia'n ascultați cât de tare bate acuma !

Stan deschise cele două uși de la tindă și trecu în pridvor, întrebând cu glas foarte puternic, ca să domine lătratul cânilor de afară :

— Cine-i acolo ?

— Eu, să trăiți, domnule locotenent ! — răsună răspunsul.

— Tu, Culăiță ?! — exclamă plin de bucurie Stan, și-i descuee omului din ogradă, strângându-i călduros mâna înghețată.

Momâia Savetei se arată ca un băietan fercheș, care, drept, ar fi putut speria multe fete, însă din cu totul alte pricini decât acelea, pe cari i le atribuisese hargata în timpul cât dărdăise de teamă în odăița ei.

— Hai mai repede înăuntru, că-i un frig cumplit, — îl pofti Stan pe Culai a lui Mihai Mălai, fosta sa ordonanță, și liniști câni, care se sbăteau nebunește în lanț sub lumina halucinantă a lunei — Ai noroc că Durac al meu n'a deslegat dulăii. Altfel, nu știu zău ce s'ar fi ales din sumanul tău.

Dupăce încuie ușa, îl conduse în camera sa pe Culai, aprinse lampa și-o strigă pe hargată.

— Hai, Saveto, să-ți vezi spaima, — râse

Stan către fată, când ea intră cu mâna la gură în odaie. — Și, acum, ian să tai o bucată bună de cârnaț și frige-l, și fă și-o roată de mămăligă, dar mare de tot, căci am să gust și eu cu Culăiță. Pe urmă, adă niște lemne și pune-le'n sobă. Văd că s'a răcit sdravăn aici. Dece nu te desbraci Culai ? Șezi lângă sobă. Mare ger, nu?

— Așa de mare, că mă tem să nu crape luna.
— zâmbi Culai.

Fosta ordonanță a lui Nimeni îi istorisi aceștia toate câte i se întâmplaseră de când se despărțiseră. Culai luptase până la Odessa, fusese rănit ușor la mâna stângă și, demobilizat, se reîntorsese la București, ca să dea acolo de urmele lui Stan.

Aflând unde hălăduia fostul său superior, nu ezitase deloc să vină imediat încoace.

— Și amu, — încheie băietanul cu zâmbetul său de totdeauna, care nu se ștersese nici măcar pe front, — veți vrea sau nu veți vrea, eu tot aici am să rămân...

— Asta se potrivește de minune, — se entuziasmă Stan. — Am nevoie de-un om credincios, care să-mi fie tovarăș adevărat la lucru.

— Voiu fi un hargat model, — se grăbi să-l asigure Culai.

— Nu hargat, ci colaborator. Am luptat de atâtea ori împreună în șanțurile de peste Nis-

stru, am văzut de atâtea ori împreună moartea, încât între noi nu mai pot exista relații de la stăpân la slugă, ci relații de la camarad la camarad. Vei fi administrator. Am de gând să fac o mulțime de lucruri. Pe tine vreau să te consider întotdeauna ca pe un adevărat prieten. Dacă nu mă duceai tu în spate atâta amar de drum, cine știe dacă nu putrezeam acuma acolo, în pădurea aceea, în care până și lupii se temeau de oameni !

Furați de planurile de viitor, se sfătuiră până aproape de dimineață.

Nu se culcară decât când luna începu să-și amestece cu cenușa zorilor palorile.

— Da' cine-i aiesta ? — se interesă Durac la Saveta, arătând înspre Culai, care îl însoțea pe Stan în grădină, ca să vadă starea pomilor.

— Un prieten al domnișorului, — îl lămurii într'o doară hargata, văzându-și mai departe de treabă.

Moșneagul mormăi ceva în barbă :

— Un prieten al domnișorului ! — și pumnii i se strânseseră cu mânie.

Durac îi și declarase, în gând, războiu lui Culai.

Zilele următoare se dovediră foarte potriv-

nice pentru băietan. Stan îi spusese moșneagului că trebuie să dea ascultare noului venit, însă Durac opunea o rezistență atât de dărză, încât Culai era disperat. Zădarnic încerca să și-l apropie pe moșneag. Nimic nu reușea să-l determine pe acesta să renunțe la încăpățânata sa morocăneală.

Culai iubea foarte mult animalele.

Intr'o după amiază, vru să-l mângâie pe unul din câni lui Durac.

Dulăul, însă, își înfipse colții în mâna băietanului.

Zăpada se înroși imediat de sânge.

Intâiu, moșneagul, care sta în ușa grajdului, râse cu hohote.

Apoi, năzărindu-i-se ceva, strigă către Culai:

— Nu da în câne!

— De fapt, unei asemenea potăi, ar trebui să-i crape capul, — strigă la rândul ei Saveta, care, observând din fereastra bucătăriei întreaga scenă, alergase într'un suflet în ogradă.

Pe când îi lega băietanului mâna, continuă să-l bruftuluiască pe Durac:

— Dacă potăile dumitale ar fi câni adevărați, câni cuminți, ar fi putut să învețe până acuma că dumnealui e de-al casei.

Moșneagul nu spuse nimic.

Rânji, își fluieră dulăii și dispăru în grajd.

În altă zi, Culai trebuia să descarce un car cu fân, cumpărat pentru hrana Bălaiei, vaca adusă dela un târg de Luni din Cernăuți.

— Să-ți ajute și Durac, — îi spusese Stan, — ca să poți termina până deseară.

Băietanul îl chemă pe moșneag și-l rugă să deschidă poarta, care da la podul grajdului.

Durac veni abia mișcându-și picioarele.

— N'ai decât să-ți deschizi singur ! — spuse dânsul, moale.

Deastădată, Culai își ieși din sărite :

— Ascultă, moș Durac !... Dece te porți așa de urît cu mine ? Hrană primești, pat bun ai, bani capeți deasemenea. Nu ți-i rușine să primești de pomană toate acestea ? Atâta știi... să te ții întreaga zi de coada cânilor dumitale !

— Ce-ți pasă ?! — se răsti bătrânul.

Băietanul oftă într'o comică resemnare și spuse zâmbind :

— Să vezi ce ți-oiu face într'o zi !... Voiu lega de coadă potăile dumitale, le-oiu' spânzura de-un pom și le voiu tăia grumazul... Ei, cum crezi ? Imi ajuți la descărcatul fânului sau ba ?

Moșneagul deveni livid.

Dupăce îi aruncă lui Culai o privire înveninată, se supuse — spre marea mirare a băietanului.

De-atunci, de câte ori Durac refuza vre-un

serviciu, flăcăul îl amenința — bineînțeles în glumă — cu exterminarea cânilor. Rezultatul era sigur... Bătrânul se supunea întotdeauna !

Intr'o seară, Culai îi istorisi lui Stan despre procedeul său, însă acesta dădu îngrijorat din cap și spuse :

— Uneori, regret că nu l-am ascultat pe șeful de post. Durac se arată ca un om afurisit de întors. Un adevărat monstru, clocit de cele mai spurcate duhuri ale iadului.

Apoi, adause :

— Și, cu toate acestea, iată că și în inima lui se găsește o fărâmă de dragoste. Acea pentru câinii lui. Intortochiată făcătură mai e și omul !

— Astăzi, — îi spuse părintele Cremene lui Stan într'o Duminică de Februarie după liturghie, mergând împreună spre casele lor, — a fost pe la mine încă înainte de sfânta slujbă Iacov Tudorcu, un flăcău cam bătrâior, dar gospodar vrednic, și mi-a arătat lucruri cum nu se poate mai dureroase, care par'că dau dreptate opiniilor dumitale despre pesimism și optimism. E vorba de un chiabur cam țigan din cătunul Hlibicioc, care s'a mutat în săliștea satului pe timpul Rușilor, obținând pe un preț infim gospodăria unui cismar, care se repatria

în Germania. Chiaburul acela, un anume Codiță, a fost pe vremuri un iscusit agent electoral, care a știut să se pună bine cu leaderii din Cernăuți ai aproape tuturor partidelor politice. După ce Rușii au fugit, chiaburul a dres ce-a dres și a acaparat și gospodăria lui Tudorcu, susținând că acesta i-ar fi vândut-o sub ocupația rusească înainte de-a fugi în România liberă și că ar avea și-un martor, pe unul cu numele Pentelimon Taraboanță, care, fie vorba între noi, e un bețiv și jumătate și'n al cărui cuvânt nu poți avea încredere nici măcar atunci, când i-l iei sub jurământ. La judecată, chiaburul a pretins că nu avea cum să recurgă la alt contract decât cel verbal sub regimul bolșevic și judecătorul a trebuit să accepte această motivare. Iți închipui ce se petrece în sufletul lui Tudorcu ! Țiganul a ticluit bine întreaga poveste...

Discutară până acasă cazul flăcăului.

Înainte de-a se despărți, Stan îi spuse cooperatorului :

— Poate că voi găsi eu un mijloc să-l înduplec pe Codiță, însă te rog să nu vorbești nimănui despre asta.

Zăpezile se topeau acuma. Bălți mari se întindeau prin grădini, așteptând ca soarele să le

aburească, și pe ici-colo se și vedeau covoarele de iarbă din anul trecut, dar o noapte senină, cu lună și cu vânt aspru de miază-noapte, îngheță apele, peste care, dimineată, începu să fulguie des un cer cenușiu cu nouri mari și joși. În ziua aceea, Stan îl întâlnește pe Tara-boanță singur în ulița de lângă biserică. Il recunosc imediat din descrierea părintelui Cre-mene și-l opri fără multe fașoane.

Ca și cum ar fi bănuit ceva neplăcut, bețivul dădu să-l ocolească, însă Stan îl prinsese atât de strâns de braț, încât lui Pentelimon, nu-i rămase nimic altceva de făcut decât să se supună.

— Am o vorbă cu dumneata bade Tara-boanță, — îi grăi dulce Stan Nimeni.

— Ce fel de vorbă? — încercă să se smucească din nou bețivul, — că eu nici nu te cunosc!

— Da' te cunosc eu, — îi replică celălalt pe acelaș ton dulce, — și nu cumva să-mi încerci să fugi, că, atunci, numai bine n'are să fie pentru dumneata. Așaaa... Și-amu putem vorbi prietenește.

Simțind din ce în ce mai mult că vine o primejdie, Pentelimon căuta disperat o scăpare. Ar fi luat-o el la fugă, dar era sigur că în picioarele sale coborîse prea mult rachiou, astfel

că începu să se milogescă să fie lăsat în pace, căci îl așteaptă treburi multe în sat.

— Lasă, că și-așa nu e bine să bei pe inima goală, — îi răspunse Nimeni. — După ce vom vorbi ceace avem de vorbit, te vei putea duce în data mare la cârciumă. Amu, însă, îi veni cu mine.

— Incotro ? — se proțăpi iarăși bețivul. — Nu merg cu dumneata !

— Ba ai să mergi, că, dealtfel, pe sus te duc..

— Da' ce păcatele ?! Nu mai este nici un fel de dreptate pe lume ?

— Apoi vezi că, uneori, nu prea e... sau este, însă dreptate și dreptate...

— Să mă lași în pace ! Dumneata vorbești în dodii ! — și, cu toate că ninge și era un frig al naibei, lui Taraboanță i se părea că pământul îl frige sub tălpi.

— Ei, vii de bună voie ?

— Nu !

— Ian ascultă, mă omu' dracului... Dacă nu vii cu rugămintea, te-oiu lua cu bătaia, și asta n'are să-ți placă.

— Să știi că m'oiu duce la jandari !

— Să te duci, de ce să nu te duci ?! Da' deocamdată ai să mergi cu mine la părintele cooperador.

— Și, rogu-mă, ce să caut eu la părintele

cooperator ? Că eu nici la biserică nu merg...
— se miră sincer bețivul.

— Ai să vii să-ți pui iscălitura sub o mărturisire cu jurământ.

Ghicind despre ce e vorba, Taraboanță urlă din răspuțeri :

— Da' eu nici nu știu să mă iscălesc !

— Nu-i nimic... Atunci ți-i muia în cerneală degetul și, apoi, ți-l vei pune pe hârtie, — și, schimbându-și brusc glasul moale de până acuma, spuse aspru : — Dece ai jurat strâmb în fața judecății ?

— N'am jurat strâmb, — mormăi Pentelimon cu încăpățânarea bețivului.

— Câți bani ți-a dat Codiță pentru asemenea treabă ? — continuă fără îndurare Stan Ni-meni.

— Nu înțelegi că n'am jurat strâmb ? ! — strigă Taraboanță.

— Ascultă, măi omule, să nu-mi pierd răbdarea cu dumneata că, atunci, ți-oiu face ce n'am făcut niciodată în viața mea.

— N'am ochotă să intru la ocnă.

— O leacă de ocnă nu ți-ar strica, bade Pentelimoane, căci acolo te-ai vindeca de beția cea stricătoare de suflete, însă iată că-ți făgăduiesc că nu vei pătimi nimic și că mărturia dumitale va fi ruptă după câtva timp.

Stan socotea că l-a convins în cele din urmă, însă se înșela.

Profitând de-o clipă de neatenție a acestuia, Taraboanță sări peste gard și-o luă la fugă prin zăpada proaspătă. Stan, surprins de acțiunea rapidă a lui Pentelimon, rămase locului un moment, dar își reveni repede, sări și el gardul și începu să fugă după dânsul. Deși cicatricea răni de la pânțele îl sâcâia, reuși, totuși, să-l ajungă în curând și să-l prindă de poala sumanului, însă cum sumanul era suman de om bețiv și calic, așadar alcătuit numai din petice, rămase cu o bucată din el în mână, căzu într'o băltoacă, a cărei pojghiță subțire plesnise sub pașii lui, și, până să se ridice, aproape complet ud, văzu că Taraboanță o apucase cu mult înainte și că era gata să dispară între răchitele celeilalte ulițe, așa că făcu un efort extraordinar ca să-l poată ajunge din nou și să-l oprească definitiv.

— Apoi, dacă-mi ești de-aieștia, — spuse gâfâind Stan Numeni, — nu te mai iert, — și-i dădu un pumn, care-l prăbuși la pământ pe bețiv. — Ei, acuma ai să-mi mai faci asemenea năsbâtii ?

Taraboanță numai cu mare greu se putu ridica din omăt. Dupăce își frecă locul lovit, începu să vorbească și istorisi totul. Dânsul se

împrumutase cu niște bani de la Codiță, bani pe care n'avea de unde să-i restituie. Cum dăduse și hârtie la mâna chiaburului, acesta îl

amenințase la termen că-i va vinde căsuța și grădina, singurele bunuri, cari îi mai rămăseseră din averea sa destul de frumoasă pe vremuri. Il rugase cu lacrimi multe pe Codiță să-l păsuiască încă un an, însă creditorul nici nu voia să audă de-așa ceva. În schimb, îi propuse o afacere : să jure strâmb și, atunci, îi va restitui hârtia și-i va mai da și 10.000 de lei pe deasupra. Cu conștiința slăbită de alcool și amenințat cu darea afară din casă, primise în cele din urmă propunerea chiaburului.

— Da' țiganu-i tot țigan, — continuă Tara-boanță. — Dupăce am jurat strâmb, n'a mai vrut să-mi dea cei zece mii de lei făgăduți, ci numai cinci, și mi-a spus să-mi astup gura, căci, de-aș sufla o vorbă, m'ar mânca și pe mine ocna.

— N'ai nici o grije, — îl liniști Stan. — Hai la părintele cooperador, ca să spui și'n fața sfinței-sale cele ce mi le-ai spus mie, și toate vor sfârși cu bine. Vom găsi noi ac de cojocul lui Iordan Codiță... Să mergem.

Părintele Cremene îl primi frumos pe Tara-boanță. Dupăce acesta puse degetul sub declarația, pe care i-o dictase lui Stan, preotul îl cinsti cu o bucată de colac și cu fagure de miere de munte. Apoi, cu blândetă. fără să-i aducă vre-o jignire, îi demonstră pe larg influența nefastă a alcoolului asupra firii omenești.

— Vezi, bătura era cât pe ce să te ducă la ocna. Odată, ai scăpat, dar altădată cine știe ce tonoașă îți mai face rachiul.

Zilele următoare, strașnic se mai mirau oamenii din cârciuma de lângă podul c. f. r. că Pentelimon Taraboanță nu mai stă cu un stacan de rachiou în față, ci mănâncă într'una cârnaț de cel bun și bea numai apă. La început, îl

luară peste picior ; apoi, însă, câțiva începură să dea cam rușinați din cap. Faptul că bețivul cel mai înrăit din sat nu mai trage la măsea era o mustrare pentru ei. Culmea, Taraboanță îi privea acuma el de sus, așa cum îl priviseră odinioară dâșii. Și mirarea le crescă și mai mult sătenilor, când Pentelimon veni la cârciumă în straie curate și cu suman nou, cu un suman care nu era cu nimic mai prejos decât acela al primarului.

— Al dracului Taraboanță ! — spuse însuși cârciumarul, regretând că l-a pierdut pe cel mai bun client al său, care cu câteva săptămâni în urmă era în stare să dea pe gât până la două șipuri de rachiu pe zi, dar care acuma nu făcea decât să mănânce cârnaț și iarăși cârnaț.

Apoi, cârciumarul se mai gândea că Taraboanță e un exemplu prost pentru ceilalți clienți din local, căci numai bine nu te simți când, beat știindu-te, îl vezi pe unul treaz înaintea ochilor, pe unul treaz, care te privește batjocoritor, cum tragi stacan după stacan și îți bălăbănești pustia de limbă în gura arsă de rachiu.

Cel mai neliniștit, însă, era Iordan Codiță, care auzise deasemenea de transformarea lui Taraboanță.

De aceea, într'o după-amiază de Duminică, se abătu și el pe la cârciumă

Intr'adevăr, Pentelimon se prezenta întocmai cum i se spusese : îmbrăcat ca un vornic și cu o criglă de apă pe masă.

Apropiindu-se de dânsul, Codiță îl întrebă în șoaptă :

— Ce-i cu asta, măi Pentelimoane ?

— Care asta ? — se prefăcu Taraboanță că se miră.

— Lasă, că știi tu !

— Nu știi nimic, — și Taraboanță bău ca'n bătaie de joc o gură de apă, și mai înghiți o felie de cârnaț.

Codiță începu să fiarbă.

— Vără-ți bine în cap ceeace-ți spun. Dacă deschizi gura în chestia noastră, să știi că nu scapi de ocnă. Eu nu mă tem, căci am prieteni mari, însă cu tine se schimbă vorba. Cine se uită la un bețiv ?!

— Hm ! — făcu Taraboanță și dădu din umeri. — În primul rând oricine de-aici îți poate jura, și pe dreptate bună, — accentuă el, — nu pe strâmbătate, că eu nu beau decât apă, iar în al doilea rând, prieteni am și eu.

— Da ? — râse sarcastic chiaburul. — Inșă ce fel de prieteni ?! Golănime ca și tine !

— Ba să mă ierți. Prietenii mei îs deasemenea mari.

— Ha ?

— Cum îți spun, bade Iordane.

Codiță își pierdu cumpătul și începu să se foiască pe scaun. Cine dracu' pot fi prietenii mari ai lui Pentelimon ? — și mintea chiaburului începu să caute înfrigurată, însă nu reuși să se lumineze deloc. Atunci, Codiță ceru un stacan de rachiu, pe care cârciumarul i-l servi imediat, căci era o mare cinste ca Iordan, care nu prea obișnuia să bea, să-i intre în local.

Taraboanță spuse tare, strâmbându-și nasul :

— Ui-te ce te-oiu ruga, bade Iordane... Să te muți la altă masă, dacă nu te superi, că mie nu-mi ticnește duhoarea de holircă...

Câțiva vecini își întoarseră capul. Deh ! — nu era puțin lucru să-l înfrunți pe Codiță... Ce, oare nu el îi însoțea întotdeauna pe domnii din Cernăuți, când veneau să facă alegeri ? De aceea, lumea se ferea să i se pună în cale sau să-l supere cumva. Totuși, câțiva râseră. Prea făcea mutră de vițel la poartă nouă chiaburul !

Curând, întreg localul află despre ce e vorba și toți clienții așteptau cu curiozitate desfășurarea incidentului. Se credea că Iordan Codiță îl va lua la bătaie pe Taraboanță, însă nu se întâmplă deloc așa. Chiaburul roșise, însă își luă fără nici o vorbă rachiul și se mută la altă masă. Ca să salveze aparențele, Codiță schiță un gest, care ar fi vrut să însemne cam

asta : „Nu mă pun cu bețivii !” Cu toate acestea, nimeni nu zâmbi, cum ar fi zâmbit altădată, ca să-i facă plăcere chiaburului, ci, mirați de-o asemenea soluționare a conflictului, oamenii se răspândiră tăcuți și nedumeriți pe la mesele lor, pe când Taraboanță, întrucât înserase acuma, comandă o cină bogată și-o sticlă de sirop.

Dupăce își bău rachiul, Codiță aruncă o privire încărcată de amenințări asupra lui Pentelimon, făcu plata și ieși trântind atât de puternic ușa, încât lampa cea mare din tavan se clătină ca bătută de vânt.

Pe drum, chiaburul se gândi mereu la întrebarea : Cine naiba pot să fie prietenii mari ai... ai... fir'ar al dracului de ticălos. La urmă, îi trecu ca un fulger prin minte că într'o Duminică l-a văzut pe Tudorcu intrând dis-de-dimineață la părintele Cremene.

„Va-să-zică pe unul îl știu !” — scrâșni Iordan Codiță. — „Da' cine să fie ceilalți ?”

După un timp de scociorîre, se lovi cu palma peste frunte : „Thii ! Cum de nu m'am gândit mai de grabă ?! De-bună-seama că e Stan Nimeni, că pe acela îl vezi cât mi-i ziulica pe la popă !”

Dacă ar fi fost cu vreo câțiva ani în urmă, s'ar fi sinchisit foarte puțin de acești prieteni

ai lui Taraboanță, căci el, chiaburul Iordan Codiță, avea pe-atunci prieteni într'adevăr mari la Cernăuți : senatori, deputați și alți frunțași politici, dar aceștia nu-i mai puteau fi de nici un ajutor astăzi.

Chiaburul era din ce în ce mai îngrijorat. Nici dracul nu l-ar putea scăpa de pușcărie, dacă Taraboanță ar vorbi ! Taraboanță însuși, însă, ar scăpa...

„Să știi că ticălosul și-a și deschis gura !” — își înfipse unghiile în palme Codiță. — „Nu degeaba de-o bucată de vreme se tot uită strâmb la mine șeful de post...” — și, îngrijorat, chiaburul se strecură ca un hoț, prin întuneric, în casa sa.

După plecarea lui Iordan, cârciumarul veni foarte respectuos la Taraboanță și-l pofti în încăperea alăturată, aceea în care servea numai intelectualilor din comună.

Invitându-l să ia loc, îi spuse :

— Hm... Nu știu cum să'ncep...

— Ei ! Incepe cum vrei, — răspunse moale Taraboanță, — că vorba, când e chibzuită, n'are nici o supărare. Vorbește deci pe șleau, că nu mă supăr...

Astfel încurajat, cârciumarul își deslegă

baierile gurii și-i dădu drum slobod cuvântului că din pricina dumisale, a lui Pentelimon, mușteriii au început s'o rărească din ce în ce mai mult cu stacanele, — și asta îi aduce pagube mari. Un local ca acesta se ține cu cheltuieli multe : biruri grele, taxe peste taxe, chiria, paharele sparte... Câte și mai câte ! Să nu se supere badea Taraboanță, dar i-ar aduce un mare serviciu, dacă n'ar mai călca pe-aci...

— Zău, ți-aș rămâne veșnic recunoscător, — sfârși cu răsufierea sleită de atâta vorbă cârciumarul Jaba.

— Lasă, chiar veșnic nu trebuie... E cam mult ! Așa... recunoscător cam cu zece mii de lei, aș mai înțelege...

Cârciumarul, gata să isbucnească, se roși ca vinul de vișine.

— Să facem o mică socoteală, — continuă calm Taraboanță. — De când ești dumneata patron aici, am băut în prea cinstitul dumitale local peste cin'zeci de mii de lei. Zece mii n'ar fi decât douăzeci la sută din banii băuți, adică vreo jumătate din ceea ce ai câștigat la mine. Atunci, de ce să nu-mi arăți astfel recunoștința ? Că, de nu, să știi că vin și mai departe în fiecare zi în localul dumitale, mănânc cârnaț și beau apă... Asta nu mi-o poți opri, nu-i așa ? Ca să nu te superi prea mult, Duminică și sâr-

bătorile voi lua întotdeauna și cina la dumneata, căci atunci ai dever mare și se chiamă că-ți țiu scaunul pe loc degeaba dacă nu consum destul...

In cele din urmă, cârciumarul n'avu încotro :

— Bine... Așteaptă puțin, să merg să grăiesc cu nevasta mea.

Re'ntorcându-se, numără 10.000 de lei în palma lui Taraboanță, care, după ce îi numără cu atenție, păturindu-i frumos — erau bacnote mari, — îi slobozi îndată în gura fără fund a pungii sale.

Iordan Codiță se mutase încă pe timpul Rușilor, cu cățel și purcel, în casa lui Iacov Tudorcu, — dincolo, în casa cumpărată dela cismar, lăsându-și fata și ginerele.

Lui Codiță îi convenea de minune faptul că se despărțise de ei, căci, cum era văduvoiu, nu-și putea face de cap în fața lor cu țitoarea sa, una Adelheid Redniczek pre nume, pe care o șterpelise de sub nasul unui măcelar din Cernăuți. De bogat, era bogat Iordan Codiță. Nu degeaba se chema că e chiabur ! Femea pe plac avea. Fata și-o rostuiuse, și încă bine, după un alt chiabur, unul din Mihalcea, care era nepot de cantor. Și, acuma, era amenințat să piardă casa !

Zi de zi se aștepta să fie chemat să dea socoteală de felul cum pusese mâna pe casa lui Tudorcu. Și, cu adevărat, într'o Marți după-amiază cu moină, se pomeni cu hargatul părintelui Cremene în ogradă, și hargatul îi vesti că sfinția-sa îl așteaptă încă în ziua aceea la casa cooperatorială. Din înserat la față, cum era, Codiță se făcu noapte la obraji, așa de tare se cătrânise.

— Da' ce are părintele cu mine ?

— Păi de unde să știu ?! Că doar nu stă la sfat cu un prost ca mine ! — dădu din umeri hargatul.

Doamna Adelheid Redniczek, al cărei prim soț fusese pe timpul răsboiului mondial jandarm în Cuciurul-Mare, ieșise și ea în ogradă și asculta atentă convorbirea.

— Spune-i părintelui că nu pot veni, — se stropși chiaburul. — Am o mulțime de treabă astăzi.

— Sfinția-sa vrea să vorbească numaidacă cu dumneata, — insistă hargatul.

— N'am timp și lasă-mă'n pace ! — strigă Codiță, îndreptându-se furios spre grajd.

Hargatul plecă.

Adelheid, care era la curent cu toate aface-urile concubinului ei, se luă după Iordan și, prinzându-l de mână, îi spuse :

— De ce nu te-ai dus ? Rău ai făcut !

— Par'că nu știu că pentru Tudorcu mă chiamă ?!

— Poate că nu pentru dânsul, ci ca să se agațe iarăși de faptul că trăești cu mine.

— Ei, nici așa nu m'aș fi dus ! Ce-i pasă ?!

— Măi omule măi, — îl dojeni femeea, — de ce nu faci și tu oleacă de politică ? Trebuia să mergi și, dacă te dojenea iarăși din cauza mea, îi ziceai că m'am hotărît să mă botez în legea voastră și că în curând voi veni și eu pe la dânsul, pentru catehizare... La naiba ! Spuneai mereu că tot pe lângă politicieni ai trăit, da' nu se prea cunoaște !

— Se poate să ai dreptate... Dar dacă îmi vorbea despre casă ?

Femeea se gândi ce se gândi, însă nu știu ce să răspundă.

— Vezi ? — se cătrăni bărbatul, și intră în grajd.

Trecură câteva zile fără să mai vină vreo veste dela părintele Cremene.

— Tot eu am avut dreptate, — spuse într'o seară Adelheid, aducând la masă un castron cu supă gătită după moda cehească. — Voia să-ți faci morală și atâta tot. Nici nu știu cum de ți s'a vârît în cap gândul că Tudorcu și-ar mai putea recăpăta gospodăria, după ce judecata ți-a dat ție dreptate.

— Ba eu tot mă tem, — oftă amărit Codiță.

Tocmai sfârșeau cu supa, când se auzi hă-măit de câne din ogradă.

Chiaburului i se păru că lumina lămpii se face mai mică în odaie.

Venea un jandarm.

Era sigur de asta.

Numai jandarmii umblă așa, cu pași înceți și apăsați.

Ușa se deschise.

Insuși Buzdugan, șeful de post !

— Bună-seara și poftă-bună...

— Bună-seara... — îngăimă chiaburul.

Adelheid se clătină o clipă, dar își reveni repede și alergă în bucătărie, ca să aducă un talger, pe care îl umplu cu supă ; puse în ea cea mai gustoasă bucată din găină, o bucată cu gră-sime multă.

— Luați o lingură cu noi, dom'le șef, — îl privi galeș femeea.

— Iau, de ce să nu iau ? — spuse jovial jandarmul, — că doar nu's în serviciu aici.

Codiță răsufală ușurat.

Adelheid îl privi disprețuitor.

„Așa un laș !” — se gândi dânsa.

Chiaburul aduse o sticlă de vin. După un pă-hărel, gândi că, de fapt, viața e foarte plăcută. Buzdugan i se pare om tare de treabă... Și

Adelheid asta, ce mai femeie! Cum mi ți l-a luat!

Șeful de post scoate un hartan de friptură și-și șterge cu dosul palmei mustățile. Apoi, mai soarbe din vin. Și rupe încă o bucată de colac țărănesc, din cel bun, făcut numai cu lapte, fără zahăr și fără ouă. Iarăși trage un gât din păhărel.

Intr'un târziu, după ce a fumat o țigară, Buzdugan se ridică.

Iordan Codiță e atât de fericit, încât a uitat să-l întrebe ce vânt l-a adus pe-aici.

Dar Buzdugan n'a uitat de ce a venit.

De lângă ușa, spune încet, fără nici o intonație specială :

— Bade Codiță, treci, te rog, mâine dimineață pe la părintele cooperador... Da? Vrea să-ți vorbească nu știi ce... — și-l privește într'un anumit fel, pe care i-l cunoaște întreg satul; apoi, jovial ca adineaori : — Mulțumesc frumos pentru masă! Tare bine am mai mâncat...

Lătrat de câne.

Pași înceți și apăsați.

Pe urmă, tăcere.

Lumina lămpii se face și mai mică.

Părintele Cremene puse sub nasul lui Codiță declarația dată de Taraboanță.

Când chiaburul termină cu cititul ei, cooperatorul îi spuse .

— Iacov Tudorcu vrea să se mute încă săptămâna aceasta înapoi în casa lui.

Iordan Codiță încercă să protesteze și amenință, dar numai cu jumătate de gură, că-l va da în judecată pe Taraboanță.

— Dumneata știi prea bine că Pentelimon a mărturisit adevărul aici, în fața mea, — vorbi apăsător preotul, — așa că va trebui să părăsești gospodăria lui Tudorcu. Și, cu cât mai repede, cu atâta mai bine.

— Da' dece vă amestecați în treburile mele?
— Își ieși din fire chiaburul

Preotul îl privi lung, însă nu spuse nimic, și Iordan trebui să-și plece ochii.

— Bine, — spuse el. — Vreau să ajung la o împăcare cu Tudorcu.

— Nu e loc pentru nici o împăcare, — grăi cooperatorul. — Vei părăsi gospodăria. Deși ar putea să-ți pretindă despăgubiri, Iacov nu-ți cere nimic altceva decât să se poată muta neîntârziat.

— N'aș dori să părăsesc casa... I-o cumpăr...
Și-i dau preț bun !

— Tudorcu n'o vinde.

Chiaburul își scărpină înciudat vârful nasului și plecă trântind ușa.

În drum, făcu jurământ că se va răsbuna crunt împotriva „bandei“. Gândul acesta îi mai potoli furia. Ajungând acasă, îi spuse concubinei sale cum se desfășurase întrevederea cu preotul și trimise un hargat după Iacov Tudorcu.

Deși episcop, Iftodie Tasciuc nu prea era ușă de biserică și poporeni îl întâlneau destul de des la cârciumă. Dacă, totuși, parohul îl menținea ca episcop, aceasta se datora faptului că Iftodie avea o figură foarte decorativă. O lungă barbă albă, curată ca neaua, plețele și statura înaltă făceau din Tasciuc un fel de patriarh, care, în fond, ascundea sub o perfectă mască de nevinovăție sufletul unei caiafe nemaipomenite. Sătenii știau prea bine că episcopul e un groaznic pezevenghiu, ale cărui mâni se înfundau adesea în ceea ce nu-i aparținea câtuși de puțin, însă îl tolerau, căci gura lui era mai spurcată cu balele unei cățele turbate.

Privindu-l cum sta lângă fereastra din stânga cârciumii, sorbind cu nevinovăție din halba cu bere (în public, Iftodie bea numai bere, „o

băutură nevinovată”, cum spunea el, dar acasă trăgea vârtos dintr’un mare clondir cu rachiu), lui Codiță îi veni o idee, pe care o socoti strălucită.

Mutându-se cu stacanul de rachiu la masa episcopului (bine’nțele, după ce îi ceruse respectuos voie simandicoasei fețe), chiaburul tuși a taină și începu :

— Bade Tasciuc, iață... am a-ți spune ceva, care te-ar putea interesa...

Episcopul își ridică din spuma berii privirea și dădu din cap. Își cunoștea omul : când Codiță venea să-ți grăiască la ureche, însemna întotdeauna că la mijloc e ceva oricum. Prin urmare, se hotărî să adopte o atitudine cât mai neutră față de chiabur.

— Am fost zilele trecute pe la părintele cooperador... cu niște treburi... — continuă chiaburul. — Și tare m’am crucit !

Iordan tăcu; aștepta să fie încurajat la vorbă, însă Iftodie se strânsese în sine ca un melc, așa că, înjurându-l în gând de asemenea nedelicatețe, chiaburul dădu iarăși pinteni cuvintelor :

— Inchipuiește-ți... Lângă cărțile cele sfinte, — și Codiță își făcu cruce, — se răsfăța ca o... ca o... iartă-mă, Doamne !... chipul unei muieri goale !

Tasciuc își ciuli urechile și-l privi pentru întâia oară în ochi.

— Adicăte cum ?

— Vie, de bună seama că nu...! Da' ian spune-mi și dumneata, se cade, fie chiar pe scoarța unei cărți, să stea în văzul lumii, în casa unui preot, chipul unei muieri goale ?!

„Va-să-zică nu m'am înșelat,“ — se gândi episcopul. — „Tot urmărește ceva...“

Apoi, vorbi :

— Știi... eu nu m'amestec...

„Al naibei sfânt cu coadă de drac împletită de zece ori împrejurul buricului!“ — se înfurie lăuntric Codiță și, simțind că nu va reuși altfel, trecu cu tâlc de-a-dreptul la atac : — Bade Tasciuc, cred că ar cam trebui să te amesteci... Am eu lângă moară un pomăt foarte frumos. Sunt sigur că l-ai văzut și dumneata... Și cred că va rodi bine anul acesta... Iată, jumătate din roadă să fie a dumitale.

Tasciuc își ciuli urechile și mai mult ca adineaori, și-și făcu repede socoteala. Cunoștea într'adevăr pomătul lui Codiță. „Prețul a jumătate din fructe e ceva“, se gândi lacom episcopul, — „da' trebuie să fiu prevăzător, că țiganul aiesta nu-i așa de prost, ca să-mi dăruiască netam-nesam atâta bănet,“ — și-și linse palma peste barba albă de sfânt. Apoi, sorbi

din crigla cu bere, scoase o năframă, își șterse tacticos mustățile ușor muiate în spună și-și aprinse luleaua, însă de vorbit tot nu vorbi încă.

Iordan bătu nerăbdător de câteva ori cu degetele în masă, dar Tasciuc se făcea că nu bagă de seamă.

Atunci, chiaburul spuse de-a-dreptul :

— Aș vrea ca dumneata să faci o întâmpinare la sfânta Mitropolie.

— Hm...!

— De ce nu ?! Prin asta aduci un serviciu bisericii...

— Mdeh...

— Sigur !

Tasciuc îl privi ironic și-i spuse :

— Nu te știam așa de bisericos, dar... în sfârșit ! Am să mă ocup de chestia aiasta. Amu, fă bine de-mi dă o hârtie la mână.

— Ce fel de hârtie ?! — căzu din nouri Codiță.

— Hm...! Mi se pare că nu ești destul de serios, dragă Iordane, — se acri episcopul. — Doar nu's atât de prost, încât să n'am nici o garanție din partea dumitale, că îmi vei plăti într'adevăr partea mea din roada pomătului.

Chiaburul oftă, dar se supuse.

După ce îi dădu hârtia cerută, Codiță începu sfat mare, care dură până târziu, cu Iftodie

Tasciuc, prea-cuviosul epitrop dela parohia „ad sanctam Mariam“...

La o amiază, părintele cooperator Petre Cremene se pomeni în ogradă cu un automobil, din care descinse — foarte grav — consilierul Dr. Ștefan Popescu.

Consilierul răspunse rece la salutul cooperatorului.

— Vin în anchetă, — spuse părintele consilier. — Poftește-l aici pe parohul dumitale.

Preotul se execută, însă era mirat la culme, căci nu se știa vinovat întru nimica.

Parohul Seredencu veni într'un suflet.

— In ce tonaasă m'ai vârit, părinte cooperator ? — îi șopti dânsul.

Cremene dădu din umeri : consilierul, care mergea înainte, își întoarse capul și-i privi cu ochi de uliu.

Intrară în cancelarie.

Consilierul își desbracă blana, își puse ochelarii și rosti sever :

— Părinte cooperator, am primit un denunț din partea unui epitrop din parohia dumneavoastră. Il chiamă... îl chiamă... — și, scotocind prin buzunarele reverendei, scoase o scrisoare. — Mda... Tasciuc îl chiamă, Iftodie Tasciuc îl

chiamă... Și episcopul acesta susține că, între cărțile duminicale sfinte, ții diferite muieri goale, care fac urât cu ochiul la poporeni cu treburi pe-aici, prin cancelarie. Ian să-ți vad bibliotecă!

Se-apropie de rafturi și le cercetă cu atenție.

Erau, acolo, mape cu reproduceri din Leonardo da Vinci, din Rafael, din Dürer și din alții.

Părintele consilier Dr. Ștefan Popescu isbucni într'un râs atât de cumplit, încât două lacrimi cât aluna îi curseră dealungul nasului.

— Bată-te să te bată! — spuse, când se liniști. — Va-să-zică despre aieștia mi-i vorba... Acuma, părinte cooperador, rogu-te să-mi oferi un ceaiu, că-l pot primi cu inima liniștită. Și, totodată, ian să-mi vină episcopul dumnea-voastră, ca să mi-l descânt cum știu eu. Totuși, cred c'ar fi bine să ții la o parte aceste mape. Nu vreau să dai proștilor cauză de bârfeală. Zău, părinte, de ce nu vrei să te numim la Cernăuți? Am dori să te vedem la o catedră... Întăiu conferențiar, apoi... — însă cooperadorul zâmbi blând și consilierul renunță să mai insiste.

Tasciuc și Codiță se întâlnește sus, în fața fostei primării.

— Bine m'ai mai pus la cale, bade Iordan, — se sborși episcopul.

— Cum așa ?! — făcu uluit chiaburul.

Iftodie îi istorisi cu mare lux de amănunte prin câte trecuse în fața celor trei prea-cinstite fețe bisericești.

Mult mai asudase Tasciuc în cancelarie.

— Aieștia sunt îngeri zugrăviți prin biserici, zăludule, nu femei goale ! — nu se putuse abține părintele consilier.

— Iată, deci, prin ce vorbe am trecut din pricina dumitale, care nu te pricepi decât la rachiu și învârteli negustorești ! — își revărsă Iftodie Tasciuc năduful.

— Păi eu...

— M'am învățat minte, bade Iordan ! De aici încolo n'am să-mi mai pun mintea cu un... un... deh !..., care nu știe deosebi un înger de-o muiere goală !

— Vai de mine ! Da' eu...

— După cum vezi, m'ai vârfit într'o afacere foarte neplăcută, — continuă acru Iftodie Tasciuc, chinuindu-și între degetele noduroase sfârscul bărbii de-o iernatică albime.

— Eu am socotit că aduc bisericii un mare serviciu... — protestă ipocrit Codiță. — De unde era să știu că lumea a ajuns atât de su-cită, încât o muiere goală poate sta fără grijă lângă cele sfinte ale noastre.

— Lasă, — grăi batjocoritor episcopul, —

m'am cam dumerit amu de mult cât te dor cele sfinte... Da' asta nu mă interesează. Treaba dumitale... Apoi... sănătate bună !

— Stai ! Stai ! — sări alarmat chiaburul. — Hârtia...

— Care hârtie ? — rosti naiv Iftodie.

— Cum care ?! — răspunse consternat Codiță. — Aceea cu jumătașea din roada pomătului meu de lângă moară !

— Ei, ce-i cu ea ?

— Dă-mi-o înapoi...

— Frumoasă vorbă ! — și episcopul își duse mâinile la piept. — Cum să ți-o dau înapoi, măi omule ?! Ce, oare nu m'am ținut cu vârf și'n-desat de cuvânt ?!

— Era vorba să-i faci zile fripte popii !

— Și nu i-am făcut ?

— Pe dracu' ! N'ai isprăvit nimic...

— Nici n'a fost vorba să isprăvesc ceva. Doar nu eu îs mitropolit, ca să-l caterisesc pe părintele Cremene ! Așa că te poftesc să mă mai lași în pace... La toamnă, dacă ne-a ajuta Dumnezeu, am să vin după roadă. Sănătate bună...

Și episcopul Iftodie Tasciuc se tot duse în drumurile sale.

— Proklet afurisit ! — mârâi Codiță, cenușiu la față, luând-o spre casă, dar nu nimeri la

ea, ci la cârciumă, unde bău mai dihai decât bea pe vremuri Pentelimon Taraboanță.

Chiaburul avu încă un ziua aceea o lungă consfătuire cu ginerele său.

La început, Petrașcu Hrib dădu mereu a nu din capul lui uscat de iască, din care ochii priveau mereu feritori, însă pe urmă sfârși prin a accepta propunerile lui Codiță.

Adelheid se cutremurase, dar ideile chiaburului îi plăceau.

Adică de ce nu ?!

Așa trebuie să fie bărbații — cruzi.

Un bărbat blând e ca o muiere !

In noaptea aceea, Petrașcu Hrib ascuți mult timp o secure.

Ginerelei lui Iordan Codiță nu-i făceau impresie bună jumătățile de măsură.

Apoi, mai bău un rachiu.

E atât de plăcut să te lași moleșit în pat !

Iși aprinse o țigară.

„Nu zău ! — își spuse. — „Oricum, socrul meu e un om tare deștept...”

Și adormi fericit.

În odaia lor, Iordan și Adelheid mai tăifăsuiau.

Pe urmă se stinse și lumina dela ei.

Un câne lătră afară.

Jaba, patronul cârciumii de lângă podul c. f. r., se întoarse intrigat din ușă.

— Mariuco, — o chemă el pe nevastă-sa, — ian tragi o fugă până la casa, în care-a fost frizeria lui Brettschneider, și vezi ce se 'ntâmplă acolo, că s'a adunat o mulțime de lume.

Femeea își șterse mâinile în șorțul, pe care-l lepădă apoi, își pipăi broboada, dacă îi stă bine pe cap, și se duse.

La ora aceea — 8 dimineață —, localul era gol. Un miros tulbure de vin și de rachiu, amestecat cu iz stătut de colb, acrea aerul închis al încăperii, în timp ce sticlele, gădilate de lumina soarelui, străluceau pline de voie bună în rafturi. Jaba își aprinse plictisit o țigară și-și roti asupra încăperii privirea, ca, apoi, să ofteze. Nu, Jaba nu era deloc mulțumit de cârciumă. Adevărat, îi aducea venituri frumoase, însă era plictisitor să stai întreaga zi prins de-un singur loc, să tragi în piept un aer veșnic îmbâcsit cu fum de tutun și să asculți toate fleacurile unor clienți mai mult sau mai puțin beți. Așezându-

se la o masă, cârciumarul se gândi că, în curând, ceilalți oameni din sat vor ieși cu plugul. Doamne, cât de minunat lucru e să ieși cu plugul, disdediminează, în câmpul încă jilav de rouă! Soarele te cuprinde îndată într'o lumină caldă, care par'că vrea să-ți sărute fruntea, și caii trag voioși, fără să aibă nevoie de biciu, unealta de fier. Uneori, vezi câte-un iepure, cum o sbughește ca o jucărie, peste țarini, din vreun hat ocrotit de tufișuri de lemnul-Domnului, alteori — câte-o ciocârlie, care par'că vrea să ducă toate darurile pământului spre cer... Apoi, cât de plăcut e să vezi cum încolțește sămânța aruncată de tine în pământul reavăn! Atunci, par'că te simți într'adevăr un fel de Dumnezeu.

— Bărbate, bărbate! — strigă încă de-afară Mariuca.

— Ei? Ce e? — se ridică Jaba.

— Inchipuiește-ți, bărbate! — năvăli în cârciumă femeea. — Taraboanță deschide un local lângă noi!

— Cum? — se năuci cârciumarul.

— Da! Un local! — se prăbuși pe-o laviță femeea.

— Ce fel de local?

— Nu știi, că tace chitic faraonul! — boci Mariuca. — Am văzut, însă, o mulțime de mă-

suțe și de scaune, rafturi și o tejghea, borcane, sticle...

— Să știi că deschide o cârciumă! — icni Jaba și începu să-și smulgă părul din cap pentru faptul că, indirect, dându-i cele 10.000 de lei, contribuise și el la aceasta.

Oamenii, care se-adunaseră în fața fostei frizerii, făceau fel de fel de presupuneri, însă Taraboanță păstra un mutism complet, ceea ce îi intriga la culme pe săteni. Pe la orele 9, trecu și părintele Cremene pe lângă casa aceea, însă nu se opri. Dacă vre-unul s'ar fi uitat mai bine la cooperador, desigur c'ar fi văzut că sfinția-sa zâmbește mulțumit pe sub mustăți. Văzând și văzând că nu reușesc să scoată nici o vorbă dela Taraboanță, sătenii începură să se risipească în cele din urmă, așa că Pentelimon, rămânând singur, putu însfârșit să se ocupe mai temeinic de treburile sale.

A doua zi, trecătorii rămaseră cu gura căscată în dreptul fostei frizerii. O tablă nou-nouță lămurea întreg satul ca „Pentelimon Taraboanță“ a deschis o mare „Cofetărie și bombonerie, asortată cu cele mai fine specialități“. Jaba răsufală ușurat, când citi firma. „Bine că n'a deschis o cârciumă,“ — își spuse dânsul. Cu toate acestea, peste câteva zile constată că

localul cel nou se arată mai periculos decât o cârciumă, căci întreg satul dădea năvală acolo.

Lui Jaba nu-i rămâneau decât unii bețivi nă-răviți la culme...

Era pe la orele 10 seara, când Petrașcu Hrib porni de-acasă înarmat cu un topor. Intunericul fiind adânc — un fel de fântână fără fund —, Petrașcu luă cu sine și un fanar. Bine 'nțeles, se feri să-l aprindă pe drum. N'avea nici o poftă să fie recunoscut de careva. Fanarul urma

să fie luminat numai în momentul când câinii vor fi pierit, ca omul să se convingă că a făcut lucru temeinic și complet.

Până dincolo de podul c. f. r., Petrașcu nu avu prea multă bătaie de cap cu drumul, dar dincolo de jandarmerie trebui să pipăie ca un orb pe lângă răchite și garduri, căci ulița — strâmbă și acoperită de ramuri — părea un mormânt. Uneori, ginerele lui Codiță se împiedica de vre-o rădăcină ieșită cu viclenie de sub pământ. Alteori, gropi destul de adânci se deschideau brusc sub picioarele lui, și omul se poticnea ca o vită lovită în genunchi. Cum ploua, colbul devenise o mâzgă cleioasă, perfidă, care apuca lacomă bocancii lui Petrașcu. Vremea urâtă făcea ca întreg satul să tacă într'o liniște aproape nefirească. Cucuvăile — tăceau și ele. Nici un câne nu lătra.

Petrașcu se gândi că la o asemenea liniște va trebui să fie cu multă băgare de seamă: aerul zăcut mărea de zeci de ori sunetele. Deaceea, împinse cu precauții de vulpe portița când se furișă în ograda gospodăriei lui Nimeni.

Pentru a nu trezi prea devreme lătratul cânilor, înainta încet de tot, pas cu pas, și, când auzi primul mârâit al unuia din câni, se opri ținându-și răsuflarea ca, apoi, să cerceteze în care parte ar putea să se afle dulăii.

„De bună seamă că lângă grajd,“ — se gândi și scoase îndată bucățelele de carne din traistă.

Primul lătrat nu întârzie să răsunе, spărgând în mi de cioburi liniștea adâncă a ogrăzii, în care tăcerea mocnise atât de bine cuibărită prin ungherele cotropite de întuneric. Înainte ca și celălalt câne să latre, Petrașcu aruncă două bucăți de carne, asupra cărora dulăii se năpustiră imediat; totuși — ceeace îl îngrijoră foarte mult pe ginerele lui Codiță — potăle nu se atinseră de nadă, ci, mirosind-o atenți, se învărtiră de câteva ori în jurul ei și începură să mârâie amenințător către om. Petrașcu Hrib simți cum îl năpădește, rece și rea, sudoarea. Dacă javrele ar fi prins să latre din nou, dânsul n'ar prea fi avut ce râde. Stan Nimeni — de sigur că ar fi ieșit îndată din casă, ca să vadă ce se întâmplă. Cuprins de panică, ginerele lui Codiță se gândi să fugă, dar se gândi că socrul său îi va face zile fripte în cazul acesta, așa că rămase și aruncă încă vre-o câteva bucățele de carne. De astădată, unul dintre câni apucă o halcă, hlăpăind-o cu sgomot; celălalt câne își imită tovarășul, — și Petrașcu Hrib răsuflă mai ușurat decât chiar atunci când, într'o după-amiază de Cuptor, fusese salvat, sleit de puteri, dela înec de către un pescar bătrân, care îl scosese în ultima clipă din valurile perfide ale Prutu-

lui. Apropiindu-se încet de dulăi, le tot arunca din belșug bucățele de carne, pe cari ei le înghițeau fără ezitare acuma.

Deslegând dulăii, îi momi înapoia grajdului, unde, sigur fiind că nu-l poate observa nimeni, aprinse fanarul.

Lumina se răspândi slab prin întunericul de sub nucii, care se înălțau ca niște monștri vegetali spre cerul înourat, și prefăcu în fire de argint ploaia mărunță și atât de rece, încât îl înfiora la răstimpuri pe Petrașcu Hrib.

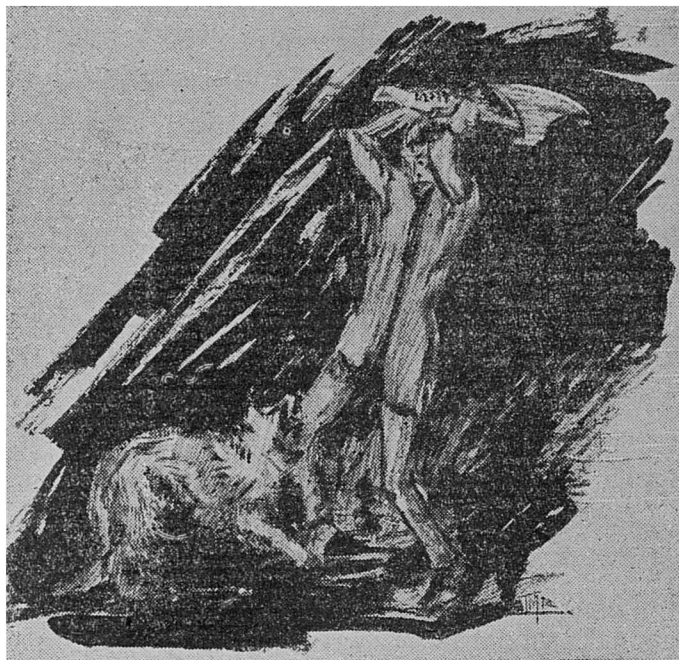
Omul își pipăi toporul din traistă.

Câinii, care — îmblânziți de hrană — dăduseră până atunci devot din coada lor lungă, se opriră deodată și-l priviră bănuitor, însă Petrașcu răsturnă în noroiu restul de carne, adormindu-le astfel neîncrederea. Când animalele începură s'o înfulice, scoase toporul, și, după o clipă, îl ridică, isbind cu toată forța în capul unuia din câni. Până ce al doilea animal să-și deschidă botul pentru a lătra, omul și lovise încăodată, cu aceeași precizie.

Apoi, Petrașcu Hrib atinse cu piciorul câinii, ca să constate dacă nu cumva mai este o urmă de viață în ei. Când se convinse că au pierit într'adevăr, ridică fanarul și cercetă rănilor, feliicitându-se de îndemânarea, cu care lucrase.

Ferindu-se de sângele curs, strânse bucățelele de carne ce mai rămăseseră, privi din nou ani-

malele, ai căror ochi sticleau înghețați în ploaie, stinse fanarul și, sărind peste gard, se cufundă ca o umbră în întunericul uliței.

Din dimineața, în care, ieșind din grajd, își descoperise câinii morți, întinși în noroiul amestecat cu sânge, Durac se închisese și mai mult în sine.

Iși îngropase în fundul grădinii animalele și plânsese întreaga noapte, dar nu se tânguise nici unui om din casa lui Stan. Numai la cârciumă vorbise, o singură dată, despre durerea sa. Băuse mult atunci și gemuse, strângându-și până la durere pumnii uriași. Când văzuse că nu trezea nici o compătimire, tăcuse.

Totuși, vorba despre câinii moșneagului se răspândise cu mare repeziciune prin sat și Codiță își freca bucuroso mâinile.

Ștund că Durac obișnuiește să vină spre seară la cârciumă, chiaburul îl pândi la pod într'o după-amiază târzie, ca, întâlnindu-l, să-l poftească dânsul la ospătăria lui Jaba, unde se așezară în ungherul cel mai întunecat.

Localul era aproape gol, căci majoritatea clienților de altădată ai cârciumii deveniseră cu timpul clienți statornici ai cofetăriei lui Pentelimon Taraboanță, care se arăta că nu obținuse doar un trecător succes de curiozitate.

— Bade Durac, — începu Codiță vorba, turnând rachiul în paharul moșneagului, — am auzit că ai avut o grozavă supărare mai zilele trecute.

Bătrânul se uită chiorâș la chiabur, însă acesta îl privea atât de compătimitor și de prietenos, încât Durac nu pregetă să-și descarce sufletul:

- Da. Mi-a ucis câinii ticălosul.
- Prin urmare știi cine ți i-a omorât?! — îl ispiti Iordan Codiță, curios asupra cui din casa lui Stan va da moșneagul vina.
- De bună-seama...
- Așa... așa... — și chiaburul îi mai turnă un rachiu. Să trăiești!
- Vivat!
- Și cine spui că ți-a făcut paguba asta? Că erau câni mari ca niște viței și frumoși, nu?
- Durac lăcrimă.
- Nu i-ași fi schimbat pentru nimica 'n lume. De ucis, i-a ucis Culai, hargatul cel tânăr. Da' la cale musai că l-a pus stăpân'su, ticălosul acela, care mi-a furat casa.
- Cum de-ai ajuns la părerea asta? Poate ți-au spus-o chiar ei?
- Ei? — și moșneagul râse întunecat. — Ți-ai găsit! Nu cumva socoți c'ar avea curajul să mi-o zică așa, în față?!
- Deh...
- Nu, bade Codiță! Nici stăpânul și nici sluga n'au un astfel de curaj.
- Atunci de unde știi?
- De-o bucată de vreme, sluga hojma m'a tot amenințat că mi-i ucide.
- Și nu te-ai gândit să-1 dai în judecată? — îl făcu Iordan pe naivul.

— In judecată?! — râse iarăși, și mai întunecat, moșneagul. — In judecată boierească?! Lasă, că am eu judecata mea.

Chiaburul își ciuli urechile și, repede, îi turnă din nou un rachiu.

— Da, bade Codiță, o am pe a mea, — reluă Durac, dupăce își ștersese mustățile, care i se muiaseră în băătură. Ai s'o vezi! Va scrâșni din dinți ticălosul de stăpân. Și nici sluga n'am s'o uit! Nu, n'am s'o uit, bade Codiță! Peste scurt timp are să fie mare petrecere la casa domnului Nimeni, și lumină multă deasemenea are să fie, așa de multă, îți zic, că se va minuna întreg satul!

Iordan nu scormoni mai adânc. Ii ajungea și-atâta. Nu voia ca, dacă lucrurile ar fi ieșit strâmb, să se poată spune cândva că el, Codiță, cunoștea planul de răsbunare al lui Durac.

Pretextând niște treburi urgente, chiaburul plăti grăbit și plecă singur, pe când moșneagul rămase să bea mai departe, clocind gânduri atât de negre, încât însuși diavolul s'ar fi înspăimântat dacă i le-ar fi citit.

Cum timpul aratului se-apropia, Stan își cumpără două iepe voinice la târgul de Luni

din Cernăuți, o căruță, un plug, grapă și toate celelalte din câte sunt necesare la câmp.

Când Durac văzu caii, se înegri de furie.

Apoi, însă, fața i se luminează.

Infățișarea superbelor animale, pe care și le cumpăraseră Stan, și pe care Culai le îndrăgise imediat, îi dădu lui Durac un gând atât de plăcut, încât, spre mirarea Savetei, rânji într'un răs lung și voios, ca niciodată, de când îl cunoștea fata pe bătrânul mizantrop.

Cu cât Culai arăta mai răsvedit că ține la iepe ca la ochii din cap, cu atâta mai vârtos se bucura moșneagul.

Intr'o seară, băietanul îi spuse lui Stan:

— Uneori mă gândesc că tare trebuie să-l fi durut pe bietul Durac moartea cânilor săi. Deși nu s'a tânguit niciodată în fața noastră, totuși, l-am văzut de destule ori cu ochii înroșiți de plâns. Erau animale foarte frumoase. La început, credeam că le-a ucis el însuși în cine-știe-ce pornire proastă a morocănelii, care-l năpădește atât de des. Pe urmă, însă, m'am convins că altcineva trebuie să le fi ucis.

— Eu nu m'am gândit nici un moment la o astfel de posibilitate, ci credeam că vre-un hoț pune la cale cine știe ce blăstămăție împotriva noastră. Deaceea, am și pândit câteva nopți la

rând, și am fost foarte intrigat că nu se întâmplă nimic.

— Hoțul s'o fi răsgândit.

— In orice caz, rămâne o întâmplare ciudată, de-al cărei rost poate că n'o să ne dăm niciodată seama.

— Știți ce mi-a trecut prin cap? Să-i facem o bucurie lui Durac.

— Cam greu să-l bucore ceva pe-un om atât de întortochiat! — răspunse sceptic Stan Nimeni.

— Totuși, am să încerc, — stăruie generos băietanul. — Am știricit doi cățelandri minunați la șeful de post. Voiu merge chiar mâne la el și-l voiu ruga să mi-i vândă.

— Bine 'nțeles că jumătate din preț l-oiu plăti eu, — se oferi Stan.

A doua zi, Culai se ținu chiar dis-de-dimineață de ceea ce își pusese în cap.

Ascultând întreaga istorie, Buzdugan îi dădu cu plăcere căței, dar refuză să primească vre-o plată.

Culai îi mulțumi frumos, vâri într'o traistă micile animale bondoace ca niște hapucuri — unul alb cu botul negru, iar celălalt negru, cu botul alb, — și plecă fericit, însă și cam îngrijorat, căci șeful de post îi spusese :

— Ar fi trebuit să-mi comunicați de îndată

întâmplarea cu câinii lui Durac. N'ar fi stricat să fac cercetări. E o chestiune foarte nelămurită, care mă cam îngrijorează. Ei, dar să sperăm că nu se va mai întâmpla nimic.

Ajungând acasă, Culai merse deadreptul la Durac, care sta în ușa grajdului. Stan era și el de față. Băietanul așeză pe prag traista și-l invită pe moșneag s'o deschidă, însă dânsul mormăi ceva, retrăgându-se apoi în întunericul călduț din grajd.

— Ce ți-am spus?! — oftă Stan.

Totuși, Culai nu se descurajă.

Lăsând ca traista să rămână mai departe pe prag, băietanul îl rugă pe Stan să se retragă împreună cu el în privdor, de unde, adăpostiți de vița sălbatecă, să vadă ce face Durac.

Peste puțin, unul dintre căței scânci.

Moșneagul, care se așezase într'un halău, își ridică intrigat capul.

Scâncetul repetându-se, Durac se apropie de prag, privi lung traista, o pipăi în cele din urmă și, dupăce o deslegă, scoase din ea cățeei, care începură să clipească repede la lumina puternică a dimineții.

Întâiu, o mare, copleșitoare bucurie îi învăluia inima. Prinzându-i de pielea cefii, câte unul în fiecare mână, îi ridică până în dreptul ochilor

pe căței și și-i lipi de obraji. Apoi, însă, se încruntă iarăși.

„Aieștia 1s câinii lor, nu ai mei!“—se gândi și așezând pe traistă câinii, vru să intre din nou în grajd, când Culai strigă din ușa pridvorului:

— Ei cum îți plac căței, moș-Durac?

— Iîmde, — ocoli moșneagul un răspuns precis.

— Ia-ți-i, sunt ai dumitale,—îl încurajă Stan.

Durac mormăi ceva, luă căței și se retrase pe patul său suspendat din grajd.

— Vedeți? — zâmbi Culai. — Tot s'a înmuiat moșneagul nostru.

Stan, care privise adânc la ochii bătrânului, se îndoia foarte mult de aceasta, însă nu-i spuse nimic băietanului.

Durac ar fi vrut să mângâie căței, să se joace cu ei. Micile animale, care se ghemuiseră timide lângă perete, îi plăceau. Se vedea imediat că sunt câni de soiu.

Amintirea dulăilor săi, însă, îl aprinse atât de groaznic, încât începu să-i sugrume pe căței, ai căror ochi nu întârziară mult până să se încetoșeze.

După puțin, câte-un firisor gingaș de sânge se prelinse din botul lor.

Iar Durac își strângea mereu și tot mai tare degetele, și lacrimi mari îi cădeau încet în barbă.

Apoi, le închise ca unor oameni pleoapele de catifea cenușie.

În cele din urmă, baba Dochia se convinsese că n'ar strica să-și ia spre Miază-Noapte catrafusele.

Rămânând singur stăpân peste ceruri și pământuri, Sfântul Soare se-așternu serios la treabă — și era destul de lucru, căci cumătra Iarnă se cuibărise ca pentru o veșnicie în țara Bucovinei.

Astfel, chemă câteva ploii călduțe, care topiră grosul omătului de pe dealuri; ceru și vântului ajutor, ca să se spargă mai repede ghețurile Derehluului și cele de prin coclauri; după aceea, prinse el însuși să se ocupe de renașterea naturii.

Și câte nu erau de făcut!

Să dea vlagă copacilor, ca să poată înmuguri;
să scoată din țărâna încă jilavă primele fire
de iarbă;

să trezească urșii din bârlogul pădurilor;

să aducă rândunele și cocoare;

să pregătească timp frumos pentru sfintele Paște; — și-atâtea altele!

Stan și Culai nu stăteau nici ei cu mâinile 'n sân.

Ieșiseră de cu vreme la arat.

Întâiu, terminară cu grădina, în care sămănară păpușoiu ciocantin, din acela cumu-i aurul cel mai sănătos.

Bine 'nțeleș, partea de lângă ogradă o lăsară în seama Savetei, căci pe ea o priveau morcovii, harpacica, varza, vinetele, roșiile, castraveții, mazărea și celelalte legume, precum și florile, fără de care nici o grădină n'are farmec.

În țarină, cei doi gospodari sămănară grâu de primăvară, ovăs și cartofi.

Gunoiseră bine pământul, așa că se așteptau la o recoltă excelentă.

— Numai să dea Dumnezeu ploaie când trebuie, — spuse Culai emoționat pe câmp într'odimineață limpede și caldă.

— Poate că se va 'ndura de noi, — răspunse Stan, privind cerul și închinându-se.

— Iată, nu ne-a mai rămas decât bucata aceea de pe Țarenca, da' mâne cred că terminăm și cu ea, — și băietanul începu să mâie mai departe caii, în timp ce Stan apăsa vârtos coarneau

plugului, care intra adânc în pământul negru și lucios ca fierul.

Deasupra celor doi oameni ciocârliile se înălțau tot mai sus în joaca de lumină a soarelui.

Câteva fete cântau vesele dincolo de hatul, pe care creșteau o mulțime de aluni.

Și era atâta primăvară în cântecul lor, încât uneori însuși sfântul Soare se oprea să le asculte.

Stan și Culai se re'ntoarseră din țarină odată cu aprinderea stelelor.

Dupăce vâriră în șură căruța și plugul și deshămară caii, merșeră în sufragerie, ca să se așeze la masă.

În timp ce stăpânul mânca, Saveta îi spuse :
— Domnișorule, nu'ș'ce să fie astăzi cu Durac al nostru. E mai întunecat ca oricând și 'ntr'una a tot bodogănit întreaga după-amiază. Odată. s'a uitat atât de urât la mine, că m'a speriat. Zău, nu știu ce să mai cred!

— Lasă-l în plata Domnului, Saveto. Așa-i el.

— O fi, da' nu-mi place deloc... — și servitoarea ieși cam supărată că Stan nu acordase destulă importanță cuvintelor ei.

Terminând cu cina, Culai merșe în grajd, ca să vadă de cai.

Trecu în ogradă și trase adânc în piept aerul tare și plin de mirosul crud al pomilor, care în-verzeau într'un ritm vertiginos.

Deși lucrase fără încetare din zori și până la răsăritul luceafărului, nu se simțea mai obosit decât dacă ar fi făcut o plimbare. Seara era frumoasă și limpede, și Nimeni voia să se bucure de ea. În poarta grădinii, dădu de Culai.

— Ce-i, măi băiete?

— Taman voiam să vă caut în casă.

— Da' ce s'a 'ntâmpat? Încă nu te-ai dus să te culci?

— Încă nu, căci, văzând ceva foarte ciudat, mă gândeam să vă caut, ca să vă spun.

— Atunci, hai, spune.

— Când am intrat în grajd, ca să adăp caii, l-am surprins pe Durac scoțând ceva de sub perna lui. Zărindu-mă pe mine, a suflat repede în fanar, așa că n'am putut vedea ce e.

— O fi fost vre-o sticlă cu rachiu. Doar știi că, dela un timp, trage aprig la măsea.

— Nu, nu cred să fi fost o sticlă cu rachiu. Trebuie să fi fost altceva, căci moșneagul nu se sfiește el să bea în fața mea.

— Nu te îngrijora fără temei, măi Culăiță. Mai bine du-te de te culcă. Ai muncit din greu astăzi. Bine c'am sfârșit la timp cu aratul! Nu ne mai rămâne decât să grăpăm.

— Noapte-bună, domnișorule.

— Noapte-bună, Culăiță. Stai, mâne poți să dormi mai mult, căci, înainte de-a ieși la câmp, trebuie să dau o raită pe la percepție.

— Bine, domnișorule. Un pic de somn mai mult n'are să-mi strice. Noapte-bună.

— Noapte-bună.

Grădina îl primi liniștitoare și mângâietoare pe Stan, care se duse la un vișin, ca să-l îmbrățișeze.

În felul acesta, îi mulțumea întregii naturi pentru imensa bucurie de-a trăi și de-a lucra numai și numai întru poruncile ei.

Dupăce mai citi câțva timp, Stan stinse lampa și așipi. Deși somnul ar fi trebuit să-i fie greu de atâta arătură, totuși ceva îl trezi în curând. Deschise mirat ochii. Nu, nu auzise nici un sgomot. O liniște deplină domnea în odaie. Tăcerea zumzăia liniștit în auzul lui Nimeni. Ograda era și ea liniștită. Atunci? Stan își duse nedumerit mâna la frunte și se întrebă dacă n'a visat ceva urât, dar nici o imagine din somn nu-i stăruia în minte.

Își închise iarăși ochii.

Niciodată nu i se întâmplase o asemenea trezire fără motiv concret; nici măcar pe front.

La un moment dat, i se păru că aerul din odaie e prea închis. Atunci, se ridică din pat și merse la fereastră, ca s'o deschidă. Cercetă întinericul. Stelele dispăruseră, căci se lăsase o ceață deosebit de deasă peste sat. Până și teii de lângă fântână se topiseră în pâcla, care înghițea lacomă totul. Deodată, avu impresia că un miros amărui abia perceptibil, însă specific fumului, se amestecă în răceala ceței. Aspiră adânc aerul, ca să se asigure dacă nu cumva se înșeală. Deastădată, i se păru că pâcla nu miroase a nimic altceva decât a pământ jilav — și vru să închidă fereastra, când observă că, de după colțul casei, vine un fel de lucire roșietică, asemănătoare aceleia, care prevestește răsăritul luni.

„Dar acuma luna e în ultimul pătrar“, — își spune, — „și nu răsare decât spre dimineață. Și chiar de-ar răsări luna, nu s'ar vedea, căci pâcla e prea deasă.“

Crezând că umblă cineva cu un fanar pe lângă pridvor, strigă:

— Care-i acolo, măi ? Saveto, tu ești ?

Nu-i răspunse nimeni ; cuvintele i se risipiseră moi în ceață.

Ce naiba ? — se îngrijoră Stan.

Aprinzând lampa, începu să se îmbrace. Cum fereastra rămăsese deschisă, ceața se furișă ho-

țește în odaie și cilindrul lămpii plesni cu un șgomot, care îi dădu fiori lui Stan. Trebuia să se îmbrace orbecăind acuma.

După ce termină, se năpusti în ogradă.

Rămase consternat în mijlocul ei.

— Doamne-Dumnezeule ! — rosti desnădăjduit bărbatul.

Grajdul ardea cu vâlvătăi uriașe.

— Culai ! Saveto ! — strigă Stan.

Fata se arată imediat, înspăimântată, în ușa pridvorului, însă băietanul nu răspunse, fapt care îl exasperă pe Nimeni.

— Culai ! — strigă dânsul iarăși.

Desmetecindu-se, hargata se repezi la grajd și vru să deschidă ușa.

Constatând că e încuiată cu lacătul, alergă în șopron, de unde se re'ntoarse cu un topor, cu care sfărmă lacătul.

Un val de fum o împinse îndărăt.

Bălaia, care isbutise să smulgă din belciug lanțul, ieși clătinându-se.

— Durac nu e aici... — spuse fata. Fiți sigur că el a pus focul !

Caii bontăneau în podele. Stan le auzea bontănitul și fiecare lovitură de copită în lemnul uscat al podelelor era o lovitură de cuțit în inima sa. Știa că nu vor putea fi salvați, căci caii nu se dau niciodată urniți din foc.

— Nu se mai poate face nimic... — oftă Saveta.

— Nu, nu se mai poate face nimic... — repetă Stan.

— Trăsni-l-ar Dumnezeu să-l trăsnească ! — spuse hargata, gândindu-se la Durac.

Incetul cu incetul, începură să se-adune oameni cu fața speriată, ridicați din pat de lumina aspră a incendiului, care-și purta în toate părțile scânteile. Așa cum veneau prin ceață, păreau arătări din altă lume — niște făpturi ciudate, desprinse din cine-știe-ce închipuire bolnăvicioasă. O femeie țipa undeva în uliță și câinii din vecinătate lătrau nebunește, pe când cei din depărtare urlau înăbușiți de păclă.

— Noroc că-i jilavă vremea, — spuse un moșneag.

— Dealtfel, asemenea foc s'ar fi întins peste o mulțime de case, căci iată cum zboară scânteile.

— Le mână satana, — își făcu cruce o femeie bătrână.

— Ian nu mai speria copiii ! — se răsti un flăcău. — Ce te-amesteci dumneata ?! — și potoli o fetiță, care începuse să scâncească.

— Sigur ! — sări un al doilea flăcău. Mai bine rămâneai acasă, cu găinile dumitale. Ce te-amesteci printre oameni ?

Focul creștea mereu. Limbi mari, aurii, lingeau grinzile de lemn uscate, se prelingeau și pe pereți și când dădeau de fân sau de paie, se năpusteau ca niște fiare, hămesite, ca să înghită totul în vâlvătaia lor lacomă. Dogoarea era atât de puternică, încât crengile se'nchirceau la răsuflarea ei. Intr'un colț al ogrăzii, Saveta plângea de se scutura cămașa pe dânsa, în timp ce Stan îl căuta nebunește pe Culai prin mulțime, iar părintele Cremene murmură o rugăciune. Atrasă de lumină, o pasăre de noapte trecu de câteva ori deasupra focului. Par'c'ar fi fost o făptură de basm, care-ar fi vrut să-l stingă cu vre-o apă vie din ciocul ei. La urmă, însă, amețită de fum, pasărea se prăbuși cu aripi moi în jăratiful acoperisului și un copil strigă lung la pieptul mamei sale. Din grajd, nu se mai auzea nici un sgomot. Căi desigur că pieriseră acuma. În mijlocul ogrăzii, Bălaia sta nemișcată și privea prostită prăpădul. Apoi, se prăbuși obosită pe pământul lins de pâclă.

Pe'ncetul, flacărele își făceau drum și spre partea de apus a grajdului, într'acolo unde era podul, în care dormea Culai. Stan dădea nepuțincios târcoale clădirii. Din-când-în-când, îl striga cu glas disperat prin trosnetul incendiului, însă băietanul tot nu se arăta la ferestruica de sus a grajdului, care se căsca neagră și hi-

doasă ca orbita unui ochiu plesnit și scurs. Flăcările urcau acuma și spre ea. Veneau viclene—ca niște vulpi, care încercau să se furișeze la un coteț. Întâiu, cercetau cu degete subțiri, albăstrii, terenul, și abia pe urmă se năpusteau cu toată puterea asupra scândurilor, care formau peretele. După puțin, întreaga porțiune de sub ferestruică ardea. Stan se chinuia în fel și chip. Acuma era sigur că fumul, care pătrundea în pod prin deschizătura grinzilor, îl și înăbușise pe Culai.

În curând, întreaga clădire se va nărui și din băietan nu va mai rămâne decât un pumn de cenușă, pe care vântul îl va risipi în toate cele patru colțuri ale lumii.

Deodată, însă, un strigăt al Savetei îl smulse din aceste gânduri.

Fata își întinsese spre ferestruică mâna și toți oamenii plini de încordare, priveau într'acolo.

Culai se arătase, șovăind ca beat, în cadrul ei.

— Sari ! — îi strigă Stan. — Nu pot așeza o scară, căci arde întreg peretele.

Băietanul clătină din cap. Apoi, își luă vânt și-și dădu drumul în gol, căzând pe pământul proaspăt arat și umed de ceață. Doi flăcăi îl ridicară de subsuori, ca să-l ducă de lângă marea de flăcări.

Peste câteva minute, grajdul se prăbuși cu

un sgomot asurzitor, alcătuind un uriaș morman de jărativ fascinant ca un lac de aur lichid, din care se înălțau limbile albăstriei și șerpuitoare ale miilor de văpăi jucăușe.

Oamenii începură să toarne găleți cu apă peste ruinile arzânde, ca să grăbească stingerea, dar intensitatea focului era prea mare, ca văpăile să-i poată fi înăbușite.

Buzdugan, care alergase la fața locului de îndată ce zărise prin fereastra postului de jandarmi vâlvătăile incendiului, se apropie de Stan și-i spuse :

— Domnule Nimeni, lasă, nu mai fi mâhnit. Mâne voi face cercetări și-oiu vedea cine-a pus focul, că focul aiesta îi foc pus. Eu simt îndatamare așa ceva.

Stan dădu absent din cap. Nu-l mai interesa cine pusese focul. Bine că a scăpat Culai, care, acuma, zăcea amețit pe iarba ogrăzii, lângă împărăția bojilor. Buzdugan vorbea mereu, însă Stan nu-l mai auzea bine. Doar frânturi, și acelea foarte vagi, îi intrau uneori în ureche („... nu dela vre-o țigară!“ „...mână criminală...“ „...dușmani?“ „...ți-l înhaț eu...!“).

După câțva timp, Culai își reveni și explică de ce nu se salvase mai repede.

— Dormeam, când, deodată, m'am pomenit cu o matahală peste mine. Am ghicit imediat că

era Durac. Până să mă fi putut apăra, mi-a legat mânilor și picioarele. Pe urmă, mi-a pus un căluș în gură, spunându-mi: „Na! Aiasta-i pen-trucă mi-ai ucis câinii !“. Mi-a dat un picior în coastă și-a coborât cât a putut mai repede. Peste puțin, am simțit fum. Auzeam foarte lămurit strigătele din ogradă și știam că, dacă nu mă grăbesc să desleg funiile, voiu muri în flacări. De fum nu prea era primejdie, căci un curent destul de puternic sufla mereu în podul grajdului. Când am isbutit să desfac întâiul nod, am și simțit sub mine dogoarea primelor văpăi, care se apropiau cu repeziciune. După ce am scos și călușul, m'am târît până la ferestruică și, mulțumesc lui Dumnezeu, iată că am scăpat din încercarea asta cumplită.

— Va-să-zică așa au stat lucrurile, — rosti gânditor șeful de post. — Vezi, ți-am spus eu că întâmplarea aceea cu câinii nu-mi plăcea deloc. A fost o chestiune cu dedesubturi și n'am să am hodină până n'o voiu desluși. Cine putea să aibă interes să facă rău, Domnule Nimeni ? — și privirea îi rătăci peste oamenii din ogradă, însă nu-l descoperi nicăieri pe chiaburul Iordan Codiță.

— Durac n'a fost decât mâna cuiva. Capul l-a avut altul, asta e sigur, — vorbi Iacov Tudorcu, care se apropiase cu alți săteni de Stan.

— Până mâne-poimâne mi ți-l voi găbji pe moșneag, că n'are cum să dispară, și, atunci, voi afla cu ușurință cine l-a instigat, — spuse Buzdugan.

Când văzuse primele luciri ale incendiului, Petrașcu Hrib îl trezise imediat pe socrul său și pe toți ceilalți ai casei, și, ieșind în ogradă, se urcară pe prispă ca să vadă mai bine prăpădul.

— Durac și-a ținut cu prisosință cuvântul, — rostise Codiță, frecându-și cu bucurie mânilor, după ce se convinsese că focul era într'adevăr la gospodăria lui Nimeni și nu cumva în altă parte.

— Tu, măi Petrașcule, să te scoli dis-de-di-mineață, ca să afli ce a ars.

Bucuria, însă, i se domolise foarte repede, când îl zărise pe Durac, ieșind ca o fantomă din ceața deasă a ogrăzii.

— Ce cauți aici, omule?! — se răstise chiarul. — Ai înebunit?!

— Arde... — gângăvise moșneagul. — Arde...

— Pleacă de-aici! — strigă Iordan, asupra căruia Durac ridicase lumina fanarului său.

— Dumneata ești prietenul meu... — se apărase bătrânul. — Dece îmi spui amu că's nebun?! Nu vezi ce frumos arde? Am pus o mul-

țime de naftă pe podelele grajdului... Pe Culai l-am legat de-a mai mare dragul... Ca un șoa-rece are să ardă ! Atunci, dece mă alungi... ?!

— Vrei să te vadă cineva ?!

— Și adică dece să nu mă vadă ?! Ori nu's destul de frumos pentru lumea din satul aiesta ?! — se hlinzise Durac. — Vreau să rămân la dumneata noaptea asta, că patul meu din grajd de bună-seama îi numai cenușă amu... Mâne oiu căuta în altă parte loc și nu te-oiu mai stingheri întru nimic. Ian uită-te cât de mari îs flacările.

Codiță nu mai putuse răbda.

Repezindu-se la moșneag, îl plesnise cu toată puterea peste față.

Durac îl privise lung și mirat. Apoi, scăpase din mână fanarul, care se spărsese cu un sgomot ascuțit ca plânsul unui copil, și începuse să râdă cu hohote. Când se potolise, spuse :

— Și lumea zice că ești fruntaș... !

După o clipă, vorbise iarăși :

— Dece mi-ai luat lumina ? — și, fără să mai fi așteptat vre-un răspuns, își înecase în bezna plină de ceață chipul întunecat și chinuit de-o stranie strâmbătură de desnădejde, lăsându-l pe chiabur în prada celei mai cumplite temeri.

Lumea începea să se risipească.

Jărăticul mocnea acuma și fierbințeala murea tot mai mult sub sărutarea nopții. Doar la mijlocul mormanului mai stăruia o dogoară de iad. Dincolo de uliță, ceața se subțiasă, așa că peisagiul își pierduse aspectul halucinant de tablou pictat cu smoală.

Stan privi ca atras de-o forță magnetică spre un bătrân cu o mare barbă albă, care sta lângă pridvor, și tresări.

— Cine e omul acela ? — îl întrebă dânsul în șoaptă pe Culai, trăgându-l la-o-parte și arătând în direcția pridvorului, în care se mai reflecta lumina acuma potolită a incendiului.

— Care om? — se miră băietanul. — Nu văd pe nimeni.

Pe Stan îl trecu un fior.

— Cum așa, Culai ?

— Intr'adevăr, nu văd pe nimeni, — îl asigură și mai mirat băietanul, încordându-și privirea. Dar dumneavoastră pe cine vedeți ?

— Nu înțeleg ce-i asta... — spuse Stan din cale afară de turburat. E un bătrân înalt și frumos, poartă barbă și are plete albe... M'a privit, însă numai o clipă... Iată, se uită spre porțiță, se uită ca și cum l-ar aștepta pe cineva...

Culai îi strânse cu teamă mâna.

— Oare dece nu mi-i dat și mie să văd ceeace vedeți dumneavoastră ?

Stan nu-i răspunse (poate nici nu auzise cuvintele băietanului), ci continuă tot mai agitat :

— A început să-i strălucească fruntea ! Merge spre porțiță... In jurul lui ceața se desface... Se desface și întunericul... Doamne ! — și Stan își înăbuși un strigăt.

In porțiță sta, liniștit și fără să spună o vorbă, Durac.

Primul îl zărise șeful de post, care exclamă :

— Moșneagul !

Toate capetele se întoarseră spre porțiță.

Un murmur se undui prin mulțime. Apoi, se făcu o tăcere desăvârșită între oameni și nu se mai auzea decât trosnetul uscat al jarului.

Durac prinse să înainteze încet și lumea se da cu un fel de sfială la-o-parte.

In dreptul lui Culai, moșneagul se opri puțin.

Il privi lung, cu insistență și chiar cu mirare, dar nu mai avea nici o ură în ochii săi.

Pe urmă, dădu nedumerit din umeri și iarăși prinse să înainteze.

— Merge spre foc... — șopti Stan, cuprins de panică și tremurând.

Când ajunse lângă jandarm, acesta făcu un pas către Durac, însă moșneagul schiță cu mâna un semn, care îl opri pe Buzdugan.

Durac ajunsese însfârșit în fața mormanului de jărat.

(Între timp, Stan văzuse cum bătrânul acela cu plete albe îl însoțise până la marginea focului pe Durac.)

Deodată, incendiatorul scoase un urlet cumplit, care nu mai avea nimic omenesc în el, și se prăbuși între niște bârne incandescente, care îl acoperiră imediat cu jarul lor de aur.

Atunci, Stan strigă către băietan :

— Culai ! Omul de lângă pridvor l-a împins în foc ! Omul de lângă pridvor, Culai ! Oooh... !

Nici un om nu înțeleșese cele spuse de Stan și unii clătinară din cap.

Ici și colo mai fumega câte-un cărbune. Ceața dispăruse cu totul și ultimele stele ale nopții, care se stingeau strânsă în măselele dimineții, licăreau limpede și vesel deasupra satului, în care rumoarea iscată de apropierea zorilor se și făcea simțită. Sătenii își și scoteau plugurile la țarini și trapul cailor suna înviorător pe drumurile bine bătute. În curând, o geană de lumină roșietică vesti soarele, care răsări pe un cer fără urmă de nouri.

În ogradă nu mai rămăseseră decât oamenii casei, părintele Cremene, Buzdugan și Iacov Tudorcu.

Acesta din urmă îi comunică lui Stan că-i va

pune la dispoziție caii săi pentru terminarea în-sămânțării și plecă împreună cu șeful de post, care își promitea să clarifice cât mai curând cazul Durac, iar Saveta fu trimisă să se odihnească puțin după întregul ei sbucium din cursul nopții.

— Ar trebui să te culci și dumneata, domnule Nimeni, — îi spuse cooperatorul.

— Nu mă voi culca decât când și ultimul cărbune va fi stins, — șopti Stan, obosit. — Și, apoi, țin să-ți istorisesc chiar acuma o chestiune foarte ciudată, care s'a întâmplat astă-noapte. Dacă, bine'nțele, nu ești prea din cale-afară de ostenit. Dealtfel, și țin să-ți mulțumesc pentru faptul că ai veghiat împreună cu mine.

— Iată, voi avea destulă tărie, ca să-ți ascult istoria, iar mulțumiri nu-ți îngădui să-mi aduci, căci astăzi suntem prieteni destul de vechi, ca să mai fie nevoie de astfel de cuvinte între noi, — vorbi părintele Cremene.

Apoi, arătând spre cadavrul moșneagului, care fusese scos aproape complet carbonizat dintre rămășițele incendiului și care zăcea acoperit cu o pătură, pe niște scânduri, spuse încet :

— Despre el vrei să-mi vorbești, nu ?

— Despre el și despre încă unul, — rosti Stan și mai încet și, istorisindu-i totul, încheie :

— Ceeace m'a turburat cu desăvârșire, a fost faptul că necunoscutul acela n'avea nimic aspru în privire. Părea o adevărată întruchipare a blândeții. Zâmbea cu bunătate până și atunci, când l-a împins în foc pe Durac. Și știi ce cred ? Că moșneagul nu-l vedea pe necunoscut ! De-aceea, mă gândesc cât de cumplită trebuie să fi fost uimirea, care l-a cuprins pe Durac în momentul când s'a pomenit surpându-se ca o ruină în grămada de jăratic, și mă înfior. N'am să uit niciodată noaptea asta. Ce spui despre-o asemenea întâmplare ?

Preotul tăcu mult timp.

În cele din urmă, privind cerul, pe care razele generoase ale unui puternic soare de primăvară îl și luminau acuma, vorbi ca în timpul unei taine :

— Sunt lucruri despre care e mai bine să nu știm nimic, căci, dacă le-am cunoaște, am suferi peste măsură. Și, de oricâtă suferință ar putea fi capabil sufletul nostru, există totuși o limită.

Glasul părintelui Cremene suna atât de ciudat, încât Stan simți, deodată, cum întreaga răcoare a dimineții i se furișează ca un șarpe în inimă.

Spuse înfiorat :

— Am să caut să-l uit pe omul acela... Voiu încerca să arunc toate cețurile lumii peste dâ-

sul. Căci eu vreau să fiu fericit. Am făcut totul ce omenește a fost posibil, ca s'o merit, — și aproape că strigă :

— Dece a trebuit ca tocmai eu să-l văd ? Cu ce drept s'a amestecat în viața mea ? Acu câtva timp îmi era absolut indiferentă fericirea. Când ești tânăr, nu te gândești la ea. Astăzi, însă, nu mai sunt tânăr.

— Poate că n'a fost decât o nălucire, — încercă să-l liniștească preotul, luându-l la braț.

— Nu, părinte, — zâmbi Stan cu amărăciune. — N'a fost o nălucire, ci o arătare afurisit de reală, însă pe care numai eu am văzut-o. Doamne, ce straniu judecător s'a dovedit necunoscutul din noaptea asta !

Un hargat veni în fugă și strigă încă din portiță :

— Domnule părinte, domnule părinte... ! Veniți iute... Doamnei preotese îi e tare rău...

Cooperatorul plecă grăbit.

În ogradă nu mai rămăseseră decât Stan și Culai, care privea pierdut la cenușa răscolită din-când-în-când de degetele unui vânt pornit brusc dinspre miază-noapte.

Intr'un târziu, băietanul spuse :

— S'a stins...

— Da, s'a stins... — spuse și Stan, dar nu privi locul incendiului.

Ochii îi mai erau îndreptați spre întunericul unei nopți fără sfârșit, în care Stan, continua să vadă lămurit chipul bătrânului acelaia înalt și frumos.

Apoi, se scutură totuși și-i spuse lui Culai :

— Du-te la culcare. Nu vezi că abia de te mai ții pe picioare ? Eu merg până la părintele cooperator, să aflu ce s'a întâmplat cu doamna.

Stan Nimeni porni cu pași de om, care merge numai prin întuneric. Par'că pipăia ca un orb pământul și par'că soarele nu i-ar mai fi luminat drumul. În uliță simți că rana dela pântec îl arde din nou, ca și în zilele de după extragerea glontelui. Când să deschidă portița dela ograda casei cooperatoare, picioarele i se muieră și Stan se prăbuși cu fruntea pe prag.

— Doamne-Dumnezeule ! Aiesta-i semn... — exclamă o femeie, care tocmai trecea pe uliță, și, după ce își făcu cruce, alergă la Nimeni, ca să-i dea ajutor.

Partea a doua

Felurimi

Boala era gravă ; totuși după zece zile de zăcere, Stan reuși s'o biruiască. Iacov Tudorcu îi fusese de mare folos în tot acest răstimp ; alergase și se sbătuse ca și cum ar fi făcut-o pentru sine însuși. Nici Culai nu se lăsase mai pe jos. Deși epuizat de evenimentele din noaptea incendiului, băietanul rezistase oboselii ; împrumutând de la Tudorcu un cal, gonise nebunește până la Cernăuți, de unde chemase un medic. In aceeași zi, mai bătuse odată drumul orașului, ca să aducă doctoriile prescrise de medic.

Fapt destul de ciudat — criza, prin care trecuse, îl eliberase pe Stan de imaginea bătrânului și, acum, era din ce în ce mai dispus să accepte că totul n'a fost decât o nălucire dato-

rată depresiunii sufletești și extenuării din noaptea aceea diavolească.

După dispariția lui Durac — par'că s'ar fi spulberat un blestem. Lucrurile nu mai mergeau strâmb. Bălaia era sănătoasă și holera se ferea să dea în gobăi. Până ca Stan să se ridice din pat, o clacă organizată de Tudorcu îi și durase un grajd nou, iar arătura se sfârșise cu bine.

Numai în casa părintelui Cremene lucrurile nu prea stăteau cum trebuie. Ana născuse înainte de termen și copilul — o fetiță — murise încă din ziua nașterii. Cooperatorul slăbise ca într'un an de foamete egiptenească, iar soția sa gogea mereu.

De îndată ce se înzdrăveni, Stan plecă la Cernăuți, de unde se reîntoarse cu alți doi cai.

Episodul cu Durac nu era decât o amintire prea vagă ca să-l mai poată turbura.

Era prima zi cu adevărat de primăvară'. Liliacul își deschidea larg infinitesimalele potire de parfum, socii răspândeau o amară miroznă de smirnă, iar viorelele deschideau ceruri noi pe pământul, care mustea de sevă. Zărilor se aureau tot mai mult în amiezile calde de Aprilie. Diminețile erau clare ca vara deasupra păduri-

lor Cuciurului-Mare. Stejarii din Sneci se vedeau până jos, în săliște. Când clopotele bisericii „ad sanctam Mariam“ sunau în Duminicile pline de soare, dangătul lor era ascultat până și de fiarele tuturor codrilor dimprejur.

Minunat era Cuciurul-Mare în asemenea zile ! Sămănăturile păreau un imens ocean verde-albăstrui, ciocârlile se înălțau cu cântec de mare slavă la cer și cerbii mugeau mereu a mai dragoste în pădurile uriașe.

Stan, care ieșise să se plimbe, — își făcea întâia plimbare de convalescență— îl întâlni la poarta bisericii pe părintele Cremene.

— Dar ce ai la mână ? — îl întreabă deodată

Stan, după ce discutaseră câțva timp despre starea semănăturilor.

— O comedie întreagă ! — râse cooperatorul.
— Veneam ieri de la o precistanie și-am zărit o mâță în calea mea. Știi cât de mult îmi plac dobitoacele bunului Dumnezeu... Apropiindu-mă de ea, am dat s'o desmierd, dar, când colo !, ce să vezi ? Mâța își înfige de-a mai mare dragu' ghiarele în mâna mea... și-apoi... tulai, diavole... !

Apoi, schimbând tonul, spuse :

— Tare's bucuros... Anei îi e cu mult mai bine. Cred că, până într'o săptămână-două, se reface complet.

Stan se bucură sincer de vestea aceasta.

Pe urmă, însă, se posomorî.

— Părinte, nu-mi place deloc chestia cu mâța dumitale. Ar trebui să-ți faci injecții anti-rabice.

— Fugi încolo ! — hohoti preotul. — Te-asi-gur că era o pisică absolut inofensivă.

— Cu toate acestea...

— Să n'ai nici o grijă ! Era o mâță ca toate mâțele... Nimic nu arăta că ar fi fost bolnavă.

După două săptămâni, Stan se văzu din nou cu părintele Cremene.

De astă dată, preotul părea ceva mai tras

la față și mânilor îi tremurau — puțin de tot, dar îi tremurau.

Stan se înspăimântă :

— Ești bolnav ?

— Oh ! Eu ?! — și cooperatorul râse.

Totuși, după o tăcere, spuse :

— Adevărat, mă cam jenează în gât când beau sau mănânc, dar altceva nimic. Cred că am răcit la înmormântarea de ieri. De mult n'am mai văzut așa rupere de nouri.

Pe Nimeni — par'că l-ar fi lovit o praștie.

Știa destul acuma.

Părintele Cremene nu mai făcea parte dintre cei vii.

Stan se gândi că trebuie s'o înștiințeze pe Ana de cece se întâmpla cu prietenul său, căci nu voia ca femeea, abia restabilită după o lehuzie atât de grea, să se afle deodată în fața unei realități peste măsură de înfiorătoare. Cum, dela dânsul, preotul plecase la primărie, unde avea de pus la punct unele chestiuni în legătură cu căminul cultural, Stan merse imediat la soția cooperatului și-i aduse la cunoștință, cât putu mai cruțător, starea bărbatului ei. Femeea, din palidă cum era, deveni galbenă. Se clătină și, dacă Nimeni n'ar fi prins-o la timp de mijloc, desigur că ar fi căzut.

— Poate că, totuși, mă înșel, — încercă dânsul să amelioreze lovitura. Nu e exclus să fie într'adevăr vorba de-o simplă răceală, de-o amigdalită banală..., dar am socotit că e mai bine să fii prevenită. În orice caz, trebuie să așteptăm până mâne, ca să vedem despre ce e vorba. În caz că, Doamne-fereste, se întâmplă ceva, te rog să trimiți neîntârziat după mine.

Acasă, Stan nu avu nici o liniște. Se plimba fără încetare prin cameră și privea mereu la ceas. Culai îl întrebă dacă are vre-un necaz, însă Nimeni îl repezi atât de violent, încât băietanul se retrase speriat și nedumerit. Seara, Stan abia de se-atinse de mâncare. Cu toate acestea, se mai potolise. De vreme ce Ana nu trimisese după dânsul, însemna că nu se petrece nimic grav cu părintele Cremene. În cele din urmă, se pregăti să se culce. Ii dădu Savetei ordinele convenite pentru a doua zi și se așeză în pat cu gândul să mai citească o revistă înainte de-a adormi, când Culai bătu în ușă, înștiințându-l că-l caută servitoarea de la casa cooperativei. Stan simți cum tot sângele îi fuge din obraji și că mâinile au început să-i tremure. Un gol lânced, nesuferit, se făcu în trupul său, iar urechile îi vâjâiau. Totuși, se stăpâni. După ce se îmbracă în grabă, luă lampa de buzunar și, fără s'o mai întrebe ceva, merse cu servitoarea. Ana îl aștepta în ogradă, lângă porțiță.

— Mă tem, — îi spuse plângând femeea. — De câteva ore nu mai vorbește nimic. Când s'a reîntors de la primărie, era vesel și glumea necontent. M'am molipsit și eu de veselia lui. Pe urmă, însă, a vrut să bea un pahar cu apă... l-a dus la gură... și... Doamne, nu mai pot !

După ce își veni în fire, Ana continuă :

— De-atunci, tace mereu. Se uită fix la vre-un punct din cameră și oftează uneori. Ce-i de făcut, domnule Nimeni ?

Nu, nu se mai putea face nimic. Stan fu de părere că prietenul său trebuie dus la institutul antirabic din Cernăuți, pentru a fi internat, însă Ana se opuse. Nu voia ca soțul ei să moară între cei patru pereți ai cenușiei camerei de spital.

— Petrea nu prezintă nici un pericol pentru oamenii din jurul său, — vorbi dânsa, — odată ce forma turbării se prezintă la el melancolică și nu furioasă.

Stan se lăsă convins, însă îi spuse că, totuși, îl va trimite imediat pe Culai la Cernăuți după un medic specialist.

— Peste câteva minute sunt înapoi, — încheie dânsul. — Așteaptă-mă aici.

Ana auzi în curând tropotul unui cal prin întinericul înstelat al nopții de Maiu. Frământându-și mâinile sau mușcând capătul unei ba-

tiste, plângea mereu. Servitorul Trifon și servitoarea stăteau muți sub peretele casei. Peste puțin, portița scârțâi și Stan răsări iarăși în fața femeii.

— Cred că medicul va fi aici peste două ore, — vorbi el. — Culai va galopa ca un nebun până la Cernăuți.

Voiră să intre în casă, însă — în momentul acela — ușa de la coridor se deschise și fășia de lumină a lămpii dinăuntru se revărsă orbitoare asupra lui Stan și a Anei, care tresări înspăimântată și i se alipi instinctiv lui Nimeni.

Desculț și numai în reverendă, părintele Cremene venea încet, cu pași de somnambul, spre ei. Oprindu-se, îi privi lung, dar nu spuse nimic. Apoi, merse la bucele cânilor, ca să-i mângâie la lumina fanarului de lângă grajd.

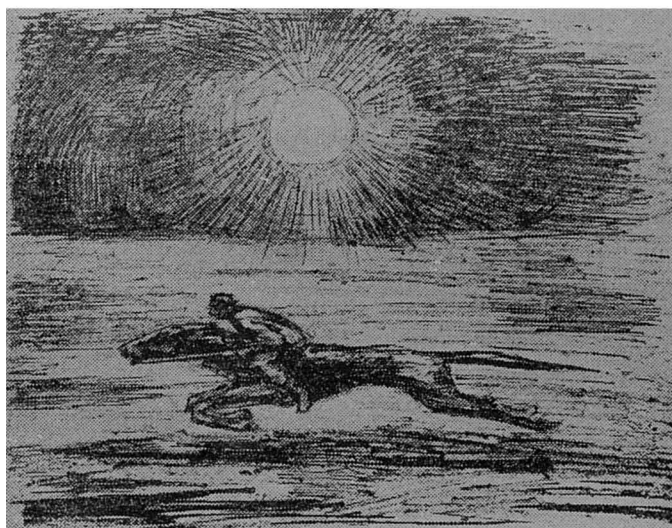
Cerul se roșea acuma spre răsărit și luna nu întârzie mult până să incendieze copacii cimitirului din Voloca. Preotul se uită fascinat la ea. Apoi, scuturat de un fior, începu să meargă iarăși. O luase spre grădină. Luna, n'o scăpa din ochi.

— Să mergem și noi, — spuse Ana. — Nu-l putem lăsa singur.

— Desigur, — răspunse Stan. — Trifoane, vină și dumneata, iar hargata să intre în casă.

In fundul grădinii, părintele Cremene se

opri Intâiu, pipăise gardul, ca și cum ar fi vrut să sară peste el, însă pe urmă, coborîndu-și mâ-nile, și le sprijini de nuiele, rămânând așa și

continuând să privească luna, care prefăcea într'un orbitor foc de argint tabla de pe turla bisericii. Că se rănise la picioare prin spinii albaștri de lângă gard, nici nu simțea, — și nu simțea nici răcoarea aspră a rouei.

În apropierea lui, — Ana, Stan și hargatul stăteau tăcând. Femeea își ținea la gură batista, ca hohotele de plâns să nu i se audă până în uliță, iar Nimeni asculta pierdut lătratul depărtat al unui câne, pe când hargatul îl privea în-

fiorat pe preotul, care încremenise ca o cruce în bătaia lunei. Uneori, câte-o creangă uscată din vre-un nuc sau vre-un cireș bătrân trosnea sec și, atunci, inima lui Stan se strângea și mai mult.

Timpul trecea greu ca o luntre trasă pe un râu în sus și, Stan avu un fel de destindere, când auzi însfârșit zumzetul unui motor de automobil.

— Eu merg în ogradă, — spuse dânsul. — Trifoane, rămâi aici, lângă doamna, și dă seama la părintele.

Culai, pus la curent de Stan, îi arătase medicului despre ce era vorba.

— Să sperăm că. totuși, nu e un caz de turbare, — vorbi medicul, pe când Nimeni îl conducea în grădină.

Acelaș lucru i-l repetă și Anei, care îl privea cu ochi mari de teamă, ca și cum abia apariția lui i-ar fi revelat întreaga grozăvie a situației.

— Acuma, să mergem în casă cu bolnavul, — spuse medicul, luându-l de braț pe preot.

Părintele Cremene se supuse fără nici un gest de protest și, îndată, ajunseră cu toții în dormitor.

— Vă rog să mai aduceți o lampă, — zise medicul. — Pe urmă, lăsați-mă singur cu el.

Trifon aduse lampa cea mare din salon, o

aprinse și merse în bucătărie, unde începu să vorbească în șoaptă cu hargata, care se cuibărise înfricoșată într'un colț al patului, iar Stan și Ana ieșiră în ogradă.

Lumina lunii adăuga o suavă strălucire parlorii, care se așternuse pe fața femeii.

Stan o privi îndurerat. Văzu cum i se mișcă — aproape imperceptibil — buzele și știu că se roagă. Vru să-i spună câteva cuvinte de încurajare, dar se răsândi. O ființă ca Ana nu putea fi înșelată cu vorbe de copil. Totuși, îi prinse mâinile, strângându-i-le, ca și cum ar fi vrut să transmită ceva din asprimea bărbăției sale în inima ei de femeie.

Așteptarea era lungă și chinuitoare. In cele din urmă, medicul se arătă și Ana înțelese imediat. Plânsul i se deslănțui din nou, însă fără stavilă de astă dată.

— I-am făcut o injecție, care să prevină crizele de furie, — spuse medicul. — Cum Dumnezeu de n'a venit la Cernăuți să urmeze tratamentul antirabic ?!

Stan își plecă privirile.

Se blestema că nu insistase îndeajuns.

— E posibil să moară încă în noaptea asta, — reluă medicul. — Voiu rămâne aici. De altfel, ar trebui să fie dus la Cernăuți

— Nu ! Nu ! — strigă Ana. — Lăsați-l...

— Bine, consimți medicul. — Și, acuma, vă rog să-mi spuneți unde poate să doarmă șoferul meu.

— Va dormi la mine, — răspuse Stan, și-l chemă pe Culai, căruia îi dădu dispozițiile necesare.

Apoi intră și el, după Ana și medic, în dormitor.

Bolnavul se întinsese pe pat și privea țintă la tavanul, pe care lumina celor două lămpi plămăuiau arabescuri aurii și întortochiate. Buzele îi erau albe, arse, iar ochii i se înfundaseră ca în niște fântâni. O mână, care atârna în afara patului, svâcnea uneori — și Ana tresărea atunci. Medicul stinse una din lămpi ; peste cilindrul celeilalte așeză globul și, în penumbră, fața preotului par'că își mai pierdu din rigiditatea, pe care i-o imprima boala, devenind chiar blândă câteodată. După un timp, bolnavul începu să se agite și să geamă ca prin somn, ceeace îl determină pe medic să-i facă încă o injecție calmantă.

— Doamnă, nu e un spectacol pentru dumneavoastră, — spuse el, după ce își pusese îndărăt în trusă ustensilele. — Vă distrugeți nervii. N'ar fi mai bine să treceți în altă cameră și să vă odihniți puțin ? Mâne veți avea nevoie de puteri noi.

— Sunt și eu de părerea domnului doctor, — vorbi Stan, însă Ana dădu negativ din cap și ceilalți nu mai insistară.

O pătură subțire de spumă acoperea acuma buzele bolnavului. Fața i se înroșise și zeci de firușoare de sânge îi brăzdau ochii, iar svâcnirea mânilor se repeta tot mai des. În urma injecției, încetase să geamă, așa că în încăpere nu se auzea nimic altceva decât respirația agitată a Anei și tic-tacul pendulei.

Stan ieși în ogradă, să fumeze. —

Peste puțin, Ana răsări ca o umbră lângă el.

— Domnule Nimeni, — icni femeea, — ce-am să mă fac, domnule Nimeni ?

— Sunt și eu aici, — o liniști Stan, însă își dădu imediat iarăși seama de inutilitatea oricărei consolări.

— Măcar dacă ar fi trăit copilul! — continuă Ana. — Atunci, aș fi avut în copil o parte din Petrea. Dar așa ? — și întreg egoismul dragostei se revoltă în femeie ; — Să dispară tot ce a fost el... ? Să nu rămână decât amintirea... ?

„Ar fi mai bine să tacă“, — își spuse cu amărăciune Stan, deși o înțelegea prea bine. — „E curios cum, în dragoste, te gândești întotdeauna mai mult la tine însuși decât la ființa, pe care o iubești.“

Luna ajunsese deasupra grădinii acuma și,

deodată, bărbatul se temu de Ana, a cărei frumusețe era mai mare ca niciodată în noaptea aceea.

Aruncând țigara, Stan vorbi brusc :

— Să mergem în casă !

Apoi, ca să atenuieze asprimea tonului, adause :

— E prea frig pentru dumneata. Cel puțin să-ți fi pus un șal pe umeri.

În dormitor, găsiră neschimbată situația

Doar atâta — că se oprise pendula, pe care părintele Cremene o trăgea cu un deosebit ceremonial în fiecare seară, dar pe care astăzi nu mai apucase s'o meșterească.

Stan urmări fără să vrea privirea Anei și, oprindu-se asupra limbii nemișcate, se gândi cât de ciudat se potrivesc totdeauna lucrurile când e vorba de moarte.

Tăceau cu toții. Ana își mută fără sgomot scaunul lângă patul soțului ei și-și puse încet mâinile pe genunchii lui. Bolnavul nu reacționă în nici un fel. Atunci, femeia își lipi fruntea de picioarele preotului și rămase așa.

Spre dimineață, medicul își încordă atent auzul : apoi, se ridică și mersé pe vârful picioarelor la pat.

Fața bolnavului se învinețea din-ce-în-ce mai

mult, iar respirația îi era grea și cu intermitențe.

„Incepe să se asfixieze,” — își spuse Stan.

Femeea îl privi pe medic ; pe urmă, se uită la fața bolnavului. Înțelese — și plânsul, pe care și-l reținuse până atunci, izbucni iarăși. Soția părintelui Cremene se căsnea să plângă fără sgomot, ca să nu turbure liniștea de moarte a încăperii ; lacrimile i se prelingeau fără grabă pe obraji și cădeau, cu o stranie regularitate, în stropi mari pe mâna preotului, a cărui respirație devenea tot mai anevoioasă, ajungând după câțva timp un găfâit aspru, șuierător și înecat într'un fel de sughiț.

— Ana, — șopti Stan, — să mergem de-aici, — însă femeea își înfipse mâinile în cuvertură și dânsul înțelese că i-ar fi imposibil s'o determine să iasă din dormitor.

Lumina lămpii prinsese un abur ușor de albureală : zorile se arătau acuma la ferestre și pereții se boiau ca de toate cenușile lumii.

Bolnavul horcăia.

— Domnule Nimeni, — spuse cu o puternică sforțare Ana, — aud că servitoarea s'a și sculat. Te rog să-i ceri o lumânare și adu-o încoace, ca s'o aprindem la căpătâiul lui Petrea.

Părintele Cremene muri la orele 6.20 dimineața.

Deși ploua cu găleata, înmormântarea cooperatorului strânsese, totuși, întreg satul, căci tânărul preot se bucura de cea mai sinceră dragoste a poporenilor săi ; veniseră și oameni din alte comune. Ana rezistă cu multă bărbăție la lunga ceremonie funebră. De câteva ori, crezu că va cădea leșinată, dar își revenea mereu, căci își încorda toți mușchii și toți nervii în momentul, în care simțea că un val de întuneric amenință să i se lase peste ochi. La cimitir, însă, când primii bulgări începură să lovească sicriul, puterile o părăsiră și femeea se lăsă moale în genunchi, ca, apoi, să-și înfunde în țărna proaspătă fruntea arsă de febră. Stan îi sări imediat în ajutor și, împreună cu Trifon, o conduse la trăsura, care aștepta la poarta cimitirului.

— Trebuia s'o țină până la sfârșit aici, — grăi acru Catrina Chinașciuc către o babă de lângă sine. — Așa s'ar fi căzut, mai ales că bărbat' su a fost popă ! Și, apoi, de ce tocmai dom' Nimeni acela s'a gândit s'o ridice dela pământ, ha ? Aiasta nu-mi place de fel, zău că nu-mi place... !

Iordan Codiță, care sta în spatele lor, rânji cu o neascunsă satisfacție :

— Deh, mătușă Catrină, poate că... nu știi cum îi omul. . ? ! Ea-i tânără... tânăr e și el. .

Nu-i vorbă, se bucurase destul chiaburul când aflase de moartea fetei părintelui Cremene, dar rareori se bucurase mai mult în întreaga sa viață ca atunci, când auzise la cârciuma lui Jaba de sfârșitul cumplit al cooperatului. Întâlnindu-l sub podul c. f. r. pe Taraboanță, nu putuse să se rețină și-i spusese : „Na, vezi ? Unul din grozavii tăi prieteni s'a și dus pe apa Sâmbetei !“ Pentelimon îl privise lung și, după ce scupase disprețitor drept la picioarele chiaburului, îi răspunsese cu tâlc : „E bine ca omul să aibă prieteni și pe lumea cealaltă, bade Codiță.“ Apoi, mai scupase odată și-și văzuse de drum, lăsându-l îmbălat de furie pe chiabur. Acuma, când groparul și ajutorul său grămădeau țărâna deasupra sicriului, Codiță zâmbea atât de nerușinat, încât își atrase atenția unui episcop, care îl țâștui ca pe un copil obraznic.

După ce ultima lopată de pământ fu aruncată, sătenii își făcură cruce și începură să se împrăstie în tăcere.

La marea masă dela casa cooperatorială, Ana nu luă parte. Se retrăsese în cancelarie, unde totul rămăsese așa cum lăsase părintele Cremene Pe birou, o carte continua să stea deschisă la pagina pe care-o citise preotul — și

un pachet de „Naționale“ par'că-l aștepta și-acuma pe proprietar.

Când totul se sfârși și preoții plecară, Stan veni cu o farfurie de supă la Ana, însă aceasta refuză să mănânce.

— Trebuie ! — insistă dânsul. — Nu poți rămâne așa.

— Aș vrea să mor, domnule Nimeni, — rosti încet femeea.

— E absurd ! — protestă dânsul. — Haide, liniștește-te și ia măcar o lingură de sorbitură. Sau să-ți aducă servitoarea un pahar cu lapte ?

Ana își întoarse în altă parte capul și Stan ieși oftând din biroul, în care — prin fereastra deschisă — intra întreaga primăvară din grădina înflorită și proaspătă de ploaie.

Petrașcu Hrib avea niște afaceri urgente la Cernăuți, așa că însuși Codiță trebui să plece după lemne.

În drum spre pădure, se-abătu pe la Jaba, se cinsti cu un sfert de rachiu, spunând batjocoritor : „De sufletul popii Petrea !“ — și se îndopă sdravăn dintr'un borcan cu scrumbie marinată.

— Să-mi dai un șip și pentru pădure, — îi

porunci el cârciumarului, — că vremea-i cam răcoroasă astăzi.

După ce vâri în traistă sticla cu rachiu, urcă iarăși în căruță și pocni vesel din biciu.

La pădure ajunse pe la orele 9, căci mânase repede caii.

Forestierul îi arată unde se află lemnele, însă Codiță nu fu mulțumit de ele și ceru să-i arate altele.

— Dacă nu ești mulțumit cu acestea, n'am ce-ți face, — dădu din umeri forestierul. — Altele n'am decât în fundul pădurii, tocmai hăt încolo, într'o vale de lângă cotitura cea mare, dar nu pot merge să ți le arăt, căci îndată trebuie să pice în inspecție domnul inginer și s'ar face foc și pară dacă nu m'ar găsi aici.

— Lasă că nimeresc și singur locul ! — se grozăvi chiaburul, în ale cărui vine sângele se înfierbânta tot mai mult din cauza rachiului.

— Cum vrei, — îi răspunse forestierul și-i descrie amănunțit locul unde se aflau celelalte lemne.

După un trap bun de vre-un ceas, Codiță nimeri la drumeagul, care ducea la valea indicată de către forestier.

Dând de lemne, chiaburul zâmbi. Da, așa lemne înțelegea și el ! Uscate și bune, nu ca acelea de lângă bariera pădurii, cu care voise

să-l procopsească pezevenghiul acela de forestier...

Înainte de a începe cu încărcatul, Codiță des-
tupă sticla cu rachiu, trase o dușcă și plescăi
mulțumit din limbă.

„Faină holircă !“ — își spuse și se îndreptă
încălzit către grămada de lemne, însă nu în-
cepu să ia una câte una lobdele, ci scoase din
pământ unul dintre stâlpii laterali, care le sus-
țineau.

Atunci, lemnele se năruiră cu un sgomot
asurzitor. Iordan Codiță se pomeni cu picioarele
prinse sub lobde și căzu icnind peste mușchiul
încă jilav de rouă, iar mâna dreaptă și-o zdreli
până la os de muchia ascuțită a unei pietre, care
se înroși îndată de sângele chiaburului.

— ...mama lor de lemne ! — gemu dânsul, și
rămase nemișcat câtva timp.

Apoi, încercă să se ridice.

În curând, își dădu seama că se sbate zădar-
nic și că, agitându-se astfel, își înrăutățește și
mai mult situația.

„La naiba !“ — se gândi. — „Doar tot tre-
buie să vină cineva pe aici !“ — și începu să
chiuie din răputeri, însă nu-i răspundea decât
ecoul, care se multiplica drăcește între dea-
lurile rezemate boierește pe zări.

Peste puțin, începu să simtă dureri tot mai mari la picioare.

Par'că-i ardeau.

Acuma, când mii de cuțite îi treceau prin carnea și ciolanele încleștate sub lobde, chiaburul era sigur că năruirea lemnelor i le sdrobiseră — și-o groază tot mai sălbatică prinse să pună stăpânire pe el.

Cei de-acasă îi erau singura nădejde acuma.

Desigur că mâne dimineață, alarmați de absența lui, vor veni să-l caute și-l vor găsi, chiar de vor trebui să răscolească întreaga pădure, până la ultimele coclauri.

Ca să-și amortească durerea, Codiță mai bău câteva înghițituri mari de rachiu, din șipul, pe care reușise să-l ajungă cu mâna stângă, căci traista nu era departe de locul unde căzuse.

Intr'adevăr, băutura îi mai alină durerile — și chiaburul se lăsă pe spate.

Deasupra lui, frunzișul unor fagi uriași se închidea ca valurile unei mări. Când câte-o undă de vânt trecea prin doldora aceea de verdeață, ochii încețosați ai omului de jos se închideau, ca și cum i-ar fi amenințat o învolburată revărsare de apă. Numai departe, în dreapta, se zărea o mică pată albastră de cer. Incolo — numai frunzișul acela de-un verde aspru, înghetăt. Ramurile groase ale copacilor se înco-

lăceau ca niște șerpi, iar trunchiul lor își înălța amenințător povara uriașă a propriului trup.

După un timp, chiaburul fu cuprins de panică.

Avea impresia că toți copacii aceștia au început să se apropie tot mai mult de dânsul, mormăind ceva groaznic în limba lor de lemn, și că, în curând, se vor năpusti până la unul asupra lui, ca să-l prefacă într'o massă informă de carne amestecată cu țândări de ciolane.

Da! Iată, au venit aproape de tot acum. Sunt mânioși și frunzișul li se sbârlește ca părul unor câni încăierați într'o luptă pe viață și pe moarte. Fagul acela strâmb de lângă căruță pare a fi cel mai pornit dintre ei.

—Tu, pământene, ce cauți aici? — vujește afurisitul de fag.

— Ce cauți? — vujesc și ceilalți, și cuvintele acestea stârnesc ecouri, care urcă până în vămile văzduhului.

— Ce cauți aici...?

— ..ce cauți aici...?

— ...ce cauți aici...?

Mii și mii de glasuri tună sub cerul senin și mort.

Chiaburul simte că înebunește.

Ar vrea să cadă într'un somn adânc sau

într'un leșin, însă copacii își întind spre dânsul nenumăratele mâni, îl scutură și nu-l lasă.

— Iertați-mă, — îngăimă Iordan.

— Dar tu l-ai iertat pe Durac ? — urlă fagul.

— Dar tu l-ai iertat pe copilul părintelui Cremene, care s'a născut înainte de vreme, așa că a trebuit să moară din pricină că femeea preotului s'a speriat văzând focul acela mare, pus la cale de tine ? — strigă cu glas de furtuni un stejar.

— Dar tu l-ai iertat pe Iacov Tudorcu, pe care ai vrut să-l jefuiești ca un tâlhar lipsit de inimă ? — se-amestecă în vorbă și-un mestecăcăn de lângă smieuretul din față.

Copacii se pleacă deasupra lui, îl lovesc cu crengile, îi sgârie fața.

— Ajutor...! Ajutor...! — borborosește Iordan, însă copacii încep să hohotească de râs și-l îngăimă cu batjocură.

— ...ajutor...!

— ...ajutor...!

— ...ajutor...!

În cele din urmă, chiaburul căzu totuși într'un somn adânc, din care nu se trezi decât pe la amiazi

Privi mirat în jurul său.

Liniște.

Numai caii băteau nerăbdători din picioare, căci le era sete.

Chiaburul încercă să-și reamintească în amănunțime toate câte i se întâmplaseră, însă durerile îi sfârtecau atât de tare carnea, încât nu se mai putu gândi la nimic.

Caii, înebuniți de sete, o luară din loc și Iordan se bucură.

Forestierul sau alții vor vedea că i s'a întâmplat ceva și-l vor căuta.

(Iordan n'avea cum să știe că, dincolo de cotitură, caii vor răsturna într'un șanț căruța, că se vor încurca în șleauri și că, astfel, vor rămâne imobilizați).

Setea începuse să-l chinuiască și pe chiabur. Desmorțite de soarele generos al amiezii, câteva muște — mari și albăstrui — îl sâcăiau mereu la mâna dreaptă, înțepându-l drept în rană. De câte ori încerca să le alunge, de atâtea ori o durere înebunitoare îi fulgera picioarele, căci orice mișcare îl sdruncina până la nebunie. Durerile se succedau oarecum ritmic. Intâiu, începea o înțepătură la fluierile picioarelor. Înțepătura se mărea din-ce-în-ce mai mult. Creștea ca un cancer și, apoi, se propaga dealungul coapselor, spre pânțece și piept, ca, la sfârșit, să-i intre ca niște cuie în creeri.

„Doamne, nu mai pot!“ — gemu chiaburul.
Târziu după-amiază, auzi un nechezat.

— Auii...! Auii ! — chiui Iordan, și fața i se luminează de speranță, însă nu-i răspunse nimeni.

Fusese unul din caii săi, pe care setea îi teroriza cu cruzimea monstruoasă a unui vampir.

Soarele trecea prin asfințit.

Văzduhul era călduț ca apa unui pârâu în luna lui August. Sute de musculițe se jucau în lumina aurie a după-amiezii târzii. Apoi, undeva, extrem de departe, un mierloiu începu să-și cheme pasionat tovarășa.

Picioarele lui Iordan amorfiseră și limba i se uscăse ca iasca.

Zeci de muște se strânseseră, rând pe rând, în jurul răni de la mână.

„... și tot nu vine nimeni!“ — oftă chiaburul.
Deodată, tresări.

De dincolo de smieuret, un lup îl privea nemșcat de pe un dâmb și-și trecea din-când-în-când peste botul umed limba roșie ca aceea a unui diavol de pe icoana iadului din biserică „Ad sanctam Mariam“.

„Dumnezeule mare!“ — icni Codiță. — „De astă dată s'a isprăvit într'adevăr cu mine...“

Totuși, după o clipă, Iordan prinse iarăși curaj : fiara se pregătea s'o ia mai departe.

„Poate că-i sătul“, — se gândi dânsul, însă — peste puțin — fu desmințit : lupul găsi de cuviință să se apropie din nou de Codiță, care nu avea nici-o posibilitate de apărare.

O sudoare abundentă — rea și înghețată — îi îmbrobonă fruntea și începu să-i curgă în ochi, provocându-i o usturime nesuferită. Zădarnic și-i tot ștergea cu mâna stângă ; alți stropi — încă și mai sărați — veneau imediat la loc. Sforțându-se, strigă din rășputeri, însă fără nici un folos. Nu-i răspundea decât ecoul și răspunsul lui era batjocoritor și prost — ca al unui copil fără creștere.

Lupul se apropie și mai mult.

Pășea plictisit și indispus, ca și cum cineva nevăzut l-ar fi mânat la împlinirea unei datorii neplăcute.

Pentru Codiță, fiecare pas al fiarei era mai îngrozitor decât o lovitură de cuțit în spate.

Acuma lupul era chiar lângă dânsul și răsuflarea lui îi trecu ca o apă clocotită peste rana de la mână.

Iordan urla din toate spaimele lumii, dar fiara nu-i luă în seamă strigătele, ci se așează taticoașă alături și-l privi nepăsătoare.

Când Codiță, epuizat, tăcu în cele din urmă, lupul începu să-i miroasă mâinile.

Și lupul sta ca și cum s'ar fi întrebat de unde să se înfrupte mai întâi din trupul omului, care zăcea imobilizat.

Sleit, chiaburul tăcea acum.

Fiara îi miroși pe îndelete fața.

Pe urmă, încet, tacticos, începu să rupă fâșii mari din carnea vie și fierbinte a lui Iordan, mestecându-le cu poftă și fără grabă.

Uneori, se oprea ca să se lingă de sânge pe bot și, apoi, iarăși se așternea pe mâncat, smulgând ba din coapsă, ba din brațele carnoase de

om bine hrănit ale lui Codiță, câte-un hartan gras și plin de suc.

După un timp, însă, lupului i se năzări ceva și se tot cără către un alt coclau, lăsându-l încă viu pe chiaburul, care nu muri decât când întâia stea prinse să licărească șagalnic din imensitățile ei albăstrui peste pădurea întunecată și tăcută.

Straniul judecător își îndeplinise cu prisosință datoria.

Șeful de post Buzdugan nu mai avea nevoie să cerceteze cazul Durac...

După o săptămână, cele câteva rude ale Anei plecară îmbufnate de la ea. Preoteasa le surprinsese scotocind prin lucrurile părintelui Cremene și le repezise. Nu putea suporta ca altcineva decât dânsa să umble la reverendele, brâiele și sertarele lui, care erau încă pline de fișe, manuscrise și fotografii.

— Văd că vrei să scapi de noi, — îi spusese acru Anei, Didona Iurașcu, una din mătușile sale. — Sunt curioasă cine o să îngrijească de gospodărie. O să curgă necazurile asupra ta !

— Mă voi descurca singură ! — ripostase doamna Cremene.

Grațica, fiica Didonei, îndrăznise să insinueze :

— Da ? Singură... cu cine...? — însă Ana o privise atât de aspru, încât imprudenta verișoară găsisese că era mai bine să-și facă imediat bagajele, și pilda ei fusese urmată și de ceilalți.

Doamna Cremene avea dreptul să locuiască până la strânsul recoltei în casa cooperatorială.

Uneori, se gândea cu groază la toamna, care urma s'o gonească din locurile acestea, unde fiecare ungher de casă și fiecare brazdă din grădină mai purta semnul fânței părintelui Petrea.

Din nenorocire, profeția malițioasă a Didonei Iurașcu se împlini.

Cooperatorul nu lăsase nici un testament.

Intr'o zi, Ana se pomeni cu un văr depărtat al fostului ei soț, și vărul acesta ridică pretenții asupra puținului avut al părintelui Cremene.

Ana era consternată.

— Bine, dar eu cu ce să trăiesc ? ! — protestă femeea.

— Regret, — spuse rece domnul Nicu Procopiu, de profesie avocat. — Răposatul meu văr n'avea decât să se gândească din timp la aceasta. Voiu introduce acțiune și vă avertizez că nu permit să înstrăinați nimic din inventarul gospodăriei și-al casei.

Domnul Nicu Procopiu plecă după cum ve-

nise — ca o furtună. Nici un cuvânt de mângâiere, nimic. Iși purta cu vioiciune pânțele voluminoase, dar n'avea nimic din obișnuita bunătațe a oamenilor grași.

Ana trimise încă în aceeași zi după Stan.

Dânsul evitase s'o viziteze până acuma, căci nu voia să dea prilej de bârfeală gurilor rele.

Totuși, alergă imediat la doamna Cremene, de îndată ce înțelesese că avea nevoie grabnică de el.

Ana îi istorisi totul despre vizita lui Nicu Procopiu.

— Nu s'a interesat nici măcar când a fost înmormântarea, încheie printre lacrimi doamna Cremene.

— Voiu face tot ce e posibil, — o consolă Stan. — Voiu pleca la Cernăuți și mă voiu interesa la un notar cum se prezintă situația.

Ana îl reținu la cină.

Abia în seara aceea o privi Stan mai îndeaproape. Da ! Seamănă cu Malena, seamănă cu Veronica Parascan. Aceiași tăietură a ochilor, aceiași gură, aceiași umeri. „Nu ! Nu se poate!“ — se îngrozi bărbatul. — „Nu mi-i îngăduit s'o iubesc...“ Și, totuși, genele acelea lungi, mățăsoase, părul castaniu.. — „Ar fi un dezastru dacă aş iubi-o...“

— Nefertete... — spuse tare, fără să vrea.

— Cum ? întrebă nedumerită Ana.

— Iartă-mă... Nimic... Mă gândeam că se-
meni cu Nefertete, egipteanca aceea stranie,
care mi-a turburat de multe ori viața.

Ana zâmbi.

— Vrei să joci un șah ? — îl întrebă ea.

— Desigur ! — se bucură Stan.

Doamna Cremene scoase cu evlavie, dintr'un
sertar al biroului, tabla de șah.

Pionii — ca niște rândunele lipite de aripi.

Nebunii — cu capete diferite.

Caii — făpturi de basm.

Turnurile — sfidări inofensive de fildeș.

Reginele — grațioase ca niște căprioare.

Regii — auguști singuratici ai visului.

Câtă filosofie în acești regi !

Ei nu se mișcă ușor ca turnurile ori ca reginele.

Ei înaintează greoi, câmp de câmp.

Ei au nevoie de nebuni — poate pentru înțelepciune.

Totuși, ei sunt totul: singurătatea le acordă cea mai luminoasă gloriolă.

— Mat ! — spuse Ana.

Stan se scutură.

— Da, mat cu un singur cal... Urât m'ai surprins !

— A fost un simplu „Schustermatt“, — îl scuză femeea. — Te gândeai la altceva.

Adause neașteptat de aspru :

— Să nu te mai gândești niciodată la Nefer-tete, domnule Stan Nimeni... !

Nu, nu se poate întreprinde nimic împotriva domnului avocat Nicu Procopiu.

Stan era dezolat.

Legea se arată de partea domnului avocat.

Totuși, după noui alergături, Stan reuși să

ajungă la o transacție cu depărtatul văr al fostului cooperator.

Recolta rămâne în seama Anei.

După câțva timp, doamna Cremene primi o anonimă.

O aruncă, scârbită, în sobă.

Dar primi și altele.

Tot mai multe, tot mai rele, tot mai nerușinate.

I le arătă și lui Stan.

— Asta e treaba avocatului, — spuse dânsul — era foarte furios când ne-am despărțit ultima oară. Nu-i vorbă, i-am și spus fără înconjur ceea ce gândesc despre dânsul ! Ca să se răsbune, desigur că te-a bârfit pe la diferitele dumitale rude.

Stan nu mai mergea pe la Ana, însă cinele din sufrageria uriașă și, totuși, intimă, partidele de șah și zâmbetul ei trist — dar zâmbet ! — îi lipseau și lipsa lor îl neliniștea.

Era în luna August acum.

Nimeni și Culai aveau o mulțime de lucru.

Imblătitul grâului, culesul fructelor, măcinatul.

Seara, cădeau morți de oboseală.

Cu toate acestea, într'o noapte, Stan se trezi neașteptat de odihnit.

Auzi niște pași.

Merse intrigat la fereastră și strigă :

— Cine-i acolo.

Trecu destul de mult până veni răspunsul :

— Is eu, eu, Culai.

— Tu ? — se miră Stan. Dar de unde vii ?

Iarăși o ezitare.

Apoi :

— Nu vă pot spune așa, dintr'odată...

— Dece nu ? — crescú și mai mult mirarea lui Nimeni. — Stai, că vin la tine, — și sări prin fereastră, sări ca'n timpurile vechi, când prietenul său Luca Urātu îl aștepta cu stele pe umeri în ulița plină de fantasme.

Se-așezară împreună pe lavița de sub tei.

Stan își aprinse o țigară și-i oferi și lui Culai una.

— Iată despre ce e vorba, — începu cu oarecare tărăgăneală băietanul. — Am fost la o fată... Nu cred s'o cunoașteți... O chiamă Irinel și tatăl ei a fost agent sanitar... Fata are două clase de liceu. Care-va-să-zică fată cultă, — zămbi Culai. — Totuși, mă iubește. Am cunoscut-o amu o lună la gară și ne-avem bine... Vreau să mă însor cu ea, domnișorule. La anul

sau peste doi ani... E bine ca omul să se însoare de tânăr !

— Bravo, îmi pare bine, Culai, — îl felicită sincer și vesel Stan.

Deodată, însă, se întristă.

Numai el rămânea singur.

Mereu singur !

Sforțându-se, reuși să-și ascundă tristețea, care-l năpădise brusc.

Nu voia să-i risipească lui Culai bucuria de-a iubi și de-a se ști iubit.

Deaceea, îl întrebă părintește :

— Dar te-ai interesat mai îndeaproape...? Ce fel de fată e ? Nu mi-ar plăcea deloc dacă ar trebui să te căiești cândva de căsătoria ta.

— E o fată într'adevăr foarte bună.

— Totuși, să bagi de seamă...

— Nu e nimic urât între noi. Stăm în grădină, ne ținem de mână și vorbim... Până la nuntă... știți... nu vrem să... — și tăcu rușinat.

— Da, așa e bine, — spuse Nimeni.

Ii strânse mâna.

— Hai, du-te la culcare, — încheie Stan. — Mâne avem o zi foarte grea.

Culai se depărtă.

Stan Nimeni, însă, nu merse să se culce.

Miezul-noptii se apropia cu toate tainele sale. Pământul zumzăia prin toți teii, toți bojii și toți

vișinii satului. Licăreau ca ochii unei pajere fermecate stelele. Unde rămânea luna? Da, dincolo, în cine-știe-ce Siberii, peste tundre și ghețari albi ca ochii orbi ai privighetoarelor. În grădină — porumbiștea foșnea. Luceafărul își căuta în ape adânci de fântână zodiile.

„Ana va pleca la toamnă,“ — gemu Stan. Atunci, Nimeni simți că nu mai poate.

Trebuia să bea.

Scoase un cal din grajd.

Goni până la cârciuma lui Jaba.

Bătu în geam.

Bău mult.

Când ieși, luna răsărea — ca atunci când mersese împreună cu Luca Urātu, s'o fure.

Da, era o lună mare și roșie, ca aceea, pe care ar fi trebuit s'o pună pe pieptul lui Liubicic, ca să-l scape de la moarte.

Călări aproape o oră prin lumina ei halucinantă, dar nu se liniști. Călări ca printr'un basm. Calul mâncase jăratie sau, poate băuse apă de stele. Câte-un liliac de-argint vânăt fâlfâia uneori în jurul lor.

Răchitele strigau :

— Ho ! Mai încet, nebunule ! — dar Stan nu voia să le-asculte.

Un alun bătrân și cam tehuiu își scoase din lutul moale o rădăcină și-i puse calului piedică,

dar animalul nici nu se poticni măcar, așa că pomului celui răutăcios nu-i rămase decât să mormăiască furios în barba lui deasă și alungătoare de purici.

In cele din urmă Stan obosi.

Intră în ogradă, lăsă slobod calul și, înebunit de lună, se strecură ca un hoț la fereastra Anei.

— Cine-i acolo ? — întrebă, de după geam, o voce temătoare.

— Eu, Ana.

Fereastra se deschise.

— Pentru Dumnezeu ! Ce cauți aici la ceasul acesta ? — vorbi doamna Cremene.

— Ana, trebuie să-ți vorbesc.

Femeea tăcu câțva timp.

— Bine, — spuse apoi. — Așteaptă puțin.

Ana se arată ca o fantomă în lumina lunei din grădină.

Merseră sub un măr bătrân, care își întindea cu tinerețe miile de brațe spre cerul înstelat.

— Te iubesc, — spuse Stan, de-a dreptul. — Trebuie să fii a mea, Ana.

Nimeni își dădea seama că face o murdărie față de Petrea Cremene, dar nu putea altfel.

Luna îl halucina.

Luna și stelele.

— Domnule Nimeni, spuse Ana, — ce e cu dumneata ? !

— Ce vrei să fie ? ! — strigă bărbatul. — E o crimă că te iubesc? Am nevoie de tine, mă înțelegi ? !

— Dar eu nu te iubesc, — șopti femeea.

— Nu mă iubești ! Totuși, cred că ai putea să mă suporti . . .

— Nu ! Nu !

— Dece nu, Ana ?

— N'aș ști cum să-ți explic. Imi pare rău, domnule Nimeni, însă nu pot trece peste mine, atunci când e vorba de dragoste.

În drum spre casă, Stan își ridică pumnii și blestemă luna.

Luna asta afurisită își bătea întotdeauna joc de dânsul.

Partea a treia

Plecare

*Haide Paiată, dansează Paiată !
E atât de frumos să dansezi pe frânghie !*

*E atât de frumos să dansezi pe frânghie,
Chiar dacă frânghia se'ntinde peste-o prăpastie.*

*Haide Paiată, dansează Paiată !
Tu ești un băiat bun...*

*N'are nici-o importanță dacă o să-ți frângi gâtul.
Insă dansează, dansează Paiată !*

*Prăpastia e adâncă și'n fundul ei o mlaștină ;
Totuși, noaptea, se oglindesc toate stelele'n ea*

*Haide Paiată, dansează Paiată,
Tu n'ai voie să mori comod, în pat...*

*Haide, Paiată, chiamă pe cineva
Să-ți taie frânghia de sub picioare !*

na plecă la Cernăuți.

Plecă fără să-și mai ia rămas
bun dela Stan.

Credea că e mai bine așa.

Când Culai îi spuse că doamna
Cremene a plecat, Nimeni crezu că înnebunește.

Primul său gând fu s'o urmeze.

Apoi, însă, se resemnă.

Iși dădea seama că ar fi fost inutil.

Stan începu să bea. Întâi câte puțin. Și, după
câtva timp, din ce în ce mai mult. Simțea că,
astfel, merge către o distrugere sigură, dar nu
isbutea să renunțe la alcool. Observând că Stan
bea, Culai se îngrozi. Deși se rușina să atingă
această chestiune, totuși într'o zi îi spuse că
rachiul cel tare din cârciuma lui Jaba ar putea
să-i ruineze complet sănătatea și așa destul de
șubredă.

— Să nu mai vorbești niciodată despre asta, — îi răspunse stăpânul casei.

— Bine, domnule Nimeni, — oftă Culai, gândindu-se, că alcoolul e cel mai primejdios lucru de pe lume, mai primejdios decât însuși diavolul.

Intr'o dimineață, Stan încălecă și-o luă în goană spre pădure. Luca Urātu, prietenul său din copilărie, reușise să trăiască doi ani în singurătatea augustă a acestei păduri uriașe; trăise doar cu o lupoaică și cu puiul ei.

„Mie mi-i dat să-mi port printre oameni singurătatea“, — își spusese Nimeni cu amărăciune.

Și Stan se decisese încă în aceeași zi : va pleca iarăși la București.

— Cât timp veți lipsi ? — se interesă Culai, cam mirat de brusca hotărâre a lui Nimeni.

— Cred că nu mă voi mai întoarce niciodată aici, — răspunse dânsul, privind absent soarele, care apunea în marea de sânge a unor nouri uriași.

— Cum așa ? ! — protestă consternat băiețanul.

— Da, măi Culai. Sunt lucruri, pe care tu n'ai cum să le 'nțelegi. Și-i bine că nu le 'nțelegi, — și încheie : — Voiu pleca la noapte.

București.

Stan avu norocul să-și regăsească — la acelaș proprietar cum-se-cade — vechiul apartament din bulevardul Basarab.

Reîncepu să scrie.

Primul său roman avu un succes considerabil.

Atunci, se-așternu la lucru cu o pasiune, pe care n'o egala decât patima băuturii.

Evita cunoștințele.

Se trezea întotdeauna pe la orele 5 dimineața și se svârcolea ca un șarpe până ce se deschidea cârciuma, în care obișnuia să-și bea sfertul de chilogram de cognac.

Dupăce lua câteva înghițituri dintr'un pahar cu toartă, își citea ziarele, în timp ce, în vine, alcoolul prindea să-și împrăștie cu perfidie căldura amăgitoare. Apoi, deschidea un caiet și

lucra până la amiază. De mâncat, mânca foarte puțin. După amiază, se culca. Uneori dormea până pe la orele 8. Buimăcit de somnul greu al alcoolicilor, intra iarăși prin cărciumi. Le lua la rând și nu se reîntorcea acasă decât atunci, când mintea îi ajungea complet încleștată de băutura aceea tare, care-i ardea gura și-i usca buzele, prefăcându-i-le în iască amară.

Culai îi scria regulat.

Se căsătorise cu Irinel și era fericit.

Cu timpul, capacitatea de lucru a lui Stan începu să scadă. Mânile îi tremurau și frazele refuzau să se aștearnă limpede pe hârtie, iar imaginația lui bogată de odinioară nu se mai desfășura decât pentru a-i da coșmaruri. Totuși, disperat, reușea în unele dimineți să scrie ca și altădată. Apoi, însă, recădea în somnolență și alerga din nou, înfrigurat, torturat, la cărciumă, unde bea până nu mai deosebea nimic în fața ochilor.

Simțul moral îi slăbise cu totul. Se înhăita cu indivizi deochiați, de care calea Griviței, e plină și care, simulând o mare admirație pentru dânsul, profitau de pe urma pungii lui, mâncând și bând după plac, ca, pe urmă să-și bată joc de el. Uneori, Stan ațipea cu capul pe masă.

Când se trezea, vedea cum clienții din local îl privesc ironici, dar aceasta nu-i mai făcea nici o impresie.

Intr'o dimineață turbure de iarnă, avu prima sa halucinație.

Se ridicase buimac și cu ochii împăienjeniți din pat, când, deodată, peretele din fața sa se deschise ca o perdea de ceață și, din golul ei nesfârșit de adânc, răsări o umbră, care, încetul cu încetul, începu să ia contururi tot mai precise, până se înfiripă un om înalt, cu fața pământie și plin de-o lumină apoasă, rea, în dreptul inimii. Arătarea schiță un semn nelămurit și pași încet spre Stan.

— Ce vrei? Tu, ce vrei? — strigă Nimeni cu glas zugrumat.

Arătarea nu răspunse nimic.

Continua să vină tot mai aproape de Stan, care se prăbușise pe pat.

Când arătarea își întinse spre dânsul mâinile, Nimeni scoase un țipăt de groază și leșină.

Trezindu-se, își frecă ochii.

Acuma — totul era ca de obicei.

Stan se repezi la perete și-l pipăi înfrigurat, ca și cum ar fi vrut să afle resortul unei mașinării secrete.

Cineva bătea puternic și cu insistență în ușă.

Stan își șterse fruntea, dădu în sus șuvițele

de păr, care îi căzuseră năclăite pe frunte, și deschise.

— S'a întâmplat ceva ? — îl întrebă îngrijorat proprietarul, un om îndesat și cu tabieturi.

— N... nu... — se bâlbâi chiriașul, și se grăbi să explice : — Am visat ceva urât...

Apoi, se scuză indirect :

— Se 'ntâmplă...

— Sigur că se 'ntâmplă ! Mai e vorbă... ? !
— și proprietarul, care avea chef de taclale, începu o întreagă poveste : — Iată, de pildă, nevastă-mea...

Era în dimineața ajunului de Crăciun.

Stan coborî din remorca lui 6 și tramvaiul porni mai departe.

O femeie îmbrăcată sărăcăcios, cu tulpan negru pe cap, poate o bunică bătrână, care nu apucase să coboare la timp, sări din mers. Deși Nimeni evita să fie martor la scene dramatice, totuși, deastădată, se opri să privească. Femeea căzuse. Incercă să se ridice, dar căzu din nou și bara de la roțile remorcii îi apucă un picior. Strivindu-i-l, smulse întreaga carne de pe el. Oasele labei, astfel desgolite, dădeau un

aspect mai înspăimântător decât tabloul oricărei alte răniri.

Stan își duse mâinile la tâmpile și se gândi la stupiditatea destinului : stația următoare („Teatrul Național”) era la numai câțiva pași : de ce nu avusese femeea răbdare să mai aștepte doar un minut ? Care diavol o îndemnase să sară ?

Un coș cu mere se răsturnase în măsga străzii.

Nu, copiii nu vor mai căpăta nici un măr deseară !

Stan se gândi că și dânsul sărise cu un minut prea de vreme. Sărise prea de vreme din viața adevărată. Nu avusese norocul să moară, ci rămânea să poarte la infinit povara unui suflet desgolit.

Nimeni mai avu și alte halucinații, dar se obișnuise cu ele și nu le mai băga în seamă. Când diferite chipuri grotești se înfiripau cu obrăznicie din umbră, Stan făcea un semn și figurile acelea de fum se destrămau. Nimeni știa acum că ele nu se datoresc decât etilismului cronic, care îi dădeau și niște oribile tremurături ale mânilor.

De multe ori, Stan râdea :

„Noroc că aceste onorabile vedenii nu vorbesc, căci, într’altfel, te pomenești că m’ar pretinde să întrețin discuții cu ele...”

Una din cele mai mari deficiențe ale lui Stan Nimeni era desigur faptul că prea se legase de trecut, de un trecut, pe care voia să-l mențină de-alungul întregii sale vieți. Stan credea că e posibil să mențină și la vârsta de 32 de ani ceceae fusese valabil ca logică ilogică până la vârsta de 10 sau 12 ani. Cele mai multe suferințe ale sale și cele mai neplăcute complicații ale lui Nimeni în aceasta își aveau origina, căci voia să creeze realități din cele mai fantastice irealități.

Stan socotea că în haotica pădure de piatră a metropolei sunt posibile toate podurile de aur ale copilăriei sale și că n’ar fi greu să-și organizeze în legi firești nebunia de-azururi proprii a visului.

Voia să ajungă, de la cunoașterea lirică, la aplicarea absurdului.

Într’un garçon murdar, Stan Nimeni vedea un paiid prinț rilkeian ; în bubele grețoase ale unui cerșetor, lepra albastră a lui Iov ; în exhibițiile unui comediant de bălcu, ghidușiile lui Păcală ; în vulgaritatea unei dame de consu-

mație de la „Venus”, amarele renunțări ale unei eroine de roman rusesc. Totul lua proporții uriașe în ochii lui Stan. În scrisul său,

cuvintele „imens”, „nesfârșit” sau „înalt” reveneau mereu, uneori chiar supărător. În romane trecea — în detrimentul compoziției — peste amănuntele atât de necesare la crearea unei atmosfere valabile și nu se oprea decât la esențialele dragoste, moarte și Dumnezeu, uitând că aceste noțiuni, luate în sine, aparțin numai poeziei.

Stan Nimeni mai credea că în orice mocirlă se pot găsi și stele, și era în stare să-i spună unui vânzător de ziare : „Te iubesc ! Tu ești fratele meu...”, uitând că acela i-ar fi putut răspunde : „Bagă de seamă ! Iată un sergent de stradă...! Vrei să te duc la „circă” ? ...”

Altă deficiență a lui, era că voia să trăiască bine cu toată lumea ; rezultatul : foarte mulți dintre cunoscuții lui îl considerau laș.

Sentimental și timid, își ascundea sub un cinism inofensiv aceste atribute — ceea ce îi determina pe prietenii săi să vadă o canalie în el.

Ca și Gleb Uspenski, era de-o sinceritate bolnăvicioasă ; nu putea spune decât ceea ce gândea ; în urma acestui fapt, neajunsurile curgeau buluc asupra lui.

La un miez-de-noapte, Stan găsi o carte poștală în ușă.

O citi chiar în prag, la lumina lămpii de buzunar.

I se făcu negru în fața ochilor.

Culai îl înștiința că doamna Cremene urmează să se remărite peste câteva săptămâni.

Partea a patra

Intoarcerea la pădure

a, era toamnă.

Și toamna se simțea în toate.

La sate, drumurile colcăiau de glod ; căruțele abia de se puteau urni, prin măsca aceea lipicioasă, care prindea ca în niște clește picioarele cailor. Ploua mereu. Era o ploaie subțire, înghețată, nemiloasă ; un fel de toropeală ciudată pornea din apa ei leșietică, și oamenii mergeau tot mai îngheboșați pe ulițe. Pământul — par'că putrezea. Totul putrezea : frunzele răchitelor, gardurile, rădăcinile din miriști... Poate chiar și oamenii ! Seara, ferestrele caselor se luminau tot mai trist prin burnița, care nu mai voia să înceteze. Aerul avea miros lănced, ud, și băltoacele de prin ogrăzi iz rânced de cânepă.

Totuși, vremea aceasta era plăcută într'un fel oarecare.

Un soi de dulce lenevie îi cuprinde pe oameni când ploaia se scurge cu cântecul ei melancolic prin burlane.

Să stai în casă și să citești, sau să asculți istorii cu strigoi, nu e ceva de lepădat, mai ales dacă în sobă arde un foc bun, care zugrăvește cu flori roșii pereții.

Altădată — Stan ar fi fost fericit chiar și la București pe o atare vreme.

Acuma, însă, se sbătea în cele mai groaznice chinuri.

N'o putea uita pe Ana.

O iubea aproape tot atât de mult, cum o iubise pe Veronica Parascan.

Și o și ura.

Refuzul ei fusese absurd.

Stan își strânse pumnii când se gândi la vestea, pe care i-o trimisese Culai. Prin urmare, Ana se va mărita, se va mărita cu un oarecare domn inginer Hornung. Intrând într'o cârciumă, Nimeni bău mai mult ca niciodată. Totul se desfăcea în jurul său și mii de fulgere albastre sau roșii îi brăzdau retina obosită. Când ajunse — pe la miezul nopții — în curtea casei sale, picioarele i se tăiară și omul se prăbuși ca o

piatră peste caldarâmul de cărămizi din fața
ușii.

„Doamne, ce bine e să stai așa !“ — își spuse
Stan, gata să adoarmă în ploaie.

Numai printr'o supremă sforțare de voință
isbuti să se ridice și să urce la sine, ca să se
trântească așa cum era, îmbrăcat, pe patul ră-
vășit și murdar. Era atât de amețit, încât
adormi de îndată, fără ca vre-o nouă haluci-
nație să-i mai încerce ochii. Dimineața, se trezi
ca deobicei, pe la 5. Când, însă, vru să co-
boare din pat, o durere groaznică îi împunse
genunchiul stâng. Desbrăcându-se, constată că

aproape și-l sfărâmasese. Alergă la oglindă. Fața îi era plină de noroi amestecat cu sânge, căci pielea de pe frunte i se despicasese deasupra ochiului drept, iar buza inferioară îi crăpase și ea. Stan se lăsă pe marginea patului. O uriașă scârbă de sine îl cuprinsese, o scârbă mai chinuitoare decât durerile provocate de rănila de la cap și cea de la genunchiu. Rămase o săptămână acasă.

Primele trei zile fură groaznice.

Căpătase o plexită, care îl făcea să urle de durere.

Apoi, însă, coșmarul trecu și Stan constată că se simte foarte bine. Totuși, din cauza rănilor dela față, încă nu putu să iasă în oraș. De altfel, nici nu avea poftă de așa ceva.

Citi lacom ultimele noutăți literare. Sta până la 5 dimineața și înghițea carte după carte. Nici nu se mai gândea la alcool.

Incepu să se îmbrace cu îngrijire și să iasă în lume. Colinda teatrele și expozițiile, și nu lipsea de la nici un simfonic. Incerca să suplinească prin artă plăcerile drăcești ale alcoolului.

Intr'o seară, însă, avu iarăși, un șoc și se îmbătă ca niciodată.

Se apucă de o femeie, o bătu și, evident, fu arestat.

„Petrecu“ o noapte întreagă la circumscripție.

Incetul cu încetul, își reveni. Se găsea într'o încăpere îngustă, plină cu apă pe pardoseala de ciment. Intuneric de moarte. Numai câteva țigări licăreau în bezna întunericului, licăreau ca niște ochi vicleni de lupi.

Cu timpul, Stan reuși să distingă figurile din jurul său. Erau vre-o douăzeci de persoane : apași, băieți fără acte, femei de stradă și-un cerșetor cu un picior de lemn. Nimeni își controlă buzunarele. Nu mai avea decât vre-o zece țigări.

„N'o să-mi ajungă decât pentru maximum trei ore,“ — oftă dânsul. — „Proastă treabă !“

— Bă, ce-ai făcut de te-au găbjit ? — îl înterogă un puștiu.

— Deh, ceasu' ăl rău, — răspunse Stan, — Mi-am ucis gagică.

O tăcere respectuoasă se întinse imediat în încăpere.

— Săracu' de tine ! — oftă puștiu. — Ai mierlit-o urât... !

— Cum o vrea Cel-de-Sus... — zâmbi Stan, amuzat.

— Băiețașul veni lângă Nimeni și-i șopti la ureche :

— Cu mine ce-o să facă... ? Știi.. am șperlit o cămașe dela proprietăreasa mea...

— O să-ți taie nasul, — glumi Stan, în timp ce diferite umbre caraghioase se agitau prin întuneric.

Puștiul nu se supără, ci râse cu clinchet argintiu de cristal.

Apoi, însă, oftă :

— Doamne, de-ar veni odată dimineața, ca să ne ducă la prefectură. Știi, am auzit că acolo e cald și bine... !

„Cât de fericit e omul acesta !“ — se gândi Nimeni. — „Da, da... Fericirea constă în a nu-i cere vieții decât foarte puțin.“

Imaginea Anei îl chinuia tot mai mult ; deaceia îl rugă pe Culai, printr'o telegramă, să-i comunice urgent adresa doamnei Cremene.

Incepu să redacteze o nouă carte, o carte pentru copii, „dar o carte, care poate fi citită și de oameni mari“. Era un fel de „Peter Pan“ și de „Albina Maja“ la un loc. In noul roman al lui Stan Nimeni, luna zâmbea prietenește unei lumi întregi de urși cumiști, care nu mâncau decât smeură, nuci și alune și țineau sobor cu iepurii, de vulpi, care se vizitau cu găștele, de bufnițe cu ochi de aur, de iasme și de năluci

binevoitoare, sau de cerbi, care purtau păduri întregi în coarnele lor. Aduse toate fânețele Bucovinei în această carte și toate tufele de lemnul-Domnului, aduse țărani sfătoși și copii sburdalnici, aduse o sfântă Vineri cu chip de bunică bună și lupi, care nu făceau hap-hap cu bieții miei. Astfel, se născu o carte de vis și de glumă, o carte fără nici o altă umbră decât acelea moi și albastre de sub fagi și stejari.

Apoi, scrise un poem larg, o superbă adeziune la viață. Nici un rege orb nu mai trecea prin aceste versuri și nici o pajeră nu se mai sfâșia de dor. Poemul avea forța bărbătească a unei ruperi de nouri.

Iși dădu unui editor manuscrisele și prinse să se gândească la viitor.

De băut nu mai bea.

După ultima sa aventură nu mai avea nici un chef de așa ceva.

Culai îi comunicase între timp adresa doamnei Cremene.

„In orice caz, trebuie s'o mai văd odată,“ — își spuse. — „Dar pe urmă?“

Zâmbi :

„Aș putea să intru la o mănăstire, de pildă.“

De fapt, dece nu ?

„Acolo, desigur că oamenii au renunțat să se mai sfârtece ca lupii. Abia acolo ar începe

adevărata mea singurătate. Da, acolo, aş putea să fiu singur în faţa lui Dumnezeu.“

Plecă la Cernăuţi, s'o vadă pe Ana.

O găsi tot atât de atrăgătoare ca şi în trecut.

Intâi, păru jenată sau chiar neplăcut surprinsă de vizita lui Stan. Pe urmă, însă, se luminează şi-l rugă să ia loc.

— Poate că ai auzit că mă mărit, — vorbi doamna Cremene.

— Am auzit, — spuse rece Stan. — V'aţi consolat destul de repede de moartea părintelui Petrea.

Totuşi, îşi îndulci tonul :

— Ana, de ce nu m'ai chemat pe mine ? Cui lai ţi-ar fi dat imediat adresa. De ce te măriţi cu Hornung ? Il iubeşti ? Evident, în cazul acesta n'aş mai avea nimic de spus.

Doamna Cremene răspunse, ocolind, avalanşei de întrebări :

— Logodnicul meu e un om foarte plăcut. Sincer, domnule Nimeni, nu mai aveam din ce trăi. Pensia mea e mizerabilă... Nu-mi ajunge nici măcar de-o rochie...

— De vreme ce-ţi era indiferent cu cine să te remăriţi, de ce nu m'ai ales pe mine.

Adause sarcastic :

— Cred că aveam dreptul la întâietate !

— Domnul inginer Emil Hornung e un om foarte distins.

— Mulțumesc ! Cu toate acestea am și eu bani, dacă în asta constă distincția

— Vezi, domnule Nimeni... Despre dumneata circulă svonuri foarte interesante pe aici...

— Poți să-mi spui de-a-dreptul. Că sunt bețiv, nu ? Da, am fost bețiv. Și de ce am fost un bețiv ordinar ? Pentru că, într'o noapte cu lună, Ana, tu... Dar nu mai are nici un sens să vorbim despre asta.

Glasul lui Stan era calm ; sufletul său ardea însă. Patima îl rodea ca un șarpe. Se și mira cum de nu se aruncă asupra femeii, al cărei gât alb strălucea ca o nobilă colonadă de marmoră lunară.

Mai încercă odată și era numai plâns în el :

— Ana, încă nu e prea târziu. Mai ai timp să strici logodna.

Doamna Cremene răspunse consternată :

— Se poate să vorbești așa ? ! Ar fi un scandal teribil !

— Ce-ți pasă de scandal ? ! Plecăm imediat la București și ne căsătorim acolo...

— Ești absurd !

— Bine înțeles ! Un Hornung de-al tău ar fi

incapabil de-un gest absurd. E prea distins pentru așa ceva, nu ? ! Ana, Ana, care diavol te-a schimbat din femeea bună de odinioară în monstrul ipocrit de azi ? !

Totuși, se despărțiră în termeni cordiali.

Doamna Cremene îl invită la nuntă.

Și Stan promise că va veni.

Voia s'o vadă.

Era o otravă această dorință, dar nu putea altfel.

Stan plecă pe la orele 5 dimineața din casa inginerului Hornung, unde petrecerea mai era în toi.

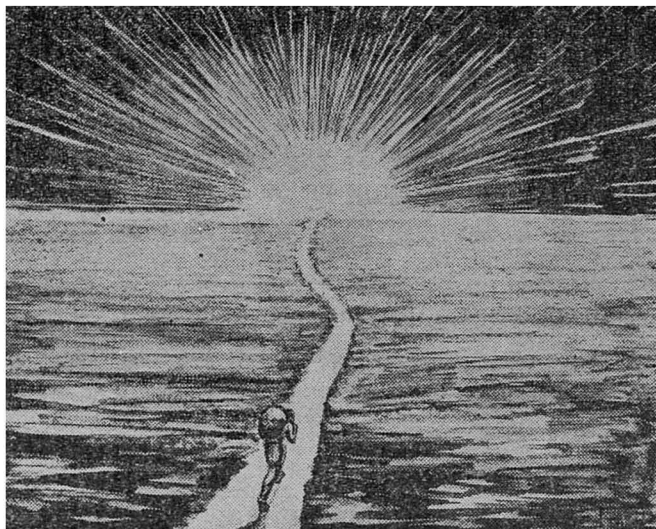
Se pomeni singur în strada pustie, prin care ceața de toamnă se târa ca un câne bătut.

În piața Unirii, se opri pentru câțva timp.

Orologiul vechii clădiri a „magistratului” bătu rar, cu sunet adânc, ceasurile mici ale sfârșitului de noapte. Undeva, spre Prut, țig-nalul unui sergent de stradă, trezit de turnul primărei, sfâșie prelung tăcerile, pe care nici măcar câinii mahalalelor nu le mai înspăimântau. Din piață, străzile — camuflate — se furișau timide spre cine-știe-ce hârtoape periferice.

„Încotro s'o iau ?” — se chinui Stan.

Își aprinse o țigară, dar fumul, amestecat cu jilăveala ceței, îl făcu să tușească, așa că o aruncă scârbit.

În cele din urmă, se hotărî s'o ia spre partea de sus a orașului și, după vre-o zece minute, se pomeni în bulevardul, care ducea spre Cuciu-rul-Mare.

O lumină mare se-aprinse în sufletul lui Stan — toate lumânările unui pom de Crăciun al copilăriei sale.

Îl și vedea pe Culai, deschizându-i cu un zâmbet larg ușa pridvorului. Irinel va aduce repede câte-o cafeluță fierbinte și ei, bărbații,

se vor așeza la taifas, istorisindu-și despre una-alta. Apoi, el, Stan, se va culca. Nu într'o odaie mizerabilă, anonimă, de hotel, ci într'o odaie adevărată, cu un pat care miroase a călăpăr și-a busuioc, — și, înainte de-a adormi, va citi vre-o carte interesantă și va fuma cu nesațiu o țigară bună.

„Viața e frumoasă și merită să fie trăită,“ — își spuse Stan, în timp ce se lupta cu negurile.

Da, la Culai va găsi un refugiu sigur și plăcut.

„Ce băietan cum-se-cade îi aiestă,“ — se gândi dânsul, pe când pașii săi loveau mecanic și ritmic trotuarul înspre fosta barieră k. u. k.

În jurul său nu era nimic altceva decât ceața, care încerca să înghită orice fapt pământean.

Totuși, Stan nu se înpăimântă de ea.

Pășea voinicește înainte.

Drumul era învăluit ca într'un fel de lapte.

Unele case se și luminau a dimineață.

Oameni, care aveau de lucru.

Oameni întregi, pe care munca nu-i plictisea.

Stan aproape că alerga acuma.

Peste puțin, dădu în câmp.

Acolo, ceața se prelingea ca un șarpe uriaș,

monstruos, înghițind deavalma răchitele de la marginile drumului, miriștile, gardurile — totul.

Uneori, câte-un fanar răsărea ca un ciudat trandafir galben din pâclă, pentru a se pierde apoi în apele tulburi ale nopții, care se apropia încet-încet de sfârșit.

Erau oameni grăbiți să ajungă dis-de-dimineață la oraș.

Apoi, totul se pierdea iarăși în întuneric și ceață, așa că Stan trebuia să pipăie ca un orb drumul.

După două ceasuri de drum, dădu de primele așezări omenеști.

Ici-colo, câte-un câne lătra din pragul porții la el, dar lătratul era prietenos, ca și cum cânele ar fi știut, că omul care trece pe lângă el, e om bun și fără gânduri ascunse.

Stan era fericit.

Știa că, dincolo de pereții caselor, pe lângă care trecea, se află oameni cum-se-cade, țărani vrednici și gospodine harnice.

La astfel de oameni se reîntorcea dânsul acum.

Culai...

Irinel...

Stan zâmbi.

Încă o jumătate de oră — și va ajunge în inima satului.

Ograda îl primi tăcută și cețurile se dădură la-o-parte din fața lui Nimeni.

Înainte de-a bate în ușa pridvorului, se opri lovit de-o durere aspră în ceafă.

„Doamne-Dumnezeule...! Ce-i asta?” — și Stan trebui să se razime de peretele casei.

Ana !

Ce-a făcut Ana ? !

Și-un gol îngrozitor se-așternu în inima lui.

Ceața se înghesui și mai mult în Stan.

Urechile îi țiuiau a pustiu.

„Nu înțeleg,” — se gândi el. — „Ce-i asta?!”

Pornise cu mare sfâșiere în suflet dela Cernăuți.

Totuși, nu căzuse sub povara ei.

Acuma, însă ?

„Ce-i asta ?” — își spuse iarăși.

Ii trebui o putere aproape supraomenească pentru a bate în ușa pridvorului.

Credea că se va prăbuși.

Picioarele îi erau ca de ceară.

Mânile îi șovăiau.

Auzi niște pași.

— Eu sunt, eu, — strigă dânsul.

Culai îi deschise imediat ușa și-l privi buimac. În fața lui, par'că nu mai sta un om, ci o stranie făptură venită din fundul unei lumi dispărute.

Ii trebui un mare efort ca să-și revină.

— Intrați, domnișorule, — și băietanul stinse fanarul.

Stan intră cu pași șovăitori.

Un afurisit cerc de fier i se strângea tot mai mult în jurul frunții și urechile îi vâjâiau.

— Poftiți... — spuse Culai. — Să mergem în dormitorul dumneavoastră... E așa cum l-ați lăsat.

— Da... da.. — vorbi Stan, mecanic.

Băietanul aprinse o lampă și beznele dispărură din casă, luând-o încotrova spre unghere de ogrăzi și spre pustietăți de câmp, după bunul rost al umbrelor.

Totuși, pe dinafara geamurilor mai rămăseseră destule ca să prefacă în oglindă fereastra.

— Mă bucur așa de mult că v'ați re'ntors !
— spuse sincer Culai. — Irinel ne va face îndată câte-o cafeluță și, pe urmă, vă veți culca. Trebuie să fiți obosit... Nu ? Am să trântesc și-un pic de foc.

Stan se-așeză pe marginea patului.

— Culai... Am venit să-l caut pe cineva...

Băietanul îl privi mirat.

— Da ? Și pe cine îl căutați ?

— Ascultă, Culai, să nu spui la nici un om...
E ceva foarte important... Il caut pe Stan Nimeni... Trebuie să-i vorbesc numaidecât !

Mă'nțelegi ? Numai decît ! E o chestie de viață și moarte... Cred că, aici, îl voi găsi în sfârșit ! Haide, dă-mi o mână de ajutor... Altfel, înnebunesc, măi Culăiță...

Tânărul bărbat simți o răceală de moarte în pieptul său. Totuși, scuturându-se, își spuse că lucrul, pe care îl vedea la Stan, nu poate să fie decît ceva trecător. Bine îngrijit, își va reveni.

Culai se mai linști.

Fostul său superior îi făcea impresia unui om cu totul normal acum.

Deodată însă, Stan spuse :

— Da' părintelui Cremene cum îi mai merge ?

Tânărul bărbat înlemni.

N'avu curaj să răspundă ceva.

I se adresă blând soției sale :

— Irinel, tu trebuie să te culci.

— Da, bădiță, — și femeia ieși supusă.

— Ce preot minunat e părintele cooperador !
— reluă Stan. Cum merge din casă în casă când oamenii au nevoie de dânsul ! Cum aleargă pe la bolnavi, ca să-i mângâie ! Cum vorbește de frumos de pe amvon sătenilor noștri ! Ce ? Nu vezi cum vin și poporenii de prin Camena și Mihalcea, ca să-i asculte cuvântul plin de miez ? !

Dupăce își aprinse o țigară, continuă cu altfel de glas :

— Azi am fost la o nuntă, măi Culai. Thii, ce nuntă ! Fracuri, rochii de seară... Ca'n filme, măi băiete ! Numai că era și ceva comic la nunta aceea, Culăiță-frate...! Între mire și mireasă sta un mort. Să-l fi văzut cât de amuzant era ! Mai avea și câteva făși de carne pe ciolane... Carne era albastră, iar ciolanele aveau luciu verzui. Roși îi erau numai unghiile. Și, uneori, mortul își trecea peste umerii decoltați ai miresei degetele lungi, frumoase. Păcat că a trebuit să plece la miezul-noptii, căci au venit doi cocoși de aur după el. Să-i fi auzit cum îi cutcurigau la urechi...! O nostimadă ! Ce voiam să te întreb ? ! Aha ! Tu știi ce e aceea etilism cronic ? Mă se pare că se tratează cu injecții de stricnină.

Ștergându-și sudoarea de pe frunte, vorbi iarăși :

— Ai văzut vre-o reproducere din Bruegel-Bătrânul ? Căderea lui Icar... sau cele două maimuțe din turnul de deasupra portului, care ne privesc atât de trist...? Romanele mele sunt ca monștrii lui Bruegel, măi Culai. Pasiuni groaznice, moarte și nebunie... Dar dece nimeni nu vrea să privească și cerul, care se poartă cu

soare, stele și lună peste toate ? Cititorul ideal ar trebui să colaboreze cu autorul.

Ochii lui Stan cercetau tot mai stăruitor și Culai îi urmărea îngrijorat privirile.

Odaia par'că se întunecase.

Un fel de vânt înghețat bătea prin ea, iar fe-reastră se prefăcuse într'o fântână, care-l chema stăruitor pe Stan spre fundul ei.

Mânilor lui Nimeni băjbăiau într'o ladă cu amintiri, însă nu găsi nimic altceva înăuntru decât un vaet, care se ridică până la tavan, ca apoi să cadă lung peste buzele arse ale omului.

Da !

Dispăruse totul din lada lui fermecată. Unde's pădurile ? Unde-i Horaița ? Și unde e câmpul din Stânca ? Doamne, cine i le-a furat ?

Acuma știe cine !

Stan Nimeni i le-a furat, i le-a furat ca pe un sânge, ca să scrie cărți cu sângele lui !

Dar lasă, că tot îi va da de urmă odată și odată !

— Culai, — spuse Stan. — Tot nu înțelegi ? Il caut pe domnul Nimeni... pe poetul și roman-cierul Nimeni... Ascultă bine, Culai... E aici ! Il simt undeva aici, aproape. Da, măi omule, crede-mă... Poate că se ascunde în ogradă,

poate că ne pândește de la fereastră... Ssst !
Taci...

Tânărul bărbat era palid și buzele îi tremurau ; pe fața lui Stan, însă, trecea un ușor surâs de fericire.

— Nu l-ai auzit ? — reluă Nimeni. — E el, măi Culai, e el ! — și alergă la fereastră ca să-i deschidă larg aripile.

Strigă din răspuțeri :

— Stane ! Stane ! Vino odată ! Nu te mai ascunde !

Se reîntoarce sleit spre băietan :

— A dispărut...

Apoi, se înfrigură iarăși :

— Fanarul, Culai ! Dă repede fanarul cel mare ! Vreau să-l caut prin grădină... Desigur că acolo se ascunde !

Flăcăul aduse halucinat fanarul și numai cu greu îsbuți să-l aprindă, căci degetele îi tremurau ca și buzele.

Stan i-l smulse din mână și se năpusti în ogradă, de unde trecu în grădină.

Culai îl urmăse prin ogradă, dar în porțile grădinii se opri, ca și cum cineva nevăzut l-ar fi împiedicat să-i treacă pragul de poveste.

Totuși, nu se reîntoarce în casă, ci rămase să-l privească năucit pe omul, care alerga asemenea unui duh al nopții prin ceață.

— Stane, unde ești, Stane ? — suna mereu strigătul tot mai stins al lui Nimeni.

Câțiva câni din vecinătate lătrară un timp ; apoi, tăcură și liniștea se lăsă definitiv peste împrejurimi.

Nimeni răsări din nou lângă Culai.

— Nu e, Doamne, nu-l pot găsi... Ce să fac, Doamne ? ! — și Stan se deslănțui într'un plâns îngrozitor, care nu mai avea nimic omenesc în el.

„Cum să-l liniștesc... ? Cum...?“ — se chinua tânărul bărbat, frământându-și mâinile.

Spuse :

— Veniți înăuntru, domnișorule, veniți la căldură. O să răciți în ceața asta afurisită. Zău, veniți în casă.

Fanarul îi scăpă lui Stan, căzu pe-o lespede și se sparse, cufundându-i în beznă pe cei doi oameni.

— Trebuie să-mi ajuți, măi Culai... — rosti Nimeni printre hohotele de plâns.

— Am să vă ajut, jur că am să vă ajut, — spuse foarte încet băietanul și-l luă de braț pe Stan, care se lăsă condus ca un copil îndărăt în dormitor, unde se așeză pe pat.

Culai se gândea :

„E atât de bine aici ! Soba încălzește de minune... Liniște... In grajd, vitele dorm somn

greu și bun... Și, totuși, în fața mea, am un om, care se chinuiește ca un câne. Ce fel de taină blestemată e asta ?”

Stan vorbi :

— Măi băiete, să știi că domnul Nimeni e un om foarte bun, deși, mie, îmi face numai rău. A suferit foarte mult, săracu’...

— Da, a suferit foarte mult, — spuse îndurerat Culai. — Dar de ce?

Și Stan nu știu ce să răspundă.

— Ce-ați vrea să se întâmple cu Stán Nimeni?

— Aș vrea să-l regăsesc. Atâta tot.

— Asta-i foarte greu, — oftă Culai pe un ton, la care, altădată, Nimeni ar fi zâmbit.

Și iarăși o tăcere afurisită, grea, pe care Stan o întrerupse într’un târziu :

— Culai, eu trebuie să-l regăsesc.

— Da, da, desigur, — răspunse flăcăul.

Afară pâclele se întindeau ca niște diavoli.

Veneau de pretutindeni.

Din scorburi de răchite.

Din malurile surpate ale Derehluului.

Din linele cotituri ale Țarenței.

Veneau mari, ca niște făpturi din nebunia de poveste a poporului.

Culai spuse :

— Domnișorule, știți ce? Rămâneți la noi un

timp. Veți trăi plăcut, cu amintiri și cu prieteni adevărați. Am să vă duc pretutindeni... în țarină... în pădure... între fânețele din Stânca...

Zău! Și-am să vă ajut să regăsiți tot ce-ați pierdut...

— Nu, Culai, — îi răspunse ursuz Stan Nimeni. — Ceeace caut eu e'...

Nu putu isprăvi.

Gura i se strâmbase urât.

Iarăși veneau balauri verzi și roșii în jurul său. Răsăreau din colțurile întunecate ale odăii, creșteau, se multiplicau, își scoteau limbile bifurcate și se svârcoleau. Stan își rupse gulerul. Apoi, începu să strige. Nu, nu mai putea să suporte toate acestea.

Din boturile aurii ale balaurilor curgeau bale albăstriei. Spuma lor avea luciul de-argint. Uneori, câte-o vână roșie de foc scliffea în ele.

Stan tăcu.

Era epuizat.

Lumina lămpii devenise atât de slabă, încât fața lui Culai abia de se mai deslușea.

— Numai Stan Nimeni ar reuși să mă salveze, — gemu bolnavul. — Măi, omule, du-te de-l caută. Găsește-l cu orice preț... — și scriitorul îngenunchie în fața fostei sale ordonanțe, care plângea.

Apoi, Culai ieși din odaie, lăsându-l singur — numai cu vedeniile lui.

Pe geamuri, flori ciudate, ca și cum ar fi fost de carne își deschideau tot mai mult corolele albe, fascinant de strălucitoare. Printre ele, șerpi mici, cu piele de-adamant, se mișcau repede încoace și încolo și cântau ca niște păsări. Pasă-mi-te însă că balaurii erau în-ciudați asupra acestor șerpi atât de frumoși, căci peste puțin se năpustiră asupra lor și-i înghițiră.

Apoi, începu să ningă în odaie, dar fulgii de zăpadă nu erau albi, ci de o dulce culoare roză.

Portița sobei se deschise deodată.

O făptură fără pereche de comică bufni dinăuntru.

— Cine ești dumneata? — se interesă Stan.

— Nu cumva diavolul?

— Chiar el!

— Credeam că ești un tip înfiorător, și, când colo, îmi vine să râd când te văd...

— Numai sfinții sunt gravi, — hohoti diavolul. — Știi... La mine acasă o să-ți fie foarte bine... tutun... rachiu... muieri... Deh! Toate marile curtezane în țara mea se află... N'o să te plictisești deloc! În ce privește distracțiile intelectuale, le vei găsi berechet pe cărările pădurilor mele de fier... O să întâlnești o mul-

țime de lume distinsă acolo... Platon, Shakespeare, Rabelais, Michel Angelo, Bruegel, Dostoevski... Singurul inconvenient o să fie că, odată pe săptămână, va trebui să faci o baie în cazanul meu cu smoolă clocotită... Să nu crezi, totuși, că asta e ceva chiar atât de teribil... Iartă-mă, însă, că trebuie să te părăsesc puțin... Mă așteaptă un client. La revedere, prietene !

— La revedere... — răspunse Stan, ducându-și mânilor la tâmpole.

Diavolul se topi într'o puternică lumină aurie.

„Va-să-zică dracul nu e chiar atât de negru,“ — zâmbi Nimeni.

Balaurii pieriseră unțeva în beznele ogrăzii.
Pe semne că-i înspăimântase diavolul.

Stan își șterse fruntea.

Mâna i se umpluse de puroi, căci puroi era sudoarea lui.

Merse la fereastră.

O deschise și se rezimă de pervaz.

Luca Urātu...

Cătrănuț...

Voineagu...

Policarp...

Ion Aluion...

Gheorghe Iuridovi...

Malena, Malena, Malena !

Veronica Parascan !

Și Mopi, și Ciuchi și Botosu...

Se perindă cu toții, prin fața sa !

Doamne, câtă moarte...

Numai Ana mai trăiește, însă și dânsa e moartă într'un fel oarecare.

„Viața nu e decât o invitație stupidă la moarte,“ — se gândi Stan.

Pâclele începeau să se împrăștie.

Intunericul slăbea.

În grajd, caii băteau iarăși cu copita în podele.

Un câne lătra după o iasmă, care râdea nerușinată într'o scorbură de răchită.

„Aici e bine...“ — își spune Nimeni. — „Și-i cald.“

Ceața pipăi cu degetele ei înghețate tâmplele omului și i le răcori.

Stan închise fereastra și merse la sobă.

Ușa se deschise.

Se reîntorcea Culai.

Incuie ușa.

Și în mâna sa dreaptă ținea o pușcă.

— L-ai găsit ? — îl întrebă Stan, strângându-și pumnii.

— Il voi găsi imediat, — răspunse încet Culai.

Tânărul bărbat își făcu cruce.
Veni la Stan și-i sărută mâna.
Apoi, se depărtă' cu câțiva pași.
Ridică arma.

Trase.

Toate gloanțele..

Șase flori de foc.

Stan își duse mânila la piept.

Se clătină.

Căzu.

Dar mai trăia.

(Cu puțin înainte de moarte, toți oamenii, chiar și nebunii, își recapătă întreaga facultate de gândire. S'a constatat că până și cei ce au creerul complet tumefiat își câștigă iarăși puțința de a judeca normal. Faptul acesta e unul din cele mai puternice argumente ale teologiei fundamentale că sufletul există. In timpul vieții el are nevoie de un instrument pentru a se exterioriza și instrumentul acela este creerul. In apropierea momentului, în care sufletul e gata să se detașeze de trup, el se dispensează de creer, așa că se poate exprima absolut corect, indiferent de starea creerului.)

Culai îl așeză pe pat.

Afară, Irinel bătea nebunește în ușă.

— Deschide, deschide, — strigă ea. — Ce se întâmplă acolo?!

— Mergi în odaia ta, Irinel, — îi porunci
bărbatul.

Femeea se supuse ca întotdeauna.

Stan gemu.

„Prin urmare tot nu s'a înșelat astrologul...“
— se gândi.

Ii spuse lui Culai:

— Iți mulțumesc, măi omule...

— Trebuia s'o fac, — vorbi tânărul.

— Să nu-ți pară niciodată rău de asta și să n'ai nici o muștrare de conștiință. Și așa îți eram dator cu viața mea. Dacă nu m'ai fi purtat atunci, pe front, ceasuri întregi în spinare, aș fi fost de mult mort. Și, apoi, astăzi, tu nu m'ai ucis. Dimpotrivă, m'ai salvat.

Culai plângea și lacrimile sale picurau încet pe fruntea lui Stan. Lacrimile acelea par'că-l miruiau pe muribund.

— Nu am pe nimeni pe lume, — reluă Stan. — Am redactat un testament. Cărțile mele aduc venituri mari. I le las lui Irinel. În caz că vei fi condamnat pentru uciderea mea... Tu... Ia-mi mânilor... Strânge-le mai tare... Vreau să-mi mai simt odată trupul... Și... Culai... Spune-i lui Buzdugan... că l-am rugat... să... nu te aresteze... decât după înmormântarea mea... Eu... Acuma... da... acuma...

Culai îi închise pleoapele.

Apoi, descuie ușa.

Merse la Irinel și o aduse la căpătâiul lui Stan.

— Ce-ai făcut, Culai, ce-ai făcut? — izbucni în plâns femeia.

— I-am ajutat, Irinel, — șopti tânărul băr-

bat. — I-am ajutat să-l regăsească pe domnul Stan Nimeni, bunul nostru prieten, deși el era numai cer și noi nu suntem decât pământ.

Ingenunchiară împreună.

Apoi, Irinel aprinse o lumânare și stinse lampa.

Răsărea soarele.

S F Â R Ș I T

Duminică. 29 Noembrie 1942.

Epilog

uzdugan avu multă înțelegere față de Culai, pe care nu-l areștă decât după înmormântare.

La proces, acuzatul arată sincer cum se desfășurase drama.

Cum autopsia prezentase rezultate semnificative, Culai fu achitat.

Când ieși iarăși cu plugul, privi lung soarele și, deodată, tânărul bărbat se opri. O clipă, avusese impresia că-l văzuse pe Stan Nimeni, un Stan Nimeni cu o față luminoasă, fără spaimerele pe ea. Culai zămbi și dădu bici cailor.

În curând, Irinel va naște. Tânărul bărbat dorea să-i fie băiat copilul. Voia să-l boteze cu numele de Stan.

Brazdele se răsturnau ritmic — versuri generoase ale unui poem uriaș. Par'că până și cailor munceau cu plăcere — și n'aveau nevoie

de scânteia biciului pentru a trage cu spor fierul greu al plugului. La câmp, oamenii nu se gâlceveau. Le era frică să nu îmbăleze cu vorbe proaste sfințenia pământului și-și făceau întotdeauna cruce când, în zorii zilei, apucau cu pălmile lor aspre coarnele lucioase ale plugului, iar când câte-un pumor de vânt le arunca pe miriști pălăria, nu drăcuiau, ci râdeau ca de-o glumă bună.

Irinel îl aștepta în pragul porțiței. Așa îi era în fiecare seară obiceiul — să-l aștepte, ca să-i deschidă voioasă poarta cea mare. La fel făcu și acuma de îndată ce-l zări arătându-se de după cotitura dinspre biserică.

Culai sări sprinten de pe draghină și o îmbrățișă. Apoi, Irinel aduse fanarul, căci seara și începuse să-și scuture peste sat cenușa. Deshămară, împinseră la adăpost căruța cu plugul și dădură fân cailor.

— Amu să ne gândim și la noi, — zâmbi Culai, luând-o de mijloc pe Irinel.

Masa curat așternută îl și îmbie cu mâncărurile gata pregătite. Mai lipsea numai mămăliga, dar și aceea își răsturnă îndată aurul fumegând ca o pâclă de pădure pe fundul de lemn. La urmă, veni și laptele fiert în ceaun.

După cină și închinare, Culai îi spuse lui Irinel :

— Știi... azi, în țarină, mi s'a părut că-l văd
avea pe domnișorul nostru...

— Aiesta-i semn... — grăi încet femeea.

— Semn bun, Irinel! — încheie tânărul
bărbat.— Cu vrerea lui Dumnezeu, semn bun...
C'au fost destule semne proaste pe-aici!

Și Culai își îmbrățișă lung soția, a cărei
frunte se odihnea pe umărul lui.

NOTA

Am vrut să scriu o carte luminoasă.

N'am reușit.

Și cred că niciodată nu voi reuși să dau o carte optimistă, în care să nu treacă nouri grei peste soarele generos al unor ceruri adânci și limpezi.

Stan Nimeni, cel mai drag erou al meu din romanele „Viața în pădure“ și „Era lumina lunii“, a trebuit să moară în romanul acesta“.

Mărturisesc fără nici o jenă: am plâns în timp ce scriam finalul.

Am aflat zilele acestea, că un străbunic al lui Stan jurase de trei ori, cu mâna pe sfânta cruce

*că nu va mai pune niciodată strop din băutura
diavolului în gură.*

De trei ori a căzut dela jurământ.

*Uneori, trebuie să plătim noi păcatele în-
tașilor noștri.*

Scepticii — poate că vor zâmbi.

Dar eu nu sunt sceptic.

CUPRINSUL

Stan Nimeni	9
Cadrul ideal : Cuciurul Mare	35
Partea întâia :	
Om la drum	43
Partea a doua :	
Felurimi	145
Partea a treia :	
Plecare	187
Partea a patra :	
Intoarcerea la pădure	203
Epilog	235

De acelaș autor:

Carte de iconar, poeme.

Itinerar cu anexe în vis, Cartea pământului,
poeme, premiul de poezie S. S. R. pe anul
1941.

Tarot, sau călătoria omului, poem.

Divertisment, câteva poezii pentru prieteni.

Zece cuvinte ale fericitului Francisc de Assisi,
poeme.

*Comentarii lirice la poeme într'un vers de Ion
Pilat.*

*Aventura domnișoarei Zenobia Magheru, po-
vestire.*

Corbul de aur, poem.

*Ion Aluion, roman, premiul „Ion. Al. Brătescu-
Voinești” pe anul 1939.*

Guzli sau Hai-Hui, romanul unui băiat de stradă.

Viața în pădure, roman, ed. „Fundatiile Regale“.

*Meșterul Manole, libret pentru operă de Paul
Constantinescu.*

*Cele patru poeme în proză ale austriacului
Georg Trakl.*

Opera lirică, 1929—1939.

Lupul din țara Huțulilor, roman.

Drama casei Timoteu, roman.

Clubul bufnițelor, roman.

Semnul negru, roman, ediție populară a romanului *Ion Aluion*.

Trei povești.

Istoria literaturii române (în colaborare cu C. Dan. Pantazescu).

Prăvălia diavolului, roman în două volume.

Oameni de noapte.

Critica literară

despre d. MIRCEA STREINUL

Reproducem mai jos câteva pasagi din cronicile scrise în ultimul timp despre poezia și proza d-lui Mircea Streinul, pe care editura noastră îl prezintă azi prin romanul „Soarele Răsare Noaptea” :

...în „Drama casei Timoteu“, Mircea Streinul împlinește o evoluție și un ciclu, care nu este numai al scriitorului, dar al unei întregi etape din evoluția scrisului românesc. Am îndrăzni chiar să afirmăm că „Drama casei Timoteu“ este singurul roman cu adevărat mare, de măsură și ținută mondială, pe care l-a dat România ultimilor 10—12 ani, și care poate sta cu cinste alături de înaintași ca Liviu Rebreanu sau Mihail Sadoveanu, continuându-i cu vrednicie.

Miron R. Paraschivescu (în „Evenimentul”).

În proză anul 1941 a adus o consacrare prin romanul „Drama casei Timoteu”, semnat de Mircea Streinul. Criticile elogioase ce i s’au adus, ca și valoarea certă a romanului, îl situază pe autor drept unul din cei mai autorizați prozatori tineri și cel mai de seamă prozator al Bucovinei.

Dan Bălteanu (în „Universul”)

„Drama casei Timoteu”, romanul d-lui Mircea Streinul, cu rezervele făcute numai de unii critici, a fost socotită o carte excepțională și subscriem pentru acest calificativ.

Aurel Tita (în „Curentul”).

Cunoscut ca unul dintre cei mai valoroși poeți tineri, autor al mai multor culegeri de aleasă simțire și viziune, ca : *Zece cuvinte ale fericitului Francisc de Assisi*, etc., d. Mircea Streinul a reușit deopotrivă să se realizeze și în proză. Opere ca *Ion Aluion*, *Viața în pădure* și mai ales această *Dramă a casei Timoteu* sunt dintre cele mai bune ale genului.

Stilul lui Mircea Streinul este simplu și curat, doar pe alocuri încărcat cu anumite prețiozisme livrești și romantice. Ele se acordă cu acțiunea povestită și contribuie să rotunjească imaginea acestei opere de merit.

Ion Șugariu (în „Meșterul Manole”).

Domnul Mircea Streinul, acest cântăreț al neuitatei Bucovine, este un mare scriitor.

Virgil Carianopol (în „Gazeta Țării”).

Domnul Mircea Streinul a scris un roman cu țărani, fapt ce ar părea imposibil după clasicele realizări ale maestrului Mihail Sadoveanu. Totuși cartea aceasta reprezintă o importantă etapă în evoluția romanului românesc.

Al. Bilciurescu (în „Timpul”).

Dintre poeții bucovineni, desigur că Mircea Streinul rămâne un reprezentativ.

Ioan Negoțescu (în „Țara”)

În aceste clipe înfrigate, când Bucovina redevine pământ românesc, este pentru noi nu numai o datorie, dar și o plăcută coincidență să ne ocupăm de opera unui tânăr scriitor bucovinean, care ne-a atras atenția, în cursul anilor, cu pasionată stăruință, asupra unei surprinzătoare renașteri literare a provinciei noastre nordice. Pe lângă meritele sale recunoscute, de poet fecund, d-lui Mircea Streinul îi revine, în cea mai bună parte, și cealaltă recunoaștere, am putea spune chiar recunoștință, de animator al tinerei mișcări poetice arborosene...

Pompiliu Constantinescu (în „Vremea”).

Șirele de față, nu vor să fie mai mult decât un „jurnal de lectură”. Nici cronică, nici — mai cu seamă — critică literară. Critica literară îl va așeza pe Mircea Streinul, cu cartea sa ultimă, acolo unde-i este locul : alături de puținele, marile momente ale romanului modern românesc, lângă un Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Mateiu Ion Caragiale.

Cât despre cronicar, el va însemna apariția cărții, cu judecăți mai mult sau mai puțin temeinice, dar întotdeauna și în primul rând informative, cu aceiași conștiinciozitate profesională, în care este ținut să vestească și apariția ultimului roman al d-lui Mihail Daia. .

Cele ce vream noi să spunem aci, nu atinge niciunul din aceste câmpuri de activitate ; mult mai puțin, sau mult mai puțin analitice, judecățile noastre vor să semnaleze apariția acestei cărți ca pe un fapt divers literar. Ca pe un fapt, — pur și simplu. Nu e un biet calambur, dacă întâmplător cartea se și cheamă „*Drama casei Timoteu*”.

Dar această „dramă”, prin care cu osebire ne place să-l urmărim pe Mircea Streinul în plina și bogata lui evoluție, capătă într’adevăr proporții universale. Și literele românești cucesc — astăzi, tocmai astăzi, — un rang nebă-

nuit și nou în literatura lumii. Pentru aceasta toate laudele i se cuvin lui Mircea Streinul.

Cu „Drama casei Timoteu“, el ne urcă în privdor, ca să ne arate cât de bine, de larg și cuprinzător se poate vedea și de la noi peste mări și țări. Intrăm în lume. In lumea mare. In lumea pe care n'o vom cunoaște niciodată cu adevărat, decât privind-o dela noi. Și în măsura aceasta chiar, — integrându-ne ei.

Mircea Streinul e un autor clasic. Un scriitor de măsură antică. In concepție, ca și în meșteșug. Eroi săi îl reprezintă până la o totală identificare. El trăiește în ei, fiindcă i-a scos din el. El nu va putea spune, cum n'au putut-o face nici Eschil, nici Corneille, nici Hugo, nici Dostoiewski, — nici André Malraux, care ne amintește acest lucru—, el nu va putea spune, așa dar, odată cu Flaubert, despre eroii săi : „Dacă e nevoie, îi voi svârli pe toți în aceeași mocirlă !“.

Fiindcă eroii lui Mircea Streinul, ca și ai gigantilor pe care-i numărăm mai sus, sunt purtătorii unor adevăruri pe care Mircea Streinul le-a crescut în el, le-a rupt din el. Sunt, mai pe scurt, concretizarea, pe planuri multiple și întretăiate, a unei conștiințe ajunsă la o rotunjime, la o totalitate organică.

Mircea Streinul nu este, însă, numai un mare poet, este și un mare epic. Aceste idei fundamentale cresc în cartea sa, odată cu grânele, cu plozii, cu vitele, cu avuțiile măsurate în aur. E o savantă suită, muzicală, arhitectonică, toată această „dramă a casei Timoteu”.

Și când am afirmat că „Drama casei Timoteu” este o carte mondială, formulam, poate subconștient, adevărul prin care ea trece de hotarele lumii vechi, ca să se întâlnească, odată mai mult, cu acea turburătoare dramă, care este „*Electra*” lui Eugen O’Neill.

Ar mai fi, poate, de arătat în ce măsură Mircea Streinul este un Dostoiewski român ; în ce măsură stilul său — plin de minuni și de gingașe naivități — dovedește un epic de cea mai aleasă și crudă tărie, însă nu e nevoie. Alții, mai pricepuți decât noi, o vor face.

Dar însemnarea noastră, dacă nu vrea să fie o critică, nu tinde nici la o explozie de bucurie pentru cea mai mare carte a ultimilor ani. Ar fi prea puțin față cu ceea ce ne-a dat Mircea Streinul.

Cartea sa e tristă. E dureros de tristă, ca toate cărțile mari. Ea lasă în gură un gust amar și în ochi o culoare vânătă, de oțel, în ale cărui reflexe abia se alege, ca între ape, firul luminos, dar hotărît, al conștiinței de sine, for-

mulată, însfârșit, în întreaga ei plinătate, pe pământul și în limba unei Românie, care de această unitate, avea nevoie, mai presus de orice.

Miron R. Paraschivescu (în „Timpul“).

În opera aceasta de replămădire și reoglin-dire a noii Bucovine, d. Mircea Streinul își are partea sa de contribuție și merit, atât prin bogăția, cât și prin calitatea manifestărilor sale poetice.

Drama casei Timoteu se desfășoară în umbra unei premise, sau unei teme, din prag formulată și reapărând ici și colo, din vârtejul episoadelor, încât singur instinctul epic al unui romancier de originalitatea și intuițiile d-lui Mircea Streinul putea să abată tot cecece s'ar fi putut infiltra în textura intimă a narațiunii și i-ar fi putut diminua impulsul dramatic,

Tot cecece se va întâmpla în agitatul curs al romanului, și nu odată evenimentele iau în-fățișarea unui adevărat galop al crimei și al morții, stă sub semnul prologului și funebrelor lui sugestii. Inochent Timoteu ispășește crima de a-și fi omorât tatăl și întreaga scenă de în-chisoare, dimpreună cu obsedantul peisagiu pluvial, cu jocul de umbre chinezești al actori-lor, cu sgârcita mărturie a criminalului, în care

e vorba, — scurtă lumină de fulger repede stinsă, — de o luptă cu diavolul, strecoară în sufletul cetitorului o senzație tulbure, de taină sigilată, de misterioasă cutie a Pandorei, din care se vor revărsa tot atâtea nefericiri.

Destinul antic, care a urmărit pe Oedip și pe atâția eroi ai dramaturgiei helenice, e străbătut aici de un fulger de optimism, de înverșunată împotrivire, care va trebui până în cele din urmă să anuleze blestemul. Iată concepția personală a romanului d-lui *Mircea Streinul*, iată viziunea și sumbră, și senină în acelaș timp, din *Drama casei Timoteu* și care imprimă acestui roman un blazon de intensă majestate. Cu o imagină de circumstanță — e ca și cum la capătul atâtor suferinți și în decorul idilic dela Colonos, Oedip și-ar fi recăpătat vederea.

Perspessicius (în „Acțiunea”).

N. B — Aceste texte sunt destinate exclusiv intercalării în cărți. Afișarea lor e interzisă fără timbrarea legală.

In Editura „Publicom”
vor apare in curând:

HOMER
roman - de N. Ottescu

ROBERT KOCH
roman = de H. Unger

NAJA TRIPUDIANS
roman = de Annie Vivanti

CAUCIUC
roman = de M. Lulofs

SATUL UITAT
roman = de Th. Kröger

GEORG WENDLANDT
roman - de B. Kellermann

ANNA LEUN
roman = de H. Künkel

GERMANIN
studiu = de H. Unger

ANGELA KOLDEWEY
roman = de B. Ewerbeck
și altele

